

**INSTITUTIONEN FÖR
KULTURVETENSKAPER**

Makt, minnen och motstånd

En kulturvetenskaplig studie av Göteborgs första
hbtqi+monument

Ellinore Blendberg

Uppsats/examensarbete:	30 hp
Program och/eller kurs:	Masterprogrammet Kultur och demokrati: Examensarbete
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt 2022
Handledare:	Helena Holgersson
Examinator:	Mathias Ericson

ABSTRACT

In the year 2023 Gothenburg will erect a monument commemorating the city's struggle for LGBTQ+ rights. In the light of recent years toppling and destruction of colonial, patriarchal and hierarchical monuments, this paper looks at the function and value of monuments in the present day. Through text analysis and ethnographic methods such as interviews and observations, the study uses a critical-theoretical framework to examine the cultural, political and social struggles that affect the establishment of the LGBTQ+ monument. I argue that the politics of memory should be seen as an act of power which affects individuals, groups and societies as well as our perceptions of history, present times and the future. The paper's result shows that the LGBTQ+ monument can be understood as an attempt to change the one-sided history that traditional monuments generally have maintained and (re)produced. A post-democratic discourse gives the monument a democratic function to act as an inspiration, catalyst and platform for equal rights. Furthermore, I argue that the monuments' function and value in the public space could be ambivalent. On the one hand, the monument is a public recognition of LGBTQ+rights, and as a venue it can be used as a political platform for people identifying as LGBTQ+ to make allies and articulate demands for equal rights. On the other hand, the city of Gothenburg appears to be operating in line with entrepreneurial urbanistic strategies. This implies that the monument could be utilized as a tool to display diversity in order to market the city to the “creative class”. Even before its establishment, both the city of Gothenburg and political parties in the municipal council seem to use the monument to distinguish themselves as progressive and civilized compared to others. Overall the paper shows that the establishment of an LGBTQ+ monument in Gothenburg in 2023 should be understood as a public stance in a contemporary intersection of globally recognized cultural political debates, historical conditions, ideological shifts and post-democratic logics.

Keywords: Cultural heritage, monument, memory, politics of memory, democracy, post-democracy, public space, urban development, LGBTQ+

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Introduktion	4
1.1 Inledning	4
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Bakgrund	7
Startskottet: Rhodes Must Fall och Black Lives Matter	7
Lokala monument och nationella kontroverser	8
Gläntan	10
1.4 Tidigare forskning	12
Hbtqi+ i Göteborg	12
Kulturarv och monument	15
Teori och metod	18
2.1 Teoretiska utgångspunkter	18
Postdemokrati och det offentliga rummets funktion	18
Makt och minnesplatser	21
Queera former av motstånd	22
2.2 Material och metod	25
Insamling	25
Tematisk analys	27
Semiotisk bildanalys	29
2.3 Etiska hänsynstaganden	30
Ordval och begreppsanvändning	31
Analys	33
3.1 Att skapa ett monument	33
Varför ett hbtqi+-monument?	33
En nödvändig process	38
Det vinnande förslaget	42
3.2 Makten över historieskrivningen	46
Ett politiskt slagträ	47
Vem får representera vem?	49
Konst för den kreativa klassen	56
3.3 Förhandling och motstånd i det offentliga rummet	61
Ett materialiserat erkännande	62
Monumentet som plattform och mötesplats	65
Diskussion och slutsatser	70
4.1 En produkt av samtiden	70

4.2 (Anti)demokratiska funktioner	72
4.3 Att minnas är makt	73
4.4 Konstens instrumentella värde	75
Käll- och litteraturförteckning	77
5.1 Litteratur	77
5.2 Offentliga utgivningar och politiska dokument	79
5.3 Webbsidor och tidningsartiklar	80
Bilagor	84
6.1 Intervjuguide	85

1. Introduktion

1.1 Inledning

- Stadsrummen, gatorna, platserna, parkerna och den offentliga konsten betyder mycket för stadens identitet och dess invånare. Förvaltningen bedömer att en konstgestaltning som synliggör alla människors värde är av stor vikt och föreslår att motionen tillstyrks. (Göteborgs Stad kulturförvaltning, *Sammanställning Förstudie: Göteborg HBTQI+-staden*, u.å., 5)

Monument och minnesmärken har en nästan självklar plats i våra offentliga rum idag: så självklar att vi ofta inte ens lägger märke till dem. Det senaste decenniet har emellertid en global kulturpolitisk debatt gjort monument och minnesmärken föremål för kritisk granskning. Monuments ideologiska kopplingar till patriarkala, koloniala och hierarkiska värden har förts till ytan och som resultat har åtskilliga monument förstörts, störtats och flyttats (Selvin & Solomon, 2020). Statyprotesternas svallvågor är synliga i Sverige än idag. I en omdiskuterad intervju med den nyutträdde kulturministern Jeanette Gustafsdotter (S) i Svenska Dagbladet i februari 2022 vägrade Gustafsdotter att svara på frågan om vi bör riva gamla statyer som för vidare en kolonial syn eller inte. Hon säger: ”Om det visar sig att den personen som är på statyn har gjort övergrepp mot mänskliga rättigheter så kan det vara rätt, ja. Men jag är otroligt noggrann med att vi ska inte suddas ut historien.”(Oscarsson, 2022). Gustafsdotters svar kan ses som symptomatiskt för de olika perspektiven i frågan som ofta fokuseras just kring att antingen värna (kultur)historien eller välta kontroversiella monument. Debatten influeras emellertid av ytterligare ett perspektiv: nämligen upprättandet av nya monument som ska representera andra – mer demokratiska – värden. Runt om i olika städer i Sverige pågår just nu parallella arbeten med att uppföra sådana: i Malmö ska till exempel ett antirasistisk monument upprättas. I Stockholm finns sedan några månader tillbaka ett demokratimonument och i Göteborg ska ett hbtqi¹+monument upprättas 2023. Hbtqi+monumentet går under namnet *Gläntan* och är fokuset för denna uppsats. Monumentet ska:

[...]påminna oss om en tid som för alltid bör förpassas till det förflutna, men som samtidigt behöver synliggöras för att påminna om det ständiga och enträgna arbete som krävs för att realisera alla människors lika värde och rättigheter. Konstverket ska också vara ett minne för att aldrig glömma och en hyllning till dem som gått före. Till dem som aldrig kunde komma ut, till dem som brutit ny mark, till dem som kämpar idag och visar vägen. Till en ljusare morgondag, till dem som fortsätter att kämpa

---

¹ För definition av begreppet hbtqi+ se sida 31.

för oss, efter oss. (Motion till Charles Felix Lindbergs donationsfond: 2018-02-22. *Göteborg HBTQ-staden*)

Att det är just ett hbtqi+-monument som ska upprättas i Göteborg ligger väl i linje med hur det internationella politiska klimatet förändrats de senaste åren. Högernationalistiska vindar blåser starka och som följd har vi fått se åtstramning och inskränkning av hbtqi+personers rättigheter. Lagar och förbud med syfte att kriminalisera och osynliggöra hbtqi+ har föreslagits och införts på såväl global som lokal nivå. Under våren 2022 röstade till exempel den amerikanska delstaten Florida igenom lagen "Don't Say Gay" vilken förbjuder alla slags samtal om hbtqi+ i delstatens grundskolor (Thorén, 2022). I Europa har Ungern de senaste åren klubbat igenom flera lagar som påverkar hbtqi+personer; exempelvis en som förbjuder samkönade från att adoptera och en som hindrar juridiskt byte av kön (Storkaas, 2021). International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA) – en världsomspännande organisation som arbetar för homosexuella, bisexuella, trans- och intersexpersoners rättigheter – skildrar denna utveckling i rapporten *Annual Review of the Human Rights Situation of Lesbian, Gay, Bisexual, Trans, and Intersex people in Europe and Central Asia 2022*. De skriver:

There are two sides to the story that clearly emerges from this, our 11th Annual Review of the Human Rights Situation for LGBTI people in Europe and Central Asia. On one hand, there was a severe rise in 2021 of anti-LGBTI rhetoric from politicians and other leaders, which has fuelled a wave of violence, with anti-LGBTI hate crime reported in every country this year, while on the other the response to this has been an allied determination in many countries, and at the European level, to tackle hatred and exclusion of LGBTI people. (Ilga Europe, 2022, 7)

ILGA konstaterar att i alla undersökta länder har de senaste åren både anti-hbtqi+retorik och våld och hatbrott riktade mot hbtqi+personer ökat; ett faktum som blev påtagligt i en skjutning invid gaybaren London pub i Oslo i juni 2022 där två personer dog och ett tjugotal skadades (Loth & Linder, 2022). I Sverige har retoriken exempelvis uppmärksammats i Sölvesborg, där kommunpolitiker sedan 2019 satt stopp för regnbågsflaggan (Hagman, 2019). Sedan ett antal år tillbaka präglas dessutom våra offentliga samtal av en intensiv anti-genusdebatt. 2017 publicerade ett antal svenska forskare en debattartikel i Aftonbladet om hotet mot genusforskningen. De skriver: "I Ungern, Tyskland, Polen, Ryssland, Brasilien, USA liksom i Sverige framställs disciplinen som ett hot mot vad som hävdas är normalt, naturligt och rätt." (de los Reyes et al., 2017). Forskarna menar att värdekonservativa och antidemokratiska högerkrafter framställer genusforskningen som ett hot mot (bland annat) nationen, barns könsidentitet och den heterosexuella familjen, men också det fria tänkandet och yttrandefriheten (ibid.). 2020 gav debattören Ivar Arpi och forskaren Anna-Karin

Wyndhamn ut boken *Genusdoktrinen* vilken skapade stor debatt på grund av författarnas resonemang om att “[...]Nationella sekretariatet för genusforskning och Jämställdhetsmyndigheten tillämpar tanken om jämställdhet på ett extremt sätt” (Rönnqvist Fors, 2020). Författarna kritiserades också för sin problematiska hållning till könskorrigering, hbtqi+certifieringar, och andra frågor kopplade till hbtqi+ (Malm, 2020).

Som ILGA konstaterar är det emellertid långt ifrån alla som delar dessa ståndpunkter. På många håll möts utvecklingen av protester och motstånd i olika former och uttryck. De som vill markera att de står upp för andra värderingar är många; däribland Göteborgs Stad som nästa år alltså ska upprätta ett hbtqi+monument för att: ”[...]gestalta och påminna om kampen för hbtqi+personers livsvillkor och stadens utveckling i frågan; idag, historiskt och i framtiden.” (Göteborgs Stad kulturförvaltning, *Sammanställning förstudie: Göteborg HBTQI+staden*, u.å., 2). Monumentet är i mångt och mycket ett slags offentligt ställningstagande för hbtqi+personer och -rättigheter; men det är också värdeskapande för Göteborg som stad. Som synes i det inledande citatet motiveras monumentet med dess betydelse för stadens identitet och invånare; ett faktum vi ska komma att se påverkar monumentets utformning och betydelse.

Denna uppsats tar avstamp i de två ovan skildrade samhällsliga skeendena: den kulturpolitiska debatten om monumentets funktion och värde i samhället samt den ökade inskränkningen av hbtqi+personers rättigheter. Relationen mellan kultur och politik är ett centralt tema för uppsatsen; likaså monumentet som värdeskapare för olika aktörer och syften. Upprättandet av *Gläntan* är således angeläget och brännande ur flera olika – men sammanhängande – infallsvinklar: det är på en och samma gång en fråga om makt och motstånd.

1.2 Syfte och frågeställningar

Mot bakgrund av det som beskrivits i inledningen syftar denna uppsats till att utforska den samtida kopplingen mellan monument, makt och demokrati. Med avstamp i hbtqi+monumentet *Gläntan* – dess tillblivelseprocess och tänkta utfall – är ambitionen att skildra hur upprättandet av ett monument kan gå till idag samt att diskutera vilket värde och funktion monument har för samtiden. Uppsatsen söker svara på följande frågor:

- Hur och varför ska ett hbtqi+monument upprättas i Göteborg 2023?
- Vilken historieskrivning av hbtqi+historia i Göteborg görs i *Gläntan*?

- Vilka olika funktioner förväntas monumenten ha, och hur förhåller sig dessa till varandra samt till övergripande samhällsliga strukturer?
- I vilken mån kan detta kommunala hbtqi+monument ses som en form av aktivism och motstånd mot heteronormativa och antidemokratiska strukturer?

1.3 Bakgrund

Startskottet: Rhodes Must Fall och Black Lives Matter

Monument som fenomen har en lång tradition och dess vara eller icke-vara i det offentliga rummet är en omtvistad fråga. Startpunkten för det senaste decenniets omfattande statyprotester kan härledas till mars 2015 och sydafrikanska proteströrelsen Rhodes Must Fall. Dess kärnfråga var att avlägsna den staty över Cecil Rhodes – en brittisk imperialist – som fanns på Kapstadens universitet med anledning av Rhodes koloniala visioner, samt att motverka den institutionella rasism som de ansåg präglade akademin. Rörelsen väckte stort intresse världen över och i april samma år avlägsnades statyn. Frågan om hur koloniala statyer och dess arv ska hanteras lever dock vidare (Chaudhuri, 2016).

Fem år efter Rhodes Must Fall – i maj 2020 – mördas afroamerikanska George Floyd av polisen Derek Chauvin i Minneapolis i USA. Mordet leder till omfattande, globala, protester mot polisbrutalitet, övervåld och rasism under sloganen Black Lives Matter. Som rörelse har Black Lives Matter funnits sedan 2013, men det är kanske först i samband med mordet på Floyd den får global uppmärksamhet i västvärlden (Campbell, 2021). I efterdyningarna av dådet anordnar Black Lives Matter-rörelsen massdemonstrationer som åter, med stor genomslagskraft, lyfter frågan om monument, offentliga statyer och institutionell rasism. I samband med demonstrationerna förstörs och störtas offentliga skulpturer och monument som porträtterar koloniala figurer som hjältar; framförallt i USA men också på många ställen runt om i Europa (Selvin & Solomon, 2020). I Sverige hamnade fokus på många håll på minnesmärken av Carl von Linné. Namninsamlingar med krav på att statyer av Linné skulle plockas ner cirkulerade med anledning av att hans klassificering och indelning av mänskligheten av många anses bidra till rasistiska ideologier, men inga statyer togs bort (Bolin, 2020). I Göteborg blev Carl Milles *Delawaremonumentet* – ett monument över Sveriges försök att skapa kolonier i USA på 1600-talet (Göteborg Konst, *Delawaremonumentet*, u.å.) – det huvudsakliga föremålet för de lokala debatterna, men även det står kvar. Diskussionerna utmynnade emellertid i en offentlig debatt om vilka värderingar

våra monument egentlig uttrycker, vilka som porträtteras och representeras i dem och vem som har makten att påverka utformningen av dessa.

Parallellt med de infekterade diskussionerna om ovan nämnda monument har dock ett annat svenskt minnesmärke fått internationell uppmärksamhet: *Med handväskan som vapen* skapat av konstnären Susanna Arwin (Löfgren, 2021, 216). Verket finns i två upplagor och är baserat på Hans Runessons fotografi från 1985 föreställande kvinnan Danuta Danielsson som slår med sin handväska mot en man ur det högerextrema Nordiska rikspartiet under en demonstration. Fotografiet blev snabbt ikoniskt och 2014 skapade Arwin sin skulptur (ibid., 212). Även om verket hyllats internationellt har den ifrågasatts nationellt; bland annat av fotografiets upphovsman. Runesson har framförallt riktat kritik mot att skulpturen bara berättar halva historien då mannen Danielsson riktar slaget mot inte finns med i minnesmärket (Haimi, 2015). Även Danuta Danielssons son har har motsatt sig statyn då han inte ville att mamman ska användas som ett slagträ i politiska syften (Haimi, 2017).

Lokala monument och nationella kontroverser

Frågan om monumentens plats och värde i samhället är en fråga med många infallsvinklar. Redan innan Black Lives Matter-rörelsens protester fanns nationella diskussioner om svenska minnesmärkens maktstrukturer och arv. Under 2000-talet tillkom till exempel flertalet granskningar som sökte belysa avsaknaden av kvinnor i monument och konstverk. En sammanställning av runt 1250 offentliga konstgestaltningar utförd av Göteborg Stads konstenhet Göteborg Konst², visade att det i Göteborg år 2019 förekom fler skulpturer av Evert Taube än av avbildade, namngivna kvinnor (Moberg, 2019). Enskilda svenska monuments vara eller icke-vara har också varit föremål för flertalet offentliga debatter. Kontroversen kring *Zlatan*-skulpturen – beställd av Svenska Fotbollsförbundet och placerad utanför Ibrahimovićs moderklubb Malmö FFs stadium – är vår samtids kanske mest uppmärksammade, och föranleddes av att fotbollsspelaren Zlatan Ibrahimović offentliggjorde att han blivit delägare i stockholmsklubben Hammarby IF Fotboll. Investeringen ledde till besvikelse och frustration av Malmö FFs supportrar och efter att ha utsatts för återkommande attacker och vandalism, fraktades monumentet till slut bort från platsen för att magasineras på hemlig ort (Löfgren, 2021, 19-20).

I Göteborg har monumentet *Karl IX:s ryttarstaty* (mer känd i folkmun som Kopparmärra) från 1904 debatteras under flera olika tillfällen. 2015 skapade konstnären

---

² För beskrivning av Göteborg Konst se sida 11.

Emma Ströde – på uppdrag av Göteborg Konst – skulpturen *Nikes Göteborg* som en motpol till *Karl IX:s ryttarstaty*. Verket är även den en ryttarstaty, men den reflekterar över historiens hierarkiska ideal dels genom att hylla flickan och barnet snarare än den manliga kungen och dels genom att placera skulpturen på marken istället för på en upphöjd sockel (Ströde, *Nikes Göteborg*, u.å.). I samband med premiären av *The Square* (2017) väckte filmregissören Ruben Östlund lokal debatt med förslaget att flytta *Karl IX:s ryttarstaty* till Gustav Adolfs torg och använda den nuvarande platsen för att uppföra en vitmarkerad ruta som skulle uppmuntra till reflektion om hur vi förhåller oss till varandra i det offentliga rummet (Vaske, 2017).

Ett annat monument som skapat kontrovers i Göteborg är *Spela Shoreline*. Verket placerades ut av två anonyma konstnärer i Slottskogen 2014 som en hyllning till indiebandet Broder Daniel och deras låt *Shoreline*. Den kommunala parkförvaltningen ville ta bort stenen enligt det regelverk som finns kring gatukonst och offentlig utsmyckning men möttes då av kraftfullt motstånd från allmänheten (Lindqvist, 2014). Efter flera turer fick minnesmonumentet en permanent plats drygt 20 meter från sin ursprungliga position men har därefter upprepade gånger utsatts för vandalism. Skadegörelse och vandalism är inget ovanligt när det kommer till offentligt konst. Minnesmärket över fotbollslegendaren Gunnar Gren som står placerad utanför Gamla Ullevi har utsatts (Lindqvist, 2020), liksom upprepade gånger Charlotte Gyllenhammars *Minnesmärke - Raoul Wallenberg* som föreställer två utmärglade, sovande pojkar som lutar sig mot ett porträtt av en ung Wallenberg (Strömberg, 2007). I det senare fallet har bland annat två horn ristats in i Wallenbergs panna och hakkors klottrats över minnesmärket (Lindqvist, 2020).

Som inledningen antydde debatteras idag snarare uppförandet av nya offentliga monument än rivningen av gamla. Runt om i olika städer i Sverige pågår just nu parallella arbeten på detta område. I Malmö ska ett antirasistisk monument upprättas år 2023. Monumentet ska “[...]skapa förutsättningar för diskussioner om strukturell rasism och erbjuda en gemensam bearbetning av att ha levt i Malmö mellan 2003 och 2010, då staden utsattes av en rasistisk seriemördare.” (Malmö stad, *Arbetet kring antirasistiskt monument tar form i höst*, 2021). I samband med demokratins hundraårsjubileum år 2021 fick konstnären Astrid Göransson i uppdrag att skapa ett demokratimonument utanför riksdagshuset i Stockholm (Statens konstråd, 2021). I Göteborg finns två aktuella exempel varav det ena inte längre definieras som ett monument. 2020 färdigställdes Knutte Westers verk *RomanoParken - Sång om en plats*; en gestaltning av romska erfarenheter, berättelser och minnen. På sin hemsida skriver Göteborg Konst: “Till en början var det konstnärliga uppdraget att skapa ett romskt

minnesmärke i Göteborg, men efter ett och ett halvt års arbete och många samtal med personer ur den nationella minoriteten romer insåg Knutte Wester att uppdraget inte gick att genomföra.” (Alnäs, 2020). Anledningen, skriver Göteborg Konst, är att det inte går att skapa ett monument som symboliserar eller sammanfattar *en* gemensam romsk historia i Göteborg. Det andra exemplet är *Gläntan*.

Gläntan kommer att bli ett av de första officiella hbtqi+monumenten i Sverige. Som Edward Summanen – författare och sakkunnig i transfrågor – poängterar i QX finns ett antal offentliga skulpturer i Sverige med mer eller mindre stark koppling till hbtqi+rörelsen, men få där fokuset för verket är rörelsen eller kampen för hbtqi+personer och -rättigheter (Summanen, 2021). Som exempel finns statyn över Karin Boye i Göteborg (Göteborg Konst, *Karin Boye*, u.å.) och ett gestaltningsarbete i Malmö som föreställer en rosa enhörning på en regnbågsfärgad sockel. Enhörningen köptes in under 2021 och var tänkt att “förstärka känslan av att World Pride arrangeras i både Köpenhamn och Malmö i augusti.” (Malmö stad, *Vanliga frågor om enhörningen på Gustav Adolfs torg*, 2021). Verket har väckt stor uppmärksamhet nationellt. Det har både nominerats till Svenska designpriset och kritiserats för att vara dyrt och fult (Gillberg, 2021). I Örebro invigdes konstnären Edith Hammars minnesplakett över “[...]Sveriges, och troligen Europas första demonstration för homo- och bisexuellas rättigheter.” 2021 (Lodalen, 2021).

De nationella exemplena på minnesmärken över hbtqi+ är få, men om vi sträcker oss utanför Sveriges gränser finns betydligt fler monument som hyllar hbtqi+ personer och -rättigheter. I Berlin finns till exempel Michael Elmgreen och Ingar Dragsets *Memorial to Homosexuals Persecuted Under Nazism* och i Chicago finns ett monument som kallas *The Legacy Walk*. I Sitges står *Pink Triangle Monument* som har gemensamt med Amsterdams *Homomonument* – skapat av Karin Daan – och Sydneys *Gay and Lesbian Holocaust Memorial* – av Russell Rodrigo and Jennifer Gamble – att de hyllar hbtqi+ genom, bland annat, en rosa triangel som symboliserar de homosexuella som dog i nazistiska koncentrationsläger (Quintanilla, 2019).

Gläntan

Detta avsnitt skildrar kortfattat en tidslinje över det händelseförlopp som lett fram till monumentet *Gläntan* och de aktörer som finns bakom projektet för att underlätta läsningen av senare kapitel och analys.

Monumentet kan sägas initieras i början av 2018 av Göteborgs Stads HBTQ-råd. Göteborgs Stads HBTQ-råd var 2013 det första HBTQ-rådet att bildas i Sverige och beskrivs idag som ett forum för samråd, dialog och kunskapsutbyte mellan hbtq-Göteborg och stadens kommunpolitiker. Totalt består rådet av 19 ledamöter varav 6 representerar politiska partier i kommunstyrelsen och 13 representerar hbtqi+ i Göteborg. Syftet med rådet är att säkerställa hbtqi+personers mänskliga rättigheter i staden genom att ta initiativ till utvecklingsinsatser och förbättringar, liksom att lämna yttranden och fungera som ett kommunalt remissorgan. En gång per år håller rådet också ett öppet möte, “[...]dit alla är välkomna att lämna synpunkter och ge förslag på hur Göteborg ska bli en öppen och inkluderande stad.” (Göteborgs Stad, *Göteborgs Stads HBTQ-råd*, u.å.).

Idén om en motion att använda medel från Charles Felix Lindbergs donationsfond till ett konstverk med hbtq-tema lyfts i februari 2018. Charles Felix Lindbergs donationsfond är en kommunal donationsfond som upprättades efter att köpmannen Charles Felix Lindberg 1909 testamenterade sin förmögenhet till Göteborg stad för att användas till “stadens prydnad och förskönande”. Stadens invånare kan ge förslag till fonden genom att kontakta en politiker i kommunfullmäktige och be hen lägga en motion. Fondens avkastningar går, bland annat, till planteringar, parkanläggningar och konstgestaltningar i staden (Göteborg Konst, *Charles Felix Lindbergs donationsfond*, u.å.).

Eftersom rådet alltså inte själva kan väcka motion är det rådets dåvarande ordförande, socialdemokraten Mariya Voyvodova, som gör det. 8 kommunala ledamöter – en representant från alla partier i kommunfullmäktige förutom Sverigedemokraterna – skriver under motionen som därefter skickas vidare till kulturnämnden som har i uppdrag att yttra sig över väckta motioner samt att lämna förslag till fördelning av disponibla medel ur donationsfonden. Kulturnämnden styrker motionen och fonden föreslås avsätta 2 miljoner kronor för ändamålet (Kulturnämnden dnr. 0260/18, 2018-06-01). Den 22 november samma år godkänns motionen i kommunfullmäktige. (Göteborgs Stad, kommunfullmäktiges protokoll, 2018: nr 11, §30 0690/18). Uppdraget att processleda projektet hamnar på Göteborg Konst som är en del av Göteborgs Stads kulturförvaltning och har som uppdrag att förse stadens invånare med offentlig konst. Det innebär, bland annat, att de leder och samordnar konstgestaltningar utifrån enprocentsregeln³, placerar konstverk ur stadens konstsamling på stadens arbetsplatser och processleder alla offentliga konstprojekt som

---

³ Enprocentsregeln innebär att stadens byggande bolag och förvaltningar avsätter minst en procent av budgeten för alla ny-, om- och tillbyggnadsprojekt till konstgestaltning (Göteborg Konst, *Enprocentsregeln*, u.å.)

finansieras med medel från Charles Felix Lindbergs donationsfond (Göteborg Konst, *Vårt uppdrag*, u.å.).

Från våren 2020 till och med våren 2021 driver Göteborg Konst en research- och deltagarbaserad förstudie inom ramen för uppdraget. Den identifierar bland annat Esperantoplatsen som en lämplig plats för monumentet. Under sommaren 2021 går en inbjudan till intresseanmälan ut via ett open call till yrkesverksamma konstnärer. Med utgångspunkt i de anmälningar som kommer in väljer konstskunniga processledare och en extern konstkonsult ut ett antal konstnärer som får i uppdrag att skapa skissförslag. Bland inkomna förslag väljer därefter en bedömningsgrupp ut en vinnare. (Göteborgs Stad, *Inbjudan till intresseanmälan*, 2021). I mars 2022 tilldelas konstnären Conny Karlsson Lundgren (i samarbete med New Order Arkitektur) uppdraget med sitt skissförslag *Gläntan*. Karlsson Lundgren är en interdisciplinär konstnär baserad i Stockholm och Hoby Mosse. På sin hemsida beskriver han hur han i sina verk – med hjälp av film, text, bilder och arkiv – utforskar gränsen mellan social, politiska och privata identiteter (Karlsson Lundgren, *About*, 2022). Hbtqi+-monumentet *Gläntan* beräknas vara på plats hösten 2023.

1.4 Tidigare forskning

Uppsatsen kan sägas ha ett tvärvetenskapligt anspråk då den kopplar an till flera olika forskningsfält på en och samma gång: kulturvetenskap, kulturarvsforskning, konstvetenskap och genusforskning, för att ge några exempel. Här nedan redogör jag för några relevanta texter som kan sägas utgöra en slags utgångspunkt för min undersökning. Avsnittet bör läsas som just detta: en utgångspunkt snarare än en fullständig redovisning av nämnda forskningsfält.

Hbtqi+ i Göteborg

En bok som varit central för en historisk överblick av hbtqi+ i Göteborg är Margareta Lindholm och Arne Nilssons *En annan stad: kvinnligt och manligt homoliv 1950-1980* (2002). Boken bygger på intervjuer med kvinnor och män från olika generationer och sociala klasser och skildrar kvinnligt och manligt homosexuellt liv⁴ i Göteborg under åren 1950-1980. Genom att undersöka förändringar under perioden söker författarna bidra till en förståelse av samkönad kärlek som något icke givet; något mångfacetterat, föränderligt och

---

⁴ I boken använder Lindholm och Nilsson terminologin "lesbiskt och manligt homosexuellt liv" för att synliggöra lesbiskhet som de menar ofta osynliggörs i skildringar av homosexualitet.

socialt och kulturellt organiserat (Lindholm & Nilsson, 2002, 12). Boken problematiserar föreställningar om köns- och sexualitetskategorier som entydiga och stabila. Med utgångspunkt i olika rumsligheter – hemmet, arbetet, klubbar och mötesplatser – skriver författarna fram en bild om hur tillgången till staden, intimiteter, gemenskaper och identiteter villkorats av intersektioner såsom könsidentitet och -uttryck, ålder och klass.

Bokens resultat visar bland annat att kvinnor under femtiotalet träffades och umgicks på platser och i sammanhang som i första hand inte definierades som lesbiska; hemmet, arbetsplatsen, genom idrott och andra fritidsverksamheter. Det lesbiska livet beskrivs som i stor utsträckning präglad av förälskelser, intimitet och erotik inom relationer med fasta partners. Hemmet hade särskilt stor betydelse och var där både det sociala umgänget och erotiken tog plats. Under sextiotalet breddades kvinnors umgängeskretsar, men sällan över klassgränser. Det dröjde till sjuttiotalets kvinnorörelse och framväxten av klubbar innan lesbiska kvinnor från olika generationer och klasstillhörigheter började umgås ihop (Lindholm & Nilsson, 2002, 276-277). Till skillnad från kvinnor beskrivs hur homosexuella män under femtio- och sextiotalen i stor utsträckning träffades på offentliga mötesplatser och bekvämlighetsinrättningar ute i staden. Mötena i de offentliga miljöerna var framförallt tillfälliga, anonyma och av sexuell karaktär, men på vissa ställen – som till exempel ”Rundan” – ägde också ett socialt umgängesliv rum. Under den undersökta perioden förändrades de fysiska förutsättningarna för detta typ av uteliv genom att buskage klipptes ned och bekvämlighetsinrättningar revs. Samtidigt växte andra typer av mötesplatser fram som var mer åtskilda från offentligheten (ibid., 107-125).

I samband med övergripande samhälleliga omvandlingar förändrades förutsättningarna för både kvinnligt och manligt homosexuellt liv under de trettio åren som utforskas i boken: till exempel ökade kvinnors tillgång till det offentliga rummet samtidigt som mäns liv alltmer präglades av intimisering. Lindholm och Nilsson skriver: ”På ett plan motsvarar de rumsliga skillnaderna mer generella olikheter mellan kvinnor och män vad gäller tillgång till och utnyttjande av olika platser i den moderna staden.” (Lindholm & Nilsson, 2002, 278). Samtidigt belyser författarna att förståelsen av kvinnligt och manligt homosexuellt liv problematiserar normativa förståelser av intimitet, offentligheter och liknande.

I antologin *Göteborg utforskat: studier av en stad i förändring* (Holgersson m fl, 2010) finns flera texter om hbtqi+ i Göteborg på 2000-talet. Bland annat Daniel Enstedts “En delad kropp. Kristen tro och sexualitet” i vilken Enstedt skriver att mångfaldsenheten i Göteborg stad 2006 konstaterade att det är svårare att vara hbtqi+personer i Göteborg än i

Stockholm och Malmö; bland annat på grund av en stark konservativ religiositet (Enstedt, 2010, 239). Samtidigt betonar Enstedt att staden, kanske just på grund av detta, rymmer en av Sveriges kanske mest livskraftiga EKHO-grupp (*Ekumeniska grupperna för kristna homo- och bisexuella samt transpersoner*)(ibid., 236). Göteborg är, visar Enstedt, en mycket delad stad när det gäller förhållandet mellan kristen tro och (normbrytande) sexualitet.

I antologin finns också Cathrin Wasshedes "Skägg och kjol på avenyn". Wasshede skriver om heteronormer, trygghet och om den ambivalens med vilken hbtqi+ framställs i Göteborg och bekräftar Enstedts bild av polarisering:

Göteborg framställs ofta som Sveriges mest homofientliga stad. Bakgrunden till denna benämning är att staden på 1990-talet toppade statistiken för hot, våld och trakasserier mot homosexuella. Samtidigt beskrivs staden gärna som homovänlig, med ett stort utbud av gayklubbar och en välbesökt årlig HBT-festival. Tidningsrubriker talar om Göteborg som "regnbågsstaden". (Wasshede, 2010, 243-244)

Wasshedes artikel "Rainbow Flag and Belongings/Disbelongings: Öckerö Pride and Reclaim Pride in Gotheburg, Sweden 2019" (2021) har därtill varit en betydelsefull källa till kunskap om samtida perspektiv på hbtqi+ i Göteborg. Med utgångspunkt i diskussioner om regnbågsflaggans betydelse och två av Göteborgs mindre prideparader – Öckerö Pride och Reclaim Pride – visar Wasshede hur queera symboler tar olika skepnader och tillskrivs olika betydelser beroende på kontext, avsändare och mottagare. De två prideparadernas olika skepnader och riktningar påverkas till exempel av dess lokala förutsättningar, menar Wasshede. Öckerö Pride är mer inriktad på att förändra attityder och få alla att känna sig välkomna till Öckerö medan Reclaim Pride har uppstått som ett separatistiskt alternativ till Göteborgs största prideparad Westpride. Wasshede skriver:

Reclaim Pride in Gothenburg has emerged from the queer activist milieu in Gothenburg, which I would say is imprinted by the character of the city. Historically, Gothenburg is an industrial and harbour city with a strong working-class movement. This has led to a political milieu formed by many different social movements and protest groups, among them many feminist and queer activists. (Wasshede, 2021, 153)

Wasshede belyser att Göteborgs historia som hamn- och industristad med en stark arbetarrörelse än idag påverkar hbtqi+rörelsen och dess olika förgreningar; deras former för aktivism, strategier och visioner.

Sammantaget tecknar forskningsfältet en bild av Göteborg som en stad med starkt kristet fäste, liksom en utpräglad arbetarklass och -rörelse. För hbtqi+ har detta i perioder inneburit ökad utsatthet för våld, hot och trakasserier men också starka influenser från sociala rörelser och aktivism, varpå Göteborg länge har ansetts vara ett högsäte för både kvinno-, queer- och homoforskning i Sverige.

Kulturarv och monument

Två böcker om kulturarv har varit centrala för uppsatsen: Laurajane Smiths *Usage of Heritage* (2006) och Rodney Harrisons *Heritage: critical approaches* (2013). Båda skriver om kulturarv som en aktiv, politisk och kulturell process som får levda, materiella konsekvenser för människor. Smith argumenterar för att upprättandet av kulturarv är en assimilerande process som bygger på dominerande västerländska, nationella narrativ vilka legitimerar särskilda erfarenheter, världsbilder och identiteter. Traditionellt har upprättandet av kulturarv således inneburit en uteslutning av en rad sociala och kulturella erfarenheter, till exempel de som tillhör kvinnor, ursprungsbefolkningar och vissa rasifierade grupper (Smith, 2006, 30). På samma linje skriver Harrison att kulturarv ofta används i ojämlika maktrelationer för att isolera och exkludera specifika grupper eller individer: "At one scale, nation-states have used heritage to produce and exclude subaltern minorities and to define what constitutes citizenship, allowing them to eliminate and persecute those who do not share the histories, values or ethnicities of majorities." (Harrison, 2013, 230). Harrison argumenterar också för att kulturarv är en aktiv hopsättning av objekt, platser och praktiker som makthavare vill ska reflektera bilden av nationen för framtiden (ibid., 229).

Mycket kritisk forskning om monument är skriven i en amerikansk kontext och undersöker ämnet ur ett postkolonialt perspektiv. Ett exempel är *Standing Soldiers, Kneeling Slaves: Race, War, and Monument in Nineteenth-Century America* (1997) av Kirk Savage. Boken tar sin utgångspunkt i de skulpturala monument som upprättades efter amerikanska inbördeskriget. Efterkrigstidens minnesplatser byggde på idéer om frigörelse och jämlikhet men monumenten som upprättades hyllade bara den vita, manliga hjälten. Savage skriver:

The ideal of a new interracial order vanished from public space. The nation was recast more powerfully than ever before in the mold of the ordinary white man, leaving the black body once again on the margins - at its best, standing as the proud model of doomed manhood in Saint-Gauden's unique war memorial, and its worst, kneeling in perpetual subordination in Ball's misnamed Emancipation Monument. (Savage, 1997, 210)

Boken visar hur föreställningar om ras, erfarenheter av krig och de offentliga monumentens funktion än idag påverkar landets nationsbyggande och vidmakthåller ojämlika, rasifierade maktrelationer.

Konsthistorikern Tanja Schult har gjort flera studier som undersöker kopplingen mellan monument och minneskulturer. I boken *A Hero's Many Faces: Raoul Wallenberg in Contemporary Monuments* (2009) utgår Schult från 31 minnesmärken av Raoul Wallenberg i 12 olika länder för att undersöka det kollektiva minnet av Wallenberg. Schult konstaterar att minnet av honom påverkas av nationernas olika politiska, sociala och kulturella kontext

liksom deras respektive historia (Schult, 2009). I “Gestaltningen och etablerandet av Förintelseminnet i Sverige: Förintelsemonument i Sverige 1990-2009” (2017) undersöker Schult hur förintelsen gestaltas i form av svenska minnesmärken samt vilken roll dessa spelat för det kollektiva minnet av förintelsen. Artikeln fokuserar på ett antal utvalda verk och dess tillkomsthistoria som uttryck för hur det kollektiva minnet blir till genom omförhandlingar beroende av tid och rum (Schult, 2017, 40). Schult menar att de undersökta monumenten speglar ett behov av en plats att sörja på och ett erkännande av deras lidande hos i Sverige bosatta förintelseöverlevande och deras barn som kommit till landet i slutet av, eller efter kriget och blivit en del av det svenska samhället. Schult argumenterar för att monumenten illustrerar att minoritet- och majoritetssamhället har olika minneskulturer men att de – genom förintelsemonumenten – långsamt närmade sig varandra (ibid., 58).

För en svensk kontext har också avhandlingen *Skulptur i folkhemmet: den offentliga skulpturens institutionalisering, referentialitet och rumsliga situationer* (2007) skriven av konstvetaren Jessica Sjöholm Skrubbe varit värdefull. Avhandlingen tecknar en bild av de svenska offentliga skulpturerna under perioden 1940-1975 och analyserar dess institutionella förutsättningar, betydelsebildning och funktion i det offentliga rummet. Sjöholm Skrubbe analyserar flera monument i studien och definierar dess grundläggande syfte som att påminna, uppmärksamma och väcka minnet av en historisk händelse eller person. Monument har också en symbolisk funktion som representant för makten och historieskrivningen, skriver hon. Genom historien har monument använts som politiskt verktyg i syfte att stärka en nationell, kollektiv identitet, legitimera makt och som medel för olika former av offentlig fostran (Sjöholm Skrubbe, 2007, 114). Sjöholm Skrubbe skildrar också hur monumenten ändrar form under 1900-talet. Under den undersökta perioden går de från att ha en vertikal och storslagen form, ofta föreställande individer placerade på socklar – vilket skapar en hierarki där betraktaren måste titta *upp* på monumentet – till en horisontal form som gestaltar ett kollektiv och/eller en berättelse, och där relationen till betraktaren baseras på ett jämlikhetsperspektiv (ibid., 134).

Sjöholm Skrubbes avhandling pekar på att offentlig konst alltid är ideologiskt laddad. Offentliga skulpturer – såsom monument – är värdeladdade markörer i offentligheten som vittnar om samhällets maktstrukturer (Sjöholm Skrubbe, 2007, 294). Den offentliga konstens diskurs under den undersökta perioden konstruerades till exempel med utgångspunkt i, och i samspel med, en nationell välfärdsdiskurs. Konstpolitiken blev en del av folkhemsdiskursen: den offentliga konsten demokratiserades och blev samtidigt ett medel för estetisk fostran och bildning. Samtidigt belyser Sjöholm Skrubbe den könade strukturen av svenska offentliga

skulpturer under folkhemsperioden och menar att kvinnor diskrimineras då de offentliga skulpturerna enbart tillkom i manliga homosociala sammanhang och återspeglar manligt behov och begär (ibid., 292).

Vad som blir tydligt vid en forskningsöversikt likt denna är att majoriteten av den kritiska forskning som berör monument framförallt fokuserar på maktstrukturer som har att göra med ras, etnicitet, religion och/eller kön/genus. I mitt sökande har jag stött på få studier som tar sexualitet och normbrytande könsuttryck och -identiteter som utgångspunkt beträffande monument, minnesplatser och kulturarv. Således finns här en lucka som min undersökning förhoppningsvis kan bidra till att fylla i.

2. Teori och metod

Den kulturvetenskapliga forskningen ansvar är enligt Nick Couldry (2000) att studera kopplingen mellan kultur och makt. Couldry skriver att med hjälp av metodologiska verktyg kan en systematisk analys av kopplingen sinsemellan bidra till en mer pluralistisk demokrati. På så sätt kan kulturstudietraditionen sägas ha såväl ett kritiskt anspråk som en emancipatorisk ambition (Couldry, 2000, 1-19). Det är till denna kulturstudietradition jag vill knyta an min undersökning. I följande avsnitt redogör jag för mina teoretiska utgångspunkter, mitt material, liksom de metodologiska verktyg jag använder mig av för att analysera kopplingen mellan kultur och makt för att söka bidra till en mer pluralistisk demokrati.

2.1 Teoretiska utgångspunkter

Kortfattat kan mina teoretiska ansatser delas upp i tre olika, men sammanhängande, teman: det offentliga rummet, konstruktionen av minnesplatser och queera former av motstånd. Här nedan redovisar jag de teoretiska utgångspunkter min undersökning vilar på, liksom på vilka sätt jag kommer att använda mig av dem för att tolka mitt material.

Postdemokrati och det offentliga rummets funktion

Det finns många tecken på att vi idag lever i ett postdemokratiskt tillstånd. Jeff Werner skriver i *Postdemokratisk kultur* (2018) att demokratins formella struktur såsom fria val, yttrandefrihet, allmän rösträtt och tryckfrihet upprätthålls, men att de delvis har tömts på innehåll och vitalitet (Werner, 2018, 7). Postdemokratien framhåller konsensus och döljer antagonism, och måste därmed betraktas som skendemokratisk, menar Werner (ibid., 32). En grundläggande aspekt av det postdemokratiska tillståndet är omvandlingen av det offentliga rummet (ibid., 34). Ända sedan demokratins födelse i antika Grekland har det offentliga rummet fyllt en viktig demokratisk funktion och historiskt fungerade det som en arena för direkt politisk beslutsfattande. Mats Franzén, Nils Hertting och Catharina Thörn (2016) menar att det offentliga rummets demokratiska funktion idag är tvådelad. För det första uppträder samhället inför varandra i det offentliga rummet; det är en politisk scen där samhällets konflikter, ojämlikheter och sociala skillnader synliggörs. För det andra är det offentliga rummet en plats där olika slags grupper och rörelser kan mobiliseras och artikulera

sina intressen inför varandra och inför en publik. Det offentliga rummet är således ett politiskt instrument där människor – utanför den etablerade partipolitiken – kan påverka genom att mobilisera politiskt stöd och artikulera politiska krav och ståndpunkter. Genom att synliggöra och minska skillnaderna i möjligheter till politiskt inflytande mellan olika grupper fyller således det offentliga rummet en viktig demokratisk funktion (Franzén, Hertting & Thörn, 2016, 41-45).

Trots dess angelägenhet har våra offentliga rum inte en självklar plats idag. De undermineras och avpolitiserats till fördel för, bland annat, privatisering och ökad konsumtion (Hoskyns, 2014, 61). I *Stad till salu* (2016) beskriver Franzén, Hertting och Thörn detta fenomen med hjälp av begreppet *entreprenörsurbanism*. Entreprenörsurbanismen, menar de, utvecklades som ett svar på fordismens kris runt mitten av 1970-talet och är ett sätt att främja ekonomisk tillväxt och göra staden konkurrensduglig på en global marknad. Kortfattat handlar entreprenörsurbanism om att omvandla stadsrummet för att kunna sälja in staden i en föreställd global konkurrens om, bland annat, investeringar, företag, turister och medborgare (Franzén, Hertting & Thörn, 2016, 29). I linje med detta skriver Werner:

Konkurrensmedlet heter attraktionskraft och består bland annat av just stadens offentliga och semioffentliga platser. Saker som kaféer och restauranger, parker och torg, gör staden lockande, tillsammans med kommunikationer, kultur och nöjesliv. Men en stads dragningskraft ligger också i de människor som befolkar dessa platser. I den postdemokratiska staden blir varje invånare en del av stadens varumärke - städer och dess aktörer, offentliga och privata, vill ha medborgare med stark attraktionskraft, och kan med olika medel minska synlighet hos dem som saknar den. (Werner, 2018, 40)

I *Den kreativa klassens framväxt* (2001/2006) introducerar Richard Florida en tes om att den huvudsakliga drivkraften för städers ekonomiska tillväxt i entreprenörsurbanismen är att attrahera kreativa människor. Genom att locka till sig dem och skapa ett klimat i vilken "den kreativa klassen" – det vill säga en social grupp av unga, flexibla, individer som har gemensamt att de på något sätt arbetar med kreativt verksamma yrken – kan blomstra kommer staden, enligt Florida, att lyckas på den globala marknaden (Florida, 2001/2006). "Den kreativa klassen" lockas av kultur och synlig mångfald, skriver Florida, och därför bör stadsplanerare och politikernas huvudsakliga uppgift vara att skapa ett kulturellt stadsrum som synliggör mångfald (ibid., 272). I "There Goes the Metro: How and Why Bohemians, Artists and Gays Affect Regional Housing Values" introducerar Florida och Charlotta Mellander ett "Bohemian-Gay Index" för att mäta framgången av ekonomisk tillväxt. Indexet går kortfattat ut på att ju större andel konstnärer och homosexuella en stad har, desto mer attraktiv och framgångsrik är den (Florida & Mellander, 2010, 184). Floridas teorier har emellertid mött

kritik från flera håll. Bland annat skriver Brenda Parker (2008) i "Beyond the class Act: Gender and Race in the 'Creative City' Discourse" att Florida skapat en diskurs där det kreativa idealsubjektet är en vit man från medelklassen (Parker, 2008, 223). Till förmån för ekonomisk tillväxt och konkurrens underminerar Floridas teorier därmed principer om lika medborgarskap (ibid., 217).

Teresa Hoskyns skriver i *The empty place: democracy and public space* (2014) att nyliberalismen, eller entreprenörsurbanismen, för att använda Franzén, Hertting & Thörns begrepp, idag integrerats i stadens rumslighet och byggda miljö. Entreprenörsurbanismen har tagit de offentliga rummen i anspråk och, rent arkitektoniskt, byggt bort de politiska platserna (Hoskyns, 2014, 76). På samma linje skriver Doreen Massey i *Space, place and gender* (1994) om hur rum, platser och makt konstrueras i samspråk med varandra. Massey menar att den rumsliga organiseringen av samhället är integrerad med produktionen av det sociala, och att detta konstituerar makt. Hon skriver:

Moreover, since it is those relations which constitute the social phenomena themselves (jobs, economic functions, social classes), the nature and the development of the phenomena and their spatial form are necessarily intimately related. And since social relations are bearers of power what is at issue is a geography of power relations in which spatial form is an important element in the constitution of power itself. (Massey, 1994, 22)

Makt och sociala konstruktioner – till exempel nationella, lokala, politiska och ekonomiska – materialiseras alltså i platser och rumslighet. Att postdemokratien och entreprenörsurbanismen idag är rumsligt konstruerad och materialiserad i stadsrummet innebär därmed ett potentiellt hot mot det offentliga rummet och dess demokratiska funktion. Werner skriver: "För att värna demokratin måste såväl politikens önskan att befria det offentliga rummet från konflikter, som kapitalets vilja att kommersialisera det, motverkas" (Werner, 2018, 35). Samtidigt håller frågor som förr definierades som politiska på att definieras som något annat: till exempel som ekonomiska frågor upp till "marknaden" att lösa, moraliska frågor som inte kan vara föremål för gemensamma politiska beslut, eller frågor av religiös, kulturell och etnisk karaktär vilka, som sådana, står utanför politikens sfär (ibid., 9). Istället verkar kulturen ha blivit ett allt viktigare slagfält för ideologiska debatter. Werner skriver:

Kultursektorn har blivit en arena där olika uppfattningar om kultur, demokrati, nationalism, patriotism och historia debatteras, frågor som i grunden är politisk-ideologiska. Detta är signifikativt för det postdemokratiska tillståndet: samtidigt som de politiska insatserna töms på ideologisk debatt uppstår andra forum och former för det ideologiska samtalet. Kulturen har blivit det viktigaste av dessa forum. (ibid., 11)

Det är mot denna bakgrund jag kommer att diskutera hbtqi+monumentets funktion i stadsrummet och hur upprättandet av det kan kopplas till postdemokratiska och entreprenörsurbanistiska tendenser, liksom det offentliga rummets demokratiska värde. Ingen av ovanstående författare skriver explicit om monument, men jag menar att som tredimensionellt objekt i stadsrummet kan monumentet tolkas som ett arkitektoniskt element i den byggda miljön som vilket annat. Jag kommer således att se monumentet som en artikulering av sociala maktrelationer inom den specifika situation den uppträder i.

Makt och minnesplatser

Uppsatsen utgår från en förståelse av monument som *minnesplatser* i enlighet med den franska teoretikern Pierre Noras begrepp *Lieu de Mémoire* såsom han definierar det i *Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire* (1989). Nora söker förstå det kollektiva minnets roll i vår samtid genom att belysa samspelet mellan minne, historia och nation. Förståelsen av minnesplatser bygger enligt Nora på en viktig åtskillnad mellan minne och historia där minnen definieras som levande, föränderliga och möjliga att periodiskt glömmas och återuppväckas. Minnen är av naturen mångfaldiga och samtidigt specifika; de är kollektiva och individuella på en och samma gång. Historia, å andra sidan, är beständiga rekonstruktioner av faktiska fenomen som gör anspråk på universell auktoritet. Historia är resultatet av en intellektuell och sekulär produktion av representationer av det förflutna (Nora, 1989, 8-9). Nora menar att minnesplatser – *les lieux de mémoire* – skapas genom samspel mellan minne och historia och att de kan ses som verktyg för att konstruera en gemensam, nationell historia. Det huvudsakliga syftet med minnesplatser är att stoppa tiden, återuppväcka minnen, etablera en ordning och att materialisera det immateriella (Nora, 1989, 19). Minnesplatser funktion kan alltså kortfattat sägas vara att återberätta och materialisera nationens minnen för det kollektiva medvetandet.

Förståelsen av monument som *minnesplatser* kommer att ligga till grund för min analys av *Gläntans* värde och funktion för det kollektiva minnet. Jag kommer att använda mig av Noras teori för att undersöka hur monumentet producerar mening och hur monumentet kopplas samman med en lokal historieskrivning. Liksom Smith (2006) och Harrison (2013) ser jag således upprättandet av minnesplatser (i egenskap av en form av kulturarv) som en aktiv process med materiella, kulturella och sociala konsekvenser. Liksom Harrison argumenterar jag för att kulturarv är en medveten sammanfogning av objekt, platser och praktiker som vi vill ska reflektera vår nutid och värderingar vi vill ta med oss in i

framtiden (Harrison, 2013, 229). Upprättandet av kulturarv är därmed en politisk och ideologisk förhandling som legitimerar vissa typer av identiteter och erfarenheter; ofta förenade med dominerande narrativ om nationer, klass, kön, kultur, etnicitet och så vidare (Smith, 2006, 300). På så sätt förstärker kulturarv ofta redan existerande ojämlika maktrelationer (Harrison, 2013, 230; jfr Ingrid Martins Holmberg (2010) om osynliggörandet av romer i Göteborgs kulturarv och officiella historieskrivning). Minnesplatser är således en fråga om makt och normer och kan ses som basen för skapandet och upprätthållandet av våra sociala uppfattningar och strukturer. Att utröna vilka maktförhållanden och sociala strukturer som produceras genom hbtqi+monumentet är således av vikt för min undersökning.

Queera former av motstånd

Hur kan vi förstå motstånd mot heteronormativa strukturer idag? I det följande kommer jag att redogöra för två teoretiska utgångspunkter som kan användas för att tolka queera former av aktivism och motstånd mot heteronormativitet. Det första perspektivet utgår från begreppet *queer worldmaking*. Lauren Berlant och Michael Warner tillskrivs (tillsammans med José Esteban Muñoz) ofta konceptualiseringen av begreppet. I "Sex in Public" (1998) skriver de att våra nationella offentligheter och våra sociala liv är organiserade kring heterosexuellt sex. Organiseringen sker dels genom en uppdelning av rumslighet i privat/offentligt där intimitet, sex och begär bara kopplas samman till de sfärer som anses privata. Genom att få sex och intimitet att framstå som irrelevanta för offentligheten blockerar heteronormativa konventioner konstruktionen av icke-normativa kulturer.

Som en form av motstånd mot denna struktur introducerar författarna begreppet *queer worldmaking*. *Queer worldmaking* innebär kortfattat att skapa alternativa offentligheter med utgångspunkt i begreppet *queer* där nya möjligheter för bland annat identiteter, kultur och sex bortom heteronormativitet materialiseras (Berlant & Warner, 1998, 558). Wasshede (2021) beskriver begreppet *queer* så här: "Queer is not something you are supposed to be able to pin down, define or frame. It is fundamentally something in movement, escaping definitions and always challenging the existing status quo." (Wasshede, 2021, 167). *Queer worldmaking* innebär således ett världsomskapande projekt som överskrider fixerade identiteter, utstakade rumsligheter, känslor och projicerade horisonter. Det innebär att utveckla intimiteter som inte har med hushållet, tvåsamhet, ägande och nationen att göra. Den transformativa och radikala potentialen i begreppet ligger i att kunna föreställa sig och materialisera en alternativ offentlighet som överskrider fixerade heteronormativa strukturer.

Den andra teorin jag kommer att använda mig utgår från Judith Butlers begrepp prekaritet. I *Notes toward a performative theory of assembly* (2015) skriver Butler om prekaritet och den politiska potentialen som uppstår när prekära kroppar samlas i det offentliga rummet. Butlers teori utgår från att samtidens nyliberala tillstånd strukturerar samhället på ett sätt som leder till att vissa kroppar och människor ses som utbytbara och disponibla (Butler, 2015, 12). Prekaritet definierar Butler således som det politiskt framkallade tillståndet där vissa grupper och individer drabbas av minskat socialt och ekonomiskt skyddsnät vilket leder till en ökad exponering av olika typer av skador, våld och död (ibid., 33). Begreppet prekaritet kan således ses som en samlingsterm under vilken marginaliserade grupper och individer kan samlas och allieras. Vidare kopplar Butler ihop prekaritet med begreppet sörjbarhet och sörjbara liv och i *Frames of War: When Is Life Grievable?* (2009) skriver Butler att prekära kroppar framställs som subjekt som saknar fullvärdiga rättigheter och därmed som liv som inte är värda att skydda eller sörja. Den ojämlika fördelningen av offentlig sorg är en politisk fråga av enorm betydelse, skriver Butler; därför att sörjbarhet handlar om makt över kontrollen av affekt och moralisk skyldighet (Butler, 2009, 38).

Butler menar att den politiska potentialen i begreppet prekaritet realiserar när prekära kroppar allierar sig under det och samlas i det offentliga rummet. Då utövar de nämligen en performativ rättighet att existera på lika villkor. När prekära kroppar samlas på gatan eller torget uttrycker de – oavsett om de bokstavligen säger något eller inte – att de fortfarande finns kvar trots att de ses som utbytbara och disponibla. Butler skriver:

For when bodies gather as they do to express their indignation and to enact their plural existence in public space, they are also making broader demands: they are demanding to be recognized, to be valued, they are exercising a right to appear, to exercise freedom, and they are demanding a livable life. (Butler, 2015, 26).

Det handlar med andra ord om att synliggöra samhällets ojämlikheter i det offentliga rummet och mobilisera motstånd mot detta under termen prekaritet.

I uppsatsen kommer jag att använda mig av begreppet prekaritet – eller prekära kroppar – för att beskriva det politiska och sociala tillstånd som vissa hbtqi+personer befinner sig i. Jag vill dock betona att hbtqi+ är en mycket heterogen grupp som inkluderar en mångfald av personer, erfarenheter och upplevelser. Att jag använder mig av begreppet prekaritet för att beskriva vissa hbtqi+personers situation betyder inte att alla som identifierar sig som hbtqi+ befinner sig i något prekärt tillstånd. Vidare kommer jag att använda mig av begreppet queer worldmaking, liksom Butlers teorier om sörjbara liv och offentliga

folksamlingar för att diskutera hbtqi+monumentets potential i att utgöra motstånd mot såväl prekaritet som heteronormativa strukturer.

När vi diskuterar queera former av aktivism och motstånd är det dock viktigt att vi tar hänsyn till dess kontext. Kritisk forskning pekar idag på att staten, den kapitalistiska marknaden och det bredare civilsamhället har sammanblandat hbtqi+politik och nyliberala praktiker vilket leder till att olika typer av queeraktivism normaliseras och förlorar sin radikala potential till fördel för entreprenörsurbanistiska eller nationalistiska krafter. Abby Peterson, Mattias Wahlström och Magnus Wennerhag skriver i *Pride parades and LGBT movements: political participation in an international comparative perspective* (2018) att synliggörandet av hbtqi+rörelser och -rättigheter har blivit en geopolitisk fråga och ett sätt att framställa en nation som civiliserad och progressiv (Peterson, Wahlström & Wennerhag, 2018, 220-221). I entreprenörsurbanismens global konkurrens om städer och nationer försöker många städer idag, inspirerade av Floridas teorier, att skapa en bild av sig själva som toleranta och moderna. Cathrin Wasshede (2021) skriver att ett vanligt sätt att göra detta på är att inkorporera sociala gruppers aktivism i sina egna praktiker; ett fenomen som ibland kallas för "pinkwashing". Prideparader och regnbågsflaggan, för att ge några exempel, används idag ofta av offentliga makthavare för synliggöra mångfald, tvätta bort bilden av ett homofobiskt förflutet och för att skriva fram en mer fördelaktig historia (Wasshede, 2021, 149; se också Peterson, Wahlström & Wennerhag, 2018, 221). I *Terrorist assemblages: homonationalism in queer times* (2007) skriver Jasbir K. Puar att högervridna grupper ofta approprierar queeraktivism för att avfärda invandrare och flyktingar genom att framställa dem som intoleranta och bakåtsträvande, ofta tillsammans med uttalanden om islam (Puar 2007).

Queeraktivism kapas alltså av nationer, städer och olika typer av politiska grupper vilket underminerar dess radikala potential. För att motstånd ska vara radikalt behöver det således existera utanför dessa strukturer. Min analys av queera symboler och motståndspraktiker kommer således att inbegripa en bredare kontextualisering och frågor om vem som är avsändare och mottagare, för att utröna vilken funktion de queera formerna av aktivism fyller för olika aktörer.

2.2 Material och metod

Insamling

Undersökningens material består i huvudsak av offentliga utgivningar och politiska dokument som på olika sätt berör hbtqi+monumentet. Jag har i första hand samlat in alla protokoll från Göteborgs Stads kommunfullmäktige från åren 2017 och 2018 med tillhörande yttranden, motioner och tjänsteutlåtanden som på något sätt omnämner motionen *Göteborg - HBTQ-staden* eller hbtqi+monumentet. Därefter har jag sökt fram alla kommunala utgivningar som handlar om monumentet och då framförallt de som är författade av Göteborg Konst som är ansvariga för projektet. Till materialet hör således sammanställningen av förstudien *Göteborg HBTQI+staden* med tillhörande innehåll (bilagor, konstverk, workshops, samtal och liknande) samt den uppdragsbeskrivning och inbjudan till intresseanmälan som Göteborg Konst författat till, och om, monumentet. Därtill har jag tittat på Conny Karlsson Lundgren och New Order Arkitekturs skisspresentation och illustrationer av *Gläntan* från 2022. Då jag vill undersöka monumentets funktion och värde i samhället var det även viktigt att få med material som kunde fånga upp en bredare kontextualisering av ämnet. Således hör Göteborg Stads kulturprogram, relevanta partipolitiska dokument, en kommunalt utgiven rapport om hbtqi+personers livsvillkor i Göteborg 2021, samt ett antal tidningsartiklar till materialet. Vid insamling och urval av material har jag i första hand fokuserat på sådant som explicit nämner hbtqi+monumentet och upprättandet av det och i andra hand monument, minnesplatser och hbtqi+ i Göteborg i bredare bemärkelse.

Som komplement till detta företrädesvis textbaserade material, finns också empiri insamlat med hjälp av etnografiska metoder: en observation och ett antal intervjuer. I början av mars 2022 genomförde jag en etnografisk observation av Esperantoplatsen för att få en egen uppfattning om platsens karaktär och känsla. Observationen jag genomförde karaktäriserar Oscar Pripp och Magnus Öhlander (2011) som en *platsorienterad observation* som innebär att vistas på en specifik plats under en begränsad tidsperiod för att observera vad som händer. Platsen är alltså navet och avgränsningen av platsen avgör vad eller vem som observeras (Pripp & Öhlander, 2011, 120). Esperantoplatsen var för mig den avgränsade plats som observationen centrerades kring därför att det är där monumentet skall komma att placeras. Min dokumentation av observationen bestod av noggranna minnesanteckningar i en fältdagbok som jag i efterhand har renskrivit och sorterat efter vad som kan betecknas som metodologiska, reflekterande och empiriska noteringar (jfr Pripp & Öhlander, 2011, 134).

Under våren har jag därtill genomfört fem intervjuer med personer som på olika sätt (och i olika utsträckning) varit inblandade i arbetet med hbtqi+monumentet. Jag har intervjuat en processledare från Göteborg Konst som arbetar med projektet och andra uppdrag kopplade till Charles Felix Lindbergs donationsfond. Jag har också intervjuat en representant från RFSL Göteborg, två ledamöter från Göteborgs Stads HBTQ-råd samt en ledande forskare inom manlig homo- och queerforskning i Sverige och synnerhet Göteborg som under uppsatsen kort och gott kommer att kallas för Forskaren. De två ledamöterna från HBTQ-rådet kommer hädanefter att gå under namnen Ledamoten och Genusvetaren för att åtskilja dem. Ledamoten var framförallt delaktig i arbetet med monumentet från förstudien och framåt. Denne var bland annat med i en referensgrupp under processens gång och senare också den bedömningsgrupp som fattade det slutgiltiga beslutet om monumentet. Genusvetaren kallas så därför att hen disputerat inom genusvetenskap. Genusvetaren var delaktig i arbetet med monumentet från start – från förslaget om motionen till förstudiens början – men valde att hoppa av strax efter att förstudien inletts på grund av interna motsättningar.

Jag har medvetet letat efter informanter med olika erfarenheter och ingångar för att få en spridning i materialet. Spridningen menar jag kan bidra till en viss bredd och möjlighet till olika perspektiv i materialet utifrån de intervjuades varierande roller och bakgrunder. Urvalet av informanter har således baserats på relevans – det vill säga i vilken grad de varit inblandade i projektet – och representation gällande yrkesroll, könsidentitet, sexualitet, ålder och liknande för att få en så stor spridning som möjligt.

Intervjuerna har varit mellan 40 till 90 minuter långa och har alla innehållit gemensamma teman då de tagit sin utgångspunkt i en och samma intervjuguide. Intervjuernas struktur har dock varierat beroende på informanternas roll i relation till arbetet med hbtqi+monumentet. Likaså har intervjuerna haft olika form och upplägg vilket har berott på informanternas tillgänglighet och preferenser. Strukturen på intervjuerna har således växlat mellan en strukturerad och ostrukturerad form där de strukturerade i större utsträckning har utgått från intervjuguiden och de på förhand formulerade frågorna och de ostrukturerade varit mer öppna och liknat ett fritt löpande samtal (jfr Fägerborg, 2011). En intervju har skett över mail, två via digitala videotelefon-tjänster och två intervjuer var fysiska och utfördes på offentliga platser. De digitala intervjuerna spelades in med hjälp av ljudupptagning som jag i efterhand har transkriberat. Dessa två intervjuer hade en mer strukturerad form med tydligare intervjuguide. De intervjuer som utfördes på offentliga platser hade en mer öppen form och

dokumenterades med hjälp av penna och papper då möjligheterna för att spela in ljud var begränsade. Under dessa två intervjuer förde jag noggranna minnesanteckningar för att så snart som möjligt renskriva och förtäta dessa efteråt.

Jag har, inspirerad av Barbro Klein (1990), försökt se på mina intervjuer som en gemensam kommunikativ handling snarare än en formell intervju mellan en neutral utfrågare och en uppgiftslämnare. Detta förhållningssätt har både hjälpt mig att synliggöra min egna roll som forskare och att ge informanterna plats och utrymme att lyfta sådant de själva ansåg betydelsefullt att lyfta. Att arbeta med en öppen intervjuguide har således inte bara varit en fråga om att synliggöra mina egna påverkan på undersökningen; det har också bidragit till ett material med större bredd på perspektiv, tolkningar och analyser än vad jag hade kunnat åstadkomma med fasta, förutbestämda frågor.

Tematisk analys

Mitt metodologiska angreppssätt kan i linje med Virginia Braun och Victoria Clarke (2006) beskrivas som en tematisk analys. Braun och Clarke beskriver tematisk analys som en metod för att identifiera, analysera och rapportera mönster inom empirisk data (Braun & Clarke, 2006, 6). Den tematiska analysen syftar till att uppmärksamma och strukturera mönster av mening och innebörd i materialet (ibid., 15). Braun och Clarke skriver att ett temas relevans inte nödvändigtvis hänger samman med kvantifierbara faktorer; snarare är det viktigaste kriteriet för ett tema huruvida det fångar upp något viktigt i materialet i relation till forskningsfrågorna (ibid., 10). Min behandling och analys av teman och mönster i materialet har således skett med utgångspunkt i mina forskningsfrågor och teoretiska utgångspunkter. Detta liknar i stora drag vad Magnus Öhlander beskriver som tematisering:

Många etnologer arbetar med sitt material genom att sortera upp det och förse olika textavsnitt med ett eller flera ord som beskriver textavsnittets innehåll eller vilken analytisk idé avsnittet kan länkas samman till. De ord som fogas till materialet på detta sätt kallas ”teman”, ”kategorier”, ”begrepp” eller ”koder” [...]. Det vanliga och mer hemtama orden inom etnologin är ”teman” och ”tematisering”. (Öhlander, 2011, 275)

Vidare skriver Öhlander att tematisering innebär att bekanta sig med materialet, skapa innehållsindex, börja sköna mönster, motsägelser och komplexiteter, ställa frågor, pröva analytiska idéer och teoretiska teser (ibid., 279). Öhlanders beskrivning har varit användbar som en slags arbetsmodell för min konkreta analys av materialet.

En viktig poäng för Braun och Clarke är att tematisering är en aktiv process där forskaren utgår från sin egna förutfattade antaganden. Att identifiera teman och mönster och

avgöra vilka som är av intresse och inte är avhängigt forskarens förförståelse, ingångar och förutfattade antaganden (Braun & Clarke, 2006, 7). Jag lutar mig här på Tine Davids (2014) som använder begreppet *sårbar* för att beskriva och medvetandegöra läsaren om forskarens aktiva roll. Davids menar att en forskare måste göra sig själv sårbar i bemärkelsen att synliggöra sina egna emotionella inblandningar i forskningen. Det handlar om reflexivitet och att förstå vilka aspekter av jaget som fungerar som filter genom vilka vi uppfattar världen och forskningen (Davids, 2014, 54). I linje med Davids försöker jag här vara sårbar och erkänna att denna undersökning är styrd av *mina* ingångar, perspektiv och förutfattade antaganden. De teman som lyfts fram i uppsatsen är inringade och, i någon mån, konstruerade av mig och de teoretiska utgångspunkter jag valt att använda mig av. Uppsatsens ämnesval är likaså styrt av ett personligt intresse för frågan och mina tidigare studier inom såväl genusvetenskap som konst- och bildvetenskap har varit avgörande för undersökningens analyser.

Då den övervägande delen av mitt material består av olika slags dokument, offentliga utgivningar och tidningsartiklar kan mycket av det jag gjort beskrivas som en slags textanalys. Couldry (2000) belyser en viktig aspekt för kulturvetenskapliga textanalyser:

”If we are really interested in articulating the connections between culture and power, as cultural studies is [...], then we are simply required to ask: what effects does that text actually have on social practice, what types of cultural experiences are in practice associated with seeing it?” (Couldry, 2000, 68)

Couldry menar att kulturvetenskapliga textanalyser måste fånga upp aspekter av makt och vilka sociala och kulturella erfarenheter en text kan få. För att göra detta har jag inspirerats av diskursanalysen i linje med hur Ingrid Sahlin beskriver sitt diskursanalytiska angreppssätt i “Diskursanalys som sociologisk metod” (1999). Jag har inte haft för avsikt att genomföra en korrekt diskursanalys men har använt mig av diskursanalytiska verktyg och förhållningssätt för att tematisera mitt material och fånga upp aspekter av makt. Diskursanalysen tillskrivs ofta Michel Foucault som utvecklade en teori om kopplingen mellan makt och språk. I sina verk analyserade Foucault ”en viss form av tal” som utgör sanningsanspråk och skapar system av begripligheter: det vill säga diskurser. Diskursanalysen riktar således in sig på språkliga praktiker och analyserar hur kunskap, mening och makt produceras genom språket (Sahlin, 1999, 84). Med andra ord handlar diskursanalys om att undersöka språkliga mönster och vilka sociala konsekvenser dessa mönster får. En viktig poäng här är alltså att diskurser inte bara är språkliga, utan materialiseras, sedimenteras och får levda effekter för såväl individer som samhällen (Foucault, 2002).

Sahlin skriver att en diskursanalys rent praktiskt innebär ett förfrämligande. Alla texter vilar på en rad outtalade förutsättningar och i en diskursanalys granskas dessa; det som är underförstått, omöjligt och/eller implicit i en text (Sahlin, 1999, 91). En diskursanalys kan till exempel innefatta begreppsanalys och/eller granskning av språkliga förändringar (ibid. 93-96). I min analys har jag använt diskursanalytiska verktyg för att till exempel kartlägga språkbruk och -förändringar i materialet. Jag har sökt komma åt förgivettaganden och sådant som görs omöjligt. Diskursanalysens övergripande förhållningssätt menar jag har hjälpt mig att fånga upp aspekter av makt och möjliga sociala och kulturella effekter som mitt material kan få.

Semiotisk bildanalys

För en analys av själva monumentet använder jag mig av en semiotisk modell för bildanalys som applicerats på skissförslaget med tillhörande illustrationer och visionsbilder. Semiotiken utvecklades av Ferdinand de Saussure och Charles Sanders Peirce och kan kortfattat beskrivas som studiet av tecken som ett betydelsebärande element i ett kommunikativt (kulturellt) system. Den semiotiska analysmodellen lämpar sig således för att analysera samtida bilder, konstverk och visuella objekt liksom dess relation till den kulturella kontexten. Jag kommer att använda mig av Sanders Pierces metod som utgår från tre olika typer av tecken: ikon, index och symbol. Ikon kan beskrivas som ett tecken som refererar till ett objekt i världen och baseras på likhet. Index är ett tecken som tillhandahåller bevis på ett objektets existens eller närvaro – det är således inte ett tecken baserat på likhet utan är snarare ett tecken *på* någonting; ett utpekande tecken. Symbol är tecken vars betydelse är baserat på kulturella konventioner. En symbol betyder någonting därför att alla medverkande i ett sammanhang bestämt att det betyder någonting i en specifik kontext. Tecken kan vara flera av dessa olika teckentyper på en och samma gång och en analys innehåller ofta en blandning av de olika tecknen. (Hatt & Klonk, 2006, 209). Den semiotiska metoden har inneburit en analys i tre nivåer. Först beskrivs tecknens form och yttre, sedan placeras tecknen in i en teckentyp (ikon, index eller symbol) och till sist tolkas tecknet i förhållande till sin kommunikativa kontext.

2.3 Etiska hänsynstaganden

Sociologen Les Back skriver i *The art of listening* (2007) att den kritiska forskningen är långsam och präglad av försiktig reflektion och teoretiska överväganden. Forskarens uppgift är att åstadkomma mångtydiga och komplexa skildringar snarare än snabba kommentarer (Back, 2007, 20). I mångt och mycket är mitt etiska anspråk inspirerat av Back som menar att etisk forskning inte handlar om att möta vissa specifika – på förhand bestämda – kriterier utan snarare bör vara resultatet av en öppen och ständigt pågående diskussion om forskningen som en moralisk handling i sig självt (ibid., 98). Som utgångspunkt har jag förvisso i så stor utsträckning som möjligt sökt följa vetenskapsrådets riktlinjer – till exempel genom principer om anonymisering och informerat samtycke (Vetenskapsrådet, 2017) – men har lutat mig på Back när etiska dilemman uppstått; vilket det gjort flertalet gånger under studiens gång.

Ganska snabbt efter att jag börjat skriva uppsatsen insåg jag till exempel att jag ville skriva fram mina olika informanter – deras yrkesroll, bakgrunder och involvering i projektet – därför att de representerar olika perspektiv vilka kändes relevanta att belysa. Av den anledning har jag valt att namnge informanterna efter deras roll i relation till monumentet (till exempel Processledaren eller Ledamoten) men på samma gång anonymiserat ålder, pronomen och andra särskiljande egenskaper. På så vis bevarar jag delvis informanternas anonymitet, men kan ändå skilja dem åt för att åskådliggöra de olika perspektiven och synsätten. Med stöd i Back ser jag således inte anonymisering som ett statiskt eller givet kriterium. Snarare granskar jag dess värde i relation till vad det tillför min studie samtidigt som jag fortfarande söker vara hänsynsfull informanterna.

Gällande informerat samtycke har jag vid intervjutillfällena sökt upplysa uppgiftslämnare och informanter om syftet med studien och vad materialet kommer att användas till. Därtill har jag erbjudit alla informanter möjlighet att se över, kommentera och, till viss del, redigera, transkribering och utdrag från intervjuerna; en möjlighet vissa utnyttjat och andra inte. Som Martyn Hammersley (2014) belyser i “On the ethics of interviewing for discourse analysis” finns dock nästan alltid en diskrepans mellan informanternas förväntningar och vad som faktiskt görs med datan de tillför; detta gäller alla typer av forskningsarbeten men är kanske särskilt aktuellt inom kritisk forskning (Hammersley, 2014, 530). Denna diskrepans blev tydlig när jag började analysera informanternas utsagor med hjälp av teorier, tematiseringar och liknande som jag inte hade informerat om vid intervjutillfällena av den enkla anledningen att jag då inte vetat vilken riktning min studie skulle komma att ta. På grund av begränsningar i tid och omfång har jag inte haft möjlighet

att informera studiens deltagare om de metodologiska och teoretiska val jag tagit, men har sökt lösa detta etiska dilemma på andra sätt.

Hammersley skriver att tonvikten på informerat samtycke kan vara överdriven – även om det alltid bör eftersträvas – och att allvarligheten i moraliska dilemman snarare bör bedömas utifrån en helhetsbild. Den kanske största etiska uppgiften, menar Hammersley, är att minimera skada så mycket som möjligt för alla inblandade (Hammersley, 2014, 537). För att minimera skada har jag försökt skriva fram en så rättvis text som möjligt gentemot de berörda personerna i fråga: medveten om att människors berättelser alltid är mer mångfacetterade än vad som ryms i en intervju eller en uppsats. Min förhoppning har varit att undersökningens berörda personer och informanter ska vilja läsa uppsatsen när den är färdig vilket har sporrat mig till att göra en kritisk granskning och mångtydig skildring av materialet som samtidigt är hänsynsfull mot inblandade individer.

Ordval och begreppsanvändning

RFSL definierar begreppet “hbtqi” som “[...]ett paraplybegrepp för homosexuella, bisexuella, transpersoner, personer med queera uttryck och identiteter och intersexpersoner.” (RFSL, *Hbtqi*, 2019). Begreppet har förändrats med tiden – från att ha förkortats hbt, till hbtq, till hbtqi – för att inkludera ytterligare identiteter och uttryck. Under uppsatsens gång förekommer således olika variationer av begreppet. Jag kommer att använda mig av varianten “hbtqi+” av den enkla anledning att det är begreppet som oftast används i relation till monumentet, men jag har också valt att inte korrigera när andra använder andra variationer av begreppet för att inte förändra någons utsaga.

Forskning är aldrig en objektiv, neutral, handling. Att skriva om, eller tala för någon är alltid – i någon mån – en maktutövning. Att göra det om en heterogen grupp, såsom hbtqi+communityt, är särskilt komplext därför att den inrymmer en mängd olika erfarenheter, perspektiv och upplevelser. Att överhuvudtaget tala om hbtqi+ som *en* grupp eller *ett* community är problematiskt. I denna uppsats används likväl begreppen “hbtqi+community”, “hbtqi+historien” och liknande variationer av både mig och andra, trots vetskapen om att det inte finns *ett* community eller *en* historia. Hbtqi+ är en samlingsterm för en komplex och mångfacetterad grupp människor. Det går aldrig att tala för alla som anser sig tillhöra den och inte heller är det något jag strävat efter att göra. Däremot är det betydelsefullt att använda en samlingsterm för att kunna tala om gemensamma erfarenheter, rättigheter och villkor. Här har jag återigen lutat mig på Back som menar att vi aldrig kommer att kunna hitta de rätta orden.

Att prata, tänka och beskriva är alltid ett svek gentemot de personerna vi skriver om eller om de saker vi vet men som lämnas osagda. Men sveket är nödvändigt, menar Back, därför att tystnaden är omöjlig: att *inte* göra det vore att bidra till ett marginaliserade och osynliggörande (Back, 2007, 4).

3. Analys

I detta kapitel kommer uppsatsens resultat och analys att presenteras tematiskt. Kapitlet är uppdelat i tre olika analysavsnitt vilka motsvarar uppsatsens huvudsakliga frågeställningar.

3.1 Att skapa ett monument

Detta första analysavsnitt tar sin utgångspunkt i den fleråriga process som ligger bakom upprättandet av Sveriges första hbtqi+monument. Genom att titta närmare på hur olika parter förhållit sig till monumentet och till varandra försöker jag i detta kapitel att utröna *hur* hbtqi+monumentet har skapats och *varför* det ska upprättas i Göteborg år 2023. Avsnittet är uppdelat i tre delar och följer en någorlunda kronologisk ordning; från att förslaget initieras till att det står klart hur och var gestaltningen ska placeras och utformas.

Varför ett hbtqi+monument?

Från början var det inte självklart att Göteborgs första, officiella, hbtqi+monument skulle vara just ett monument. Frågan initieras av Göteborgs Stads HBTQ-råd i början av 2018 efter förslag från en privatperson (Voss, 2021). Den 13 februari har rådet ett möte där protokollet vittnar om att de dessförinnan format en arbetsgrupp som tagit fram ett förslag på motion om medel från Charles Felix Lindbergs donationsfond till ett *konstverk* med hbtq-tema. HBTQ-rådet beslutar sig vid mötet för att ställa sig bakom motionen, vars inriktning är att visa på kamp och hur det är genom sådan hbtq-personers rättigheter säkrats (Göteborgs Stads HBTQ-råd protokoll, 2018, §18:08). Motionen får namnet *Göteborg - HBTQ-staden* och lyfts av socialdemokraten Mariya Voyvodova i Göteborgs kommunfullmäktige ett par veckor senare. Motionen lyder:

Av historien ska vi lära att vi aldrig ska glömma. Endast så kan vi utveckla staden och göra Göteborg bättre. Det fanns en tid då Göteborg var känt som ”bögnackarstaden”. Tillsammans med hbtq-personer, civilsamhället, politiker och tjänstepersoner, vände vi på den här utvecklingen.

På många områden har Göteborgs stad blivit en föregångare i Sverige. Tillsammans med hbtq-Göteborg har kommunen granskat livsvillkoren för hbtq-personer i staden vilket har lagt grunden för flera olika utvecklingsspår. Staden har inrättat ett kommunalt hbtq-råd, som inspirerat andra städer, och en hbtq-plan för att fortsätta stärka alla människors lika rätt och värde. På många sätt har detta varit, och fortsätter vara, en politisk kamp.

Vi menar därför att Göteborg Stad bör uppföra ett konstverk för att gestalta denna kamp och stadens utveckling. Konstverket ska påminna oss om en tid som för alltid bör förpassas till det förflutna, men

som samtidigt behöver synliggöras för att påminna om det ständiga och enträgna arbete som krävs för att realisera alla människors lika värde och rättigheter. Konstverket ska också vara ett minne för att aldrig glömma och en hyllning till dem som gått före. Till dem som aldrig kunde komma ut, till dem som brutit ny mark, till dem som kämpar idag och visar vägen. Till en ljusare morgondag, till dem som fortsätter att kämpa för oss, efter oss.

Motionen har tagits fram genom ett initiativ och i samråd med Göteborgs HBTQ-råd.

Mariya Voyvodova (S)

Helene Odenljun (L)

Anna Sibinska (MP)

Maria Berjaoui (VägV)

Daniel Bernmar (V)

Stina Svensson (FI)

David Lega (KD)

Axel Josefson (M)

(Motion till Charles Felix Lindbergs donationsfond: 2018-02-22. *Göteborg HBTQ-staden*)

Åtta kommunala ledamöter skriver under motionen – en representant från alla partier i kommunfullmäktige förutom Sverigedemokraterna – som därefter skickas vidare till kulturnämnden. Motionen styrks av kulturnämnden och i november samma år godkänns den i kommunfullmäktige (Göteborgs Stad, kommunfullmäktiges protokoll, 2018: nr 11, §30 0690/18): dock inte utan vissa invändningar från Sverigedemokraterna om verkets placering (något jag kommer att diskuteras närmare i nästkommande analyskapitel).

Som synes handlar motionen företrädesvis om ett *konstverk*, inte ett monument. Men när förslaget i det följande diskuteras i kommunfullmäktige, medialt och på andra plattformar börjar begreppen konstverk och monument användas parallellt för att beskriva gestaltningen. Initialt verkar det sålunda ha funnits en ambivalens kring vilket begrepp som bäst lämpar sig för ändamålet. När projektet så småningom landar hos Göteborg Konst verkar *monument* ha blivit det vedertagna begreppet. Från idéns uppkomst i början av 2018 till att förstudien inleds under våren 2020 kan vi alltså se att projektets terminologi förändrats. Men vad beror denna språkliga förändring på och vad kan den säga oss? För att överhuvudtaget kunna börja svara på dessa frågor måste vi titta närmare på vilken innebörd begreppen tillskrivs av olika parter samt hur detta relaterat till en bredare samhällelig kontext.

Jeff Werner menar att offentlig konst alltid, i någon mån, är ideologiskt laddad. Han skriver: “Utifrån ett synsätt på det offentliga som ett slagfält för agonistiska hegemoniska projekt blir all konst politisk. Den kan verka upprätthållande, affirmativ för den rådande maktordningen, eller subversiv och ifrågasättande.” (Werner, 2018, 95; jfr också Sjöholm Skrubbe, 2007, 301). Det finns dock en utmärkande skillnad mellan begreppen konstverk och monument i detta sammanhang: nämligen deras aktualitet. Monumentets funktion som historieberättare, förmedlare av minnen och manifestation av makt har under de senaste åren gjorts explicit för en bredare allmänhet. Som syntes i uppsatsens introduktion har monument

– både som begrepp och fenomen – utvärderats och omvärderats i och med det senaste decenniets omfattande protester. Rhodes Must Fall och Black Lives Matter initierade en globalt uppmärksammas diskussion vilken ifrågasatte monumentens syfte och värde som hyllning över olika individer, grupper och samhällen; en granskning som *konstverk* i mångt och mycket undkommit.

Liksom den kritiska kulturarvsforskningen åskådliggjort demonstrerade statyprotesterna att monument ofta berättar en ensidig och selektiv historia vilket leder till marginalisering och exkludering av flertalet grupper och individer (jfr Smith, 2006, 300; Savage, 1997, 210; Sjöholm Skrubbe 2007, 292). Till följd av dessa protester har många länder sökt förändra sina minnesplatser genom att till exempel riva eller flytta problematiska monument och/eller genom att upprätta nya som representerar andra värden, individer och grupper: så också i Sverige. En snabb överblick över de monument som upprättas under det tidiga 2020-talet illustrerar Sveriges sätt att handskas med frågan; hbtqi+monumentet *Gläntan*, antirasistiska monumentet i Malmö, demokratimonumentet i Stockholm och strävan att skapa ett romskt minnesmärke i Göteborg (som sedan gjorde omvänd resa jämfört med *Gläntan* och gick från att definieras som monument till konstverk).

Upprättandet av minnesplatser ska i högsta grad ses som en aktiv och medveten handling, liksom Rodney Harrison skriver i *Heritage: Critical approaches* (2013):

Heritage is not a passive process of simply preserving things from the past that remain, but an active process of assembling a series of objects, places and practices that we choose to hold up as a mirror to the present, associated with a particular set of values that we wish to take with us into the future. (Harrison, 2013, 4)

Genom att minnas dåtiden på ett specifikt sätt fyller minnesplatser en funktion för såväl samtiden som framtiden, och av den anledningen säger monument ofta mer om sin egen samtid än om den historia den refererar till (ibid., 228-229). I ljuset av det senaste decenniets globalt uppmärksammas kulturpolitiska debatt kan upprättandet av ovan exemplifierade monument ses som en ansats att demokratisera landets minnesplatser. Genom att utöka vilka som representeras och porträtteras i våra monument kan upprättandet av dem ses som en strävan att återspegla vår samtid som en mer demokratisk och jämlik tid. Hbtqi+monumentet kan alltså ses som en del av en bredare nationell ansats att förändra den ensidiga historieskrivning som monument generellt upprätthållit och (re)producerat. Hbtqi+monumentet hamnar följaktligen på en och samma gång om att ta avstånd från dåtidens monument som att utnyttja den politiska och sociala funktion som monument har.

Denna dubbelhet exemplifieras kanske som tydligast i hur Göteborg Konst definierar begreppet "monument" i hbtqi+monumentets uppdragsbeskrivning:

Begreppet "monument" skall här tolkas i en vidare bemärkelse och som bärare av flera betydelser; monumentet som ett offentligt ställningstagande, monumentet som manifestation, monumentet som aktivering av minnen, monumentet som historieskrivning. Monumentet som i ett monumentalt berättande och ett monumentalt platsstagande i det att det både ger och tar plats. "Monument" betyder alltså i detta sammanhang inte ett monument i traditionell bemärkelse, som till exempel en staty att blicka upp på. (Göteborgs Stads, *Inbjudan till intresseanmälan*, 2021, 2)

Vad Göteborg Konst framförallt verkar vilja ta avstånd från gällande "monument" i traditionell bemärkelse är den vertikala utformning som var vanlig i början av 1900-talet som skapade en hierarki mellan åskådaren och det gestaltade (jfr Sjöholm Skrubbe, 2007, 134). Hbtqi+monumentet ska inte vara någonting att titta *upp* på, menar Göteborg Konst. Andra komponenter av traditionella minnesplatser verkar de däremot vilja dra nytta av. Begreppet "monument" kan ibland vara problematiskt att använda inom samtida beställd offentlig konst, säger processledaren på Göteborg Konst i vår intervju, men menar att det också finns positiva aspekter av begreppet som kulturförvaltningen velat omfamna:

I detta sammanhang, där marginaliserade historier, personer och händelser ska lyftas upp och fram, kan monumentbegreppet fungera gynnsamt på så sätt att monument traditionellt använts just för att upphöja sådant som de med makt velat upphöja. Monument är en slags historieskrivning i det offentliga rummet, och genom detta projekt och monument kan närvaron av Göteborgs hbtqi+historia förstärkas i det offentliga rummet, genom många olika röster och erfarenheter. Begreppet monument ska i detta sammanhang alltså inte förstås som synonymt med en slags monument-estetik, såsom en upphöjd, ofta mansperson i brons, utan har mer kommit att handla om monumentet som funktion i vår samtid.

Projektets terminologi kan alltså tolkas som ett uttryck för de medverkande aktörernas önskan att utnyttja den politiska och sociala funktion som monument har för att förändra dess traditionellt ojämlika representation. Upprättandet av ett hbtqi+monument kan därför ses som en replik på samtidens kritiska diskussioner om monumentets vara eller icke-vara i det offentliga rummet liksom en önskan om att i framtiden framstå som mer jämställda, progressiva och demokratiska.

Att koppla samman monumentet med frågor om demokrati och jämställdhet kan också härledas till kulturen och konstens roll i ett postdemokratiskt tillstånd. Werner skriver:

Parallellt med postdemokratin tycks det som att kulturen har blivit ett allt viktigare slagfält för ideologiska debatter. Det gäller inte minst kulturarvssektorn där slagord om att stärka den "nationella" kulturen hörs från högerextrema, neofascistiska, nationalistiska och populistiska partier på många håll i världen, inklusive Sverige. Partier som ser kulturarvet som i grunden mångkulturellt och föränderligt ger kultursektorn politiska uppgifter, exempelvis att verka för jämställdhet och demokratiska värderingar. (Werner, 2018, 11)

Frågan om monument är på många sätt en ideologisk och politisk angelägenhet, och en av de huvudsakliga anledningarna till att hbtqi+monumentet ska upprättas verkar ha att göra med de demokratiska effekter som kommunen hoppas att monumentet ska få. När frågan lyfts i motionen, i kommunfullmäktige, i förstudien och liknande tillskrivs monumentet nämligen en politisk funktion genom dess möjlighet att verka som plattform, inspiration och katalysator för ökad jämställdhet. Motionen *Göteborg - HBTQ-staden* relaterar exempelvis verket till arbetet för alla människors lika värde och rättigheter (Motion till Charles Felix Lindbergs donationsfond: 2018-02-22. *Göteborg HBTQ-staden*) och på samma linje framställs hbtqi+monumentet i den slutgiltiga uppdragsbeskrivningen vara en ideologisk angelägenhet: "Göteborgs hbtqi+historia är allas vår historia och på samma sätt kan monumentet förstås och vilja lyfta alla människors lika rättigheter och värde." (Göteborgs Stads, *Inbjudan till intresseanmälan*, 2021). Ju längre fram i processen vi tittar desto mer explicit artikuleras gestaltningens demokratiska funktion och önskvärda utfall, vilket går hand i hand med att terminologin förändras från "konstverk" till "monument". Begreppsförändringen vittnar således om den offentliga konstens diskurs som i hög grad konstrueras med utgångspunkt i en postdemokratisk kontext. I egenskap av konstverk verkar monumentet inte ha något egentligt egenvärde. Monumentet är inte ett monument för konstens skull: dess värde ligger just i sin demokratiska, politiska funktion.

Att attribuera konsten en demokratisk, samhällelig funktion är gemensamt för hela stadens övergripande arbete med konst och kultur. I förorden till Göteborgs Stads kulturprogram (2013) går till exempel att läsa:

Kulturen är till för alla. Kultur och konst kan flytta gränser, men även bygga broar. Normer kan ifrågasättas och gränser suddas ut - genom kulturen och konsten ska alla ha en chans att uttrycka sig. För att gå från ord till handling måste vi därför synliggöra och öppna upp stadens offentliga rum, där alla kan delta. Som ett verktyg för att förverkliga det demokratiska inflytandet ska kulturen och konsten därför ha en självklar plats i stadens utveckling. Stadens mångfald ska främjas och den interkulturella dialogen ska binda samman Göteborgs sociala hållbarhetsarbete. Kulturen och konsten är viktiga delar av samhällsutvecklingen och en förutsättning för vår demokrati. Yttrandefriheten kläs i ord, bild och rörelse. (Göteborgs Stad, 2013, 8)

Citatet illustrerar hur stadens styrdokument ger konst och kultur en instrumentell roll för bredare politiska och sociala frågor (specifikt för att främja demokratin); något som Werner menar är symptomatiskt för samtidens postdemokratiska tillstånd. Samtidigt som de politiska instanserna töms på ideologisk debatt har kultursektorn blivit den kanske viktigaste arenan för politiska debatter, skriver han (Werner, 2018, 11). Konsten och kulturens instrumentella funktion utmejslas explicit i frågan om hbtqi+monumentet. I sammanställningen av förstudien förstärks kopplingen mellan monumentet och dess demokratiska funktion genom

förorden: ”Konsten är en viktig del av vårt demokratiska samhälle. Konst förflyttar tankar och gränser. Konst kan få oss att förstå vår historia, samtid och framtid.” (Göteborgs Stad kulturförvaltning, *Sammanställning Förstudie: Göteborg HBTQI+staden*, u.å., 2). Liksom hur offentlig konst användes som ett medel för demokratisk fostran under folkhemsperioden (Sjöholm Skrubbe, 2007, 290) verkar hbtqi+monumentet här kunna användas instrumentellt för att förstärka demokratin. Genom att materialisera minnen i det offentliga rummet tycks förhoppningen vara att hbtqi+monumentet både ska kunna visa och minska de sociala ojämlikheter som hbtqi+personer upplevt och upplever i staden.

Att det är just ett hbtqi+monument som ska upprättas i Göteborg har därtill att göra med stadens lokala historia och kontext. Liksom uppsatsens introduktion visade har hbtqi+ ett starkt fäste i staden – både som social, och aktivistisk rörelse och gällande forskning – vilket har varit en förutsättning för frågan. Flera informanter lyfter HBTQ-rådet och den relation rådet byggt mellan kommunen, politiken och hbtqi+personer som en stark drivkraft till att monumentet nu ska upprättas. Ledamoten säger om rådet:

Men det är ju för att vi är underställda kommunstyrelsen så att vi är ju väldigt högt upp i hierarkin och kan få genomslagskraft. Man kan inte bara negligera frågor hela tiden då. Och så har vi eldsjälarna som orkar tjöta ihjäl sig på alla möjliga nivåer då.

Varför ett hbtqi+monument ska upprättas i Göteborg 2023 har således att göra med flera olika – men sammanhängande – faktorer. Det beror på en kombination av stadens historiska förutsättningar gällande hbtqi+, postdemokratiska logiker och det senaste decenniets kulturpolitiska debatt om monumentets funktion och värde. I nästkommande avsnitt kommer jag att titta närmare på *hur* upprättandet av monumentet gått till.

En nödvändig process

Det fanns tidigt en förståelse och övertygelse hos enheten att idén om att skapa ett konstverk som kan gestalta kampen och utvecklingen som skett och sker i staden för hbtqi+personers livsvillkor är mycket viktig och utifrån ett konstnärligt perspektiv intressant. Det fanns också en insikt om att det samtidigt är en svår och komplex uppgift. (Göteborgs Stad kulturförvaltning, *Sammanställning förstudie: Göteborg HBTQI+staden*, u.å., 5)

Citatet kommer från sammanställningen av förstudien och illustrerar att det inte är någon enkelt uppgift att skapa ett monument. Att skapa just ett hbtqi+monument kan därtill ses som ett osedvanligt svårt uppdrag därför att hbtqi+ är ett heterogent samlingsbegrepp som inkluderar en mångfald av personer, erfarenheter och upplevelser. Att skapa ett verk som kan representera eller sammanfatta alla aspekter av hbtqi+ och hbtqi+historia är nästintill omöjligt, som Ledamoten påpekar i vår intervju: “[...]egentligen behövs 10 monument för att

symbolisera allting.”. Göteborg Konst, som är ansvariga för projektet, är också varse om detta. Processledaren på Göteborg Konst berättar:

Det blev uppenbart tidigt i processen att vi egentligen arbetade med ett ganska omöjligt uppdrag, dvs att skapa ett monument, en konstgestaltning, som kan representera Göteborgs hbtqi+historia. Det är omöjligt på så sätt att det inte finns en historia utan en fantastisk stor mångfald av historier. Vår lösning blev att planera för en process som kunde involvera fler och som kunde vara öppen för många olika lager av röster, tidsepoker och erfarenheter. Det var dessutom viktigt att försöka ta vara på den kunskap och det arbete som redan gjorts då det kommer till att samla, dokumentera och sprida kunskap om den kamp och utveckling som skett i staden gällande livsvillkoren för hbtqi+ personer. Samtidigt har det också varit väldigt viktigt att ge utrymme för och lägga vikt vid det konstnärliga. Sammantaget har det varit och är ett otroligt komplext konstprojekt.

Utifrån en förståelse om konstprojektets komplexitet beslutade sig Göteborg Konst för att göra en research- och deltagarbaserad förstudie. Förstudien gavs namnet *Göteborg HBTQI+staden*⁵ och syftade till att “[...]få fram mer information om, och förståelse för, vad ett hbtqi+monument skulle kunna vara, var det kan ta plats, och hur det kan genomföras.” (Göteborgs Stad kulturförvaltning, *Sammanställning förstudie: Göteborg HBTQI+staden*, u.å., 5).

Förstudien *Göteborg HBTQI+staden* pågick under ett år: från våren 2020 till och med våren 2021. Till förstudien bjöds konstnärer, hbtqi+personer, organisationer och en bredare allmänhet in att bidra, påverka och delta vilket utmynnade i en uppsättning projekt, diskussioner, workshops och konstverk. Konstnären Sam Hultin gavs exempelvis uppdraget att skapa projektet *Mitt Queera Göteborg*: en kartläggning, audioguide och stadsvandring över platser som varit viktiga för hbtqi+personer i Göteborg. *Mitt Queera Göteborg* bidrog till att identifiera möjliga platser för monumentet och skapades med hjälp av arkivmaterial, tidigare forskning, samt intervjuer och samarbete med hbtqi+personer (Göteborgs Stad kulturförvaltning, *Sammanställning förstudie: Göteborg HBTQI+staden*, u.å., 7-9).

En annan del av förstudien fick namnet *Illustrerad historia* och var ett samarbete mellan QRAB – Queerrörelsens Arkiv och Bibliotek – och fem konstnärer: Marie Falksten, Leif Holmstrand, Karlsson Rixon, Rudy Loewe och Kolbeinn Karlsson. Konstnärerna gavs i uppdrag att skapa illustrationer med utgångspunkt i fem olika organisationer, rörelser och händelser ur QRABs arkiv som varit viktiga för hbtqi+kamp i Göteborg. Illustrationerna användes som affischer under såväl förstudieperioden som West Pride 2021 och bidrog till att sprida vetskap om projektet *Göteborg HBTQI+staden* och generera kunskap om

---

⁵ Förstudien kallades från början *Göteborg HBTQ+staden* efter inspiration från motionens rubrik men ändrades senare (tack vare genererad kunskap från förstudien) till att inkludera ett I för intersexuella (Göteborgs Stad kulturförvaltning, *Sammanställning Förstudie: Göteborg HBTQI+staden*, u.å., 6).

hbtqi+historia (Göteborgs Stad kulturförvaltning, *Sammanställning förstudie: Göteborg HBTQI+staden*, u.å., 9-16).

Den 6-7 februari 2021 genomfördes ett offentligt program med samtal, workshops och filmprogram för att hämta in fler perspektiv genom att vända sig till en bredare allmänhet. Här förekom bland annat workshopen *Staden och monumentet* samt filmprogrammet *Vi finns överallt*. *Staden och monumentet* leddes av konstnären Katarina Elvén och skådespelaren Eddie Mio Larson och vände sig primärt till personer som identifierar sig som hbtqi+. Syftet med workshopen var att samla in mer perspektiv på *vad* monumentet skulle kunna vara och på vilken plats i staden det skulle kunna stå. *Vi finns överallt* var ett filmprogram med efterföljande samtal kurerat av konstnären och filmproducenten Anna Linder och SAQMI – The Swedish Archive for Queer Moving Images – som visade fysiska platser i Göteborg där hbtqi+historia kan anses särskilt aktuell. Filmprogrammet följdes av ett samtal med Eva Warberg, Erika Gustafsson och Lennart Andersson med utgångspunkt i den queera aktivism och filmiska historia som belystes i filmerna (Göteborgs Stad kulturförvaltning, *Sammanställning förstudie: Göteborg HBTQI+staden*, u.å., 16-24). Inom ramen för förstudien har också en hemsida och en tidslinje skapats för att ta tillvara på, och sprida kunskap om, såväl projektet som den lokala, nationella och internationella hbtqi+historia som förstudien genererat (ibid., 24).

På många sätt har förstudien inneburit att Göteborg Konst behövt arbeta med andra metoder än sedvanliga. Ledamoten, som medverkat i stora delar av förstudien, säger: *“Jag har aldrig jobbat med Göteborgs Konst innan men jag förstod ju att de verkligen har gått utanför sina egna ramar. De var inte i sina trygga boxar här.”* Processledaren på Göteborg Konst berättar om förstudien:

Att involvera många och göra det på ett sätt så att processen från start inte var låst i en enda riktning var en förutsättning för att kunna driva detta projekt. Det har inte varit en rak linje utan vi har fått göra flera omtag, haft kritiska viktiga diskussioner och fått lov att vara öppna för förändringar vilket ju är helt naturligt när en vill engagera och bjuda in fler. Förstudien har inneburit att genom främst konstnärliga metoder samla kunskap om Göteborgs hbtqi+historia och den kamp som förts, och förs i staden. Att ge utrymme för många i förstudiearbetet och låta det ta tid är något vi sällan har möjlighet att göra i våra konstgestaltningprojekt. Här var det som sagt en förutsättning för att det skulle kunna bli relevant och bra. Det har varit otroligt givande, men också många gånger svårt och utmanande.

Förstudien verkar alltså ha varit nödvändig för att kunna släppa in utomstående – berörda – röster, perspektiv och åsikter till processen. Denna nödvändighet verkar bero på att Göteborg Konst själva upplever att de inte kan företräda frågan på egen hand. Genomgående i uppsatsens material förefaller Göteborg Konst och hbtqi+communityt vara två åtskilda grupperingar med olika kunskaper och kompetenser som, genom förstudien, måste hitta sätt

att mötas. Till Göteborgs-Posten säger en processledare från Göteborg Konst: “Workshopen är tänkt för att två kunskapsområden ska mötas, konstkunskapen och hbtqi+-kunskapen.” (Kruse, 2021). Förstudiens grundläggande funktion har alltså varit att både få, och generera kunskap kring mötet mellan hbtqi+, samtidskonst, staden och historien (Göteborgs Stad kulturförvaltning, *Sammanställning förstudie: Göteborg HBTQI+staden*, u.å., 5). I mötet sinsemellan verkar Göteborg Konst sålunda representera den offentliga makten liksom de konstnärliga sakkunskaperna, medan hbtqi+-communityt representerar normkritiska kunskaper, kompetenser och metoder.

Den uppdelning som finns mellan staden och hbtqi+-communityt går att förklara med hjälp av Lauren Berlant och Michael Warner teori såsom de beskriver den i “Sex in Public” (1998). Berlant och Warner menar att vårt samhälle, våra sociala liv och våra offentligheter är strukturerade efter en heteronormativ struktur. Heteronormativitet blir begripligt genom ideologier och institutioner fokuserade kring intimitet – vilket förmedlas och kontrolleras offentligt (Berlant & Warner, 1998, 553). Den heteronormativa organiseringen av samhället sker genom en uppdelning av rumsligheten i dikotomin privat/offentligt där intimitet, sex och begär görs till privata angelägenheter snarare än politiska och offentliga frågor (ibid., 550). Den offentliga makten bygger därmed på heteronormativa strukturer som är separerade från alla slags frågor om intimitet, sex och begär (ibid., 555). Denna samhällsliga struktur skulle därmed kunna vara en orsak till Göteborgs Stad och Göteborg Konsts avsaknad av kunskap om hbtqi+; som ju är ett samlingsbegrepp för olika normbrytande sexualiteter, könsidentiteter och begär. Förstudien kan följaktligen ses som en nödvändig metod för att åtgärda denna brist på kunskap om hbtqi+ och samtidigt förankra monumentet i – delar av – hbtqi+-communityt. Genom att bjuda in hbtqi+-personer, -organisationer och liknande till förstudien legitimerar kommunen att de – som ställföreträdare av den offentliga makten – upprättar ett hbtqi+-monument trots att staden då företräder något som egentligen kanske inte riktigt är deras sak att företräda.

Genom denna inbjudan minskar Göteborg Konst på samma gång risken för att monumentet ska utgöra en typ av pinkwashing. Pinkwashing handlar om att offentliga aktörer, företag och politiska organisationer inkorporerar och approprierar hbtqi+-rörelsens aktivism och uttryck – ofta i kommersiella och egennyttig syften – utan egentligt intresse eller engagemang för hbtqi+-rättigheter. Risken med detta är att den radikala potentialen av aktivismen går förlorad; symbolerna kommersialiseras och töms på innehåll och gör därmed inte längre någon faktiskt nytta för hbtqi+-personer och -rättigheter (Peterson, Wahlström & Wennerhag 2018, 147-150; jfr också Wasshede, 2021, 149 och Puar, 2007). Flera informanter

– både processledaren och ledamöterna från HBTQ-rådet – nämner att risken för pinkwashing återkommande har diskuterats under förstudiens gång. Ingen vill att monumentet ska bli något skenbart, och av den orsaken verkar alla parter rörande överens om att Göteborg Konst inte kunnat ansvara för hela processen själva. Ledamoten berättar: *“För de var väldigt noga med att de inte kan göra detta själva. Göteborgs konst kan inte själva jobba med frågan.”*. Att utomstående personer som har kunskap om och identifierar sig som hbtqi+ på något sätt bör vara inblandade verkar därför närmast självklart. Förstudien kan enligt detta perspektiv således tolkas både som ett sätt att förankra och legitimera monumentet, och som ett tillvägagångssätt för att minska risken för pinkwashing – eller åtminstone den möjliga kritiken för det – genom att garantera att hbtqi+personer står bakom monumentet och delar ansvaret för det färdiga resultatet.

Ur många avseenden verkar förstudien ha varit svårnavigerad; något flera informanter vittnar om. Ledamoten berättar till exempel att drömmen och förhoppningen om monumentet flera gånger krockat med Göteborgs Stads byråkrati och synsätt på hur saker ska gå till. Krocken har uppstått, menar informanten, därför att Göteborg Konst – som en del av stadens kulturförvaltning – måste arbeta enligt vissa strukturer och regler; något en del hbtqi+personer varit oförstående till och/eller inte velat anpassa sig efter. Jag tolkar ledamotens utsaga som symptomatisk för kollisionen mellan parternas olika kompetenser, kunskaper och metoder och som ett uttryck för en vilja bland hbtqi+personer att Göteborg Konst – som representant för den offentliga makten – ska arbeta enligt andra strukturer än byråkratiska, som ledamoten menar kan uppfattas som hierarkiska. Likväl har Göteborg Konst, med förstudien, öppnat upp en annars ganska stängd process för utomstående intressenter och på så sätt kan processen ses som en ansats att demokratisera projektet. Genom att låta en bredare allmänhet påverka monumentet innebär förstudien nämligen ett mer demokratiskt tillvägagångssätt än många andra offentliga konstprojekt där beslut främst fattas av sakkunniga inom kulturförvaltningens stängda rum.

Det vinnande förslaget

Med utgångspunkt i förstudien och dess resultat formulerar Göteborg Konst en uppdragsbeskrivning och inbjudan till intresseanmälan som går ut via ett open call till yrkesverksamma konstnärer under sommaren 2021. I den läggs huvudsaklig vikt vid att monumentet ska vara tre saker: platsskapande, manifesterande och berättande. Monumentet ska vara en fysisk (mötes)plats för hbtqi+personer i staden, gestalta berättelser om hbtqi+ i

Göteborg och markera stadens utveckling i frågan. Monumentet ska också fungera som en påminnelse om kampen för hbtqi+personers rättigheter; idag, historiskt och i framtiden (Göteborgs Stad, *Inbjudan till intresseanmälan*, 2021). Här tydliggörs de tre tidsperspektiven som bland annat Harrison (2013) menar är centrala för skapandet av minnesplatser: dåtiden, nutiden och framtiden. Det handlar om att visa upp dåtiden – stadens utveckling och kamp för hbtqi+personers rättigheter – för samtiden på ett sätt som också kommer att vara förmånligt i framtiden (Harrison, 2013, 228-229).

Bedömningen av de skissförslag som kommit in görs utifrån följande kriterier: verkshöjd, visionär bärkraft och oväntade kvaliteter, hur väl konstgestaltningen förhåller sig till uppdragets tematik och kontext samt hur konstgestaltningen fungerar över tid och blir en bestående gestaltning oavsett material och metod. Därefter bedöms den praktiska och ekonomiska genomförbarhet, och därefter hur väl konstgestaltningen förhåller sig till den fysiska platsen, materialval och/eller tekniska lösningar i relation till konstgestaltningens idé, underhållsaspekter samt materiell och teknisk hållbarhet över tid (Göteborgs Stad, *Inbjudan till intresseanmälan*, 2021, 9). Det är med utgångspunkt i dessa kriterier som *Gläntan* väljs ut som vinnande förslag.

Gläntan är skapat av konstnären Conny Karlsson Lundgren i samarbete med New Order Arkitektur och kommer att vara ett monument bestående av olika delar och lager⁶. Basen för gestaltningen är tre rum staplade på varandra; alla i en rosafärgad varm nyans. Rummen har fått sin form efter planlösningar från faktiska rum där hbtqi+personer i Göteborg historiskt rört sig. Rummen kommer att vara i skala 1:1 och ska placeras efter de koordinater där de faktiska rummen funnits i staden. Längst ner, i marknivå, kommer *Dansgolvet* – hämtat från nattklubben Touch som från 1986 och 13 år framåt låg på Esperantoplatsen – att finnas. Dansgolvet kommer att utgöras av rosapigmenterad marksten som ska integreras med det befintliga markmaterialet. Ovanpå dansgolvet läggs *Köket* från det feministiska kollektivet ”Högst upp” som från 70-talet fram till 2017 låg på Erik Dahlbergsgatan 20. Rummets yta ska efterlikna det linoleumgolv som fanns i köket men kommer här vara gjord av rosatonad terrazzo. Det översta rummet blir *Sovrummet* från ”Josefins” lägenhet på Södra Vägen 60; en lägenhet där homosexuella män – ofta med flytande könsidentiteter – träffades och umgicks innan homosexualitet avkriminaliserades i Sverige år 1944. Sovrummet gjuts i betong och ska likna det brädgolv som var vanligt vid tiden. Längst upp – ovanpå *Sovrummet* – ska tre kuddar i rosa marmor placeras. Ett open call

---

⁶ Skissförslag med tillhörande visionsbilder finns bland annat att se på Göteborg Konsts hemsida; se Göteborg Konst, *Så blir hbtqi+monumentet*, u.å..

riktat till hbtqi+personer i Göteborg ska samla in förlagor till kuddarna som alltså kommer att 3D-skannas och gjutas efter hbtqi+personers privata huvudkuddar. Kuddarna kommer vara uppvärmda till 37 grader för att ständigt avge kroppsvärme. Slutligen kommer monumentet att ramas in av såväl en mässinglinje gjuten i marken som en träddunge. Mässinglinjen får sin form efter en av de första demonstrationerna för hbtqi+rättigheter i Göteborg; demonstrationens väg i stadsrummet har följts på en karta och sedan dubblerats, spegelvänts och lagts så att den slutar där den börjar. Slutligen kommer träd att planteras ut runt om monumentet för att likna en glänta (Karlsson Lundgren & New Order Arkitektur, 2022)⁷.

Som synes förankras och gestaltas olika delar av Göteborgs hbtqi+historia i *Gläntan*. Monumentet materialiserar minnen från, av, och med, hbtqi+ och kommer göra dessa till stadens gemensamma, kollektiva historia. *Gläntan* kommer att materialisera det immateriella och kan därför ses som en typisk historieberättande minnesplats – en *lieu de mémoire* – såsom Pierre Nora definierar dem i *Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire* (Nora, 1989, 19). *Gläntan* delar också många politiska och sociala beståndsdelar med traditionella minnesplatser: exempelvis manifesterar det politiska ståndpunkter för framtiden (jfr Harrison, 2013, 229). De ideologiska värderingar *Gläntan* reflekterar är framförallt allas lika värde och rättigheter vilket också ger monumentet en demokratisk funktion och fostran som är tidstypisk för minnesplatser som upprättats sedan slutet av 1900-talet (jfr Sjöholm Skrubbe, 2007, 135), och för offentlig konst överlag i ett postdemokratiskt samhälle (Werner, 2018, 95-96).

Med sin horisontella form utgör *Gläntan* en potentiell fysisk mötesplats genom att vara platsskapande och uppmuntra till användning. De tre rummen som gestaltas i monumentet baseras på likhet med faktiska, historiska rum, och blir således ikoniska tecken på dessa rum enligt en semiotisk analysmodell (Hatt & Klonk, 2006, 209). Som visionsbilderna⁸ av monumentet visar bildar rummen en plattform vilken människor kroppsligt kan använda, sitta på och utnyttja på olika sätt. *Gläntan* är därmed inte ett monument att titta *upp* på, som Göteborg Konst eftersökte. Snarare har det en horisontell form som – i egenskap av att vara ikoniska tecken för rum – uppmuntrar till att användas, känna på och röra sig i; precis som i riktiga rum. Liksom majoriteten av de monument som uppförts sedan folkhemsperioden gestaltar *Gläntan* ett kollektiv och/eller en berättelse och grundar sig i ett jämlikhetsperspektiv snarare än en hierarki mellan det gestaltade och åskådaren (jfr Sjöholm Skrubbe, 2007, 134).

⁷ Observera att detaljer i skissförslaget kan komma att ändras och justeras innan verket installeras.

⁸ Se Göteborg Konst, *Så blir hbtqi+monumentet*, u.å..

Förutom att vara platsskapande, manifesterade och historieberättande bedömdes hbtqi+monumentet också efter andra kriterier. Ett av de viktigaste var att monumentet skulle innehålla oväntade kvaliteter. *Gläntan* kan sägas ha flera sådana; färgvalet är ett av dem. Minnesplatser i det offentliga rummet är nämligen sällan rosa. Monument, och offentlig konst överlag, görs ofta i material såsom natursten, brons, betong, stål och andra material som är hållbara över tid (jfr Sjöholm Skrubbe, 2007, 197-198). *Gläntan* kommer visserligen att göras i liknande material men många delar görs för att efterlikna andra typer av material och ska dessutom göras i en varm rosatonad färg som är ovanlig för uttrycksformen.

På andra sätt är dock färgvalet föga förvånande då färgen rosa länge burit på särskilda konnotationer och symbolik kopplade till hbtqi+. I *Rosa: den farliga färgen* (2011) studerar Fanny Ambjörnsson färgen rosa ur ett kulturvetenskapligt perspektiv och menar att den fungerar som en arena för kulturella förhandlingar om makt och utrymme, inte minst gällande kön, sexualitet, ålder och klass, men och i viss mån också om aspekter såsom ras, etnicitet och nationalitet (Ambjörnsson, 2011, 11). Ända sedan andra världskriget och de rosa trianglarna nazisterna använde för att sortera homosexuella fångar har den rosa färgen varit en laddad symbol för kampen för hbtqi+personers rättigheter (ibid., 173-174). Ambjörnsson skriver:

Om triangeln numera delvis har ersatts av andra symboler och märken har den rosa färgen blivit alltmer allmänt spridd. Idag kan vi se hur den används för att markera homosexualitet i största allmänhet (och manlig sådan i synnerhet), som i begreppen rosa pengar och den rosa ekonomin. Färgen rosa har alltså en närhistoria av att symbolisera femininiserade män och manlig homosexualitet, både i en mer politisk och i en identitetsmässig bemärkelse. (ibid., 175)

Gläntans rosa färg är alltså inte så oväntad för ett hbtqi+monument som “[...]ska fungera som en påminnelse om och en manifestation av denna kamp; idag, historiskt och i framtiden.” (Göteborgs Stad, *Inbjudan till intresseanmälan*, 2021, 1).

Gläntan skiljer sig också från traditionella monument genom dess symboliska innebörd. Traditionella monument är ofta självrefererande. Minnesplatser porträtterar ofta framstående, ofta avliden, person eller en avslutad historisk händelse, och dess innebörd är just det den porträtterar. *Gläntan* däremot refererar huvudsakligen till något annat än det som faktiskt syns i monumentet. *Gläntan* ska, som nämnt tidigare, gestalta kampen för hbtqi+personers rättigheter, historiskt, idag och i framtiden; en kamp som dessutom är oavslutad och pågående. Även om det finns olika tecken på det – såsom den rosa färgen – medvetandegörs inte detta explicit om vi bara tittar på monumentets utformning. Enligt en semiotisk bildanalys skulle *Gläntan* kunna definieras som ett symboliskt tecken; det vill säga

ett tecken som får sin innebörd från sin specifika, kulturella kontext (Hatt & Klonk, 2006, 209). Dess innebörd baseras inte på likhet eller orsak utan får sin betydelse för att vi helt enkelt har bestämt att den ska vara en symbol för kampen för hbtqi+personers rättigheter. Av den orsaken är det intressant att titta närmare på *vad* som faktiskt porträtteras och gestaltas i monumentet: vilka minnen lyfts rent konkret fram och vad osynliggörs? Detta är fokuset för nästkommande analyskapitel.

3.2 Makten över historieskrivningen

Nora menar att minnesplatser skapas både för att minnas den nationella historien liksom för att forma det kollektiva minnet för framtiden (Nora, 1989, 11). Vad Nora belyser är att upprättandet av minnesplatser är en aktiv, intellektuell produktion som formar vår syn på såväl historien som samtiden (ibid., 8-9). I linje med detta skriver Helena Holgersson i "Keep Walking: Notes on How to Research Urban Pasts and Futures" att historien och framtiden ständigt är under förhandling och bör ses som performativa produkter av vår samtid. Holgersson diskuterar framförallt ämnet i relation till urban utveckling och menar att föreställningar om dåtiden ofta används som legitimitetsinstrument för stadsomvandlingsprojekt (Holgersson, 2017, 79). Detta ligger i linje med vad Sjöholm Skrubbe skriver om minnesplatsers legitimerande funktion:

Minnesmärken i snäv bemärkelse kännetecknas inte enbart av att de erinrar om någon historisk händelse eller person, utan också av att de står för den aktuella makten över historieskrivningen. De representerar alltså den rådande historiesynen i ett samhälle och har en särskild symbolisk funktion. Minnesmärkena har syftat till att stärka en kollektiv identitet och till att sporra till ytterligare prestationer. De flesta minnesmärken har framför allt fungerat som ett politiskt medel, som legitimitetsinstrument för makthavare och som medel för olika former av offentlig fostran. (Sjöholm Skrubbe, 2007, 114)

Monument handlar således i många avseenden om makt: ofta är de på en och samma gång en reflektion och en förhandling av rådande maktstrukturer. Med huvudsaklig utgångspunkt i teorier om makt och minnesplatser undersöker detta avsnitt hur hbtqi+monumentet kan tolkas som ett medium för att återskapa och materialisera minnen i det kollektiva medvetandet. Jag söker belysa vilka minnen av hbtqi+historia i Göteborg som gestaltas i *Gläntan* och vilka effekter dessa kan få för individer, grupper och samhällen. Genom att uppehålla mig vid partipolitiska dokument, kommunfullmäktigeprotokoll, Göteborgs Stads kulturprogram och annat närliggande material söker jag utröna vilka olika funktioner monumentet förväntas ha –

till exempel som symbol för politiska åsikter eller som värdeskapare i stadsomvandling – samt hur dessa förhåller sig till varandra och till övergripande samhällsliga strukturer.

Ett politiskt slagträ

Upprättandet av hbtqi+monumentet präglas – som jag försökte visa i föregående analyskapitel – av en hegemonisk diskurs om monumentets demokratiska funktion. Inom denna diskurs finns dock variationer gällande *var* monumentet behövs och *vem* som är målet för dess demokratiska fostran. Som vi ska komma att se är frågan om hbtqi+monumentet på många sätt en politisk angelägenhet; inte minst för att frågan lyfts i kommunfullmäktige och avgörs av de kommunala politikerna. Detta har inneburit att monumentet blivit ett politiskt slagträ som olika partier och politiker kan använda för att stärka sin självbild och för att lyfta fram egna ärenden. Abby Peterson, Mattias Wahlström och Magnus Wennerhag skriver i *Pride parades and LGBT movements: political participation in an international comparative perspective* (2018) om prideparader och menar att dessa ofta approprieras av politiska partier och grupper vilka använder dem som en plattform för att lyfta andra frågor. De skriver:

In high-profile Pride parades in LGBT friendly contexts such as in Stockholm the event opens a public platform for other groups to bring up their political issues. In these cases some friends of Pride have their own political agendas and ‘piggy back’ the event.” (Peterson, Wahlström & Wennerhag, 2018, 162)

I Göteborgs kommunfullmäktige kan vi på ett jämförbart sätt se hur hbtqi+monumentet använts av olika kommunala partier som ett redskap för att lyfta fram egna politiska agendor. Sverigedemokraten Karl Robbjens yttrande i det kommunfullmäktigesammanträde där motionen *Göteborg - HBTQ-staden* röstas igenom exemplifierar detta. Robbjens säger:

Vi har gjort ett fantastiskt jobb för hbtq och alla dessa minoriteters rättigheter, i Sverige och i våra centrumkärnor. Men det ser inte ut så i våra förorter. Så det är väl bra att man besmyckar Göteborgs centrum, men det är inte den bästa bedriften. Den bästa bedriften är att ta de här frågorna och de här projekten dit där de verkligen behövs som mest – men det tror inte jag man vågar! (Kommunfullmäktiges protokoll, 2018/nr 11:27, 54)

Robbjens hävdar i sitt yttrande att diskriminering och förtryck av hbtqi+personer idag primärt är ett problem i förorterna och att monumentet därför hade “behövts som mest” där. Yttrandet framställer människor i förorterna som intoleranta jämfört med “Sverige” och “våra centrumkärnor”. Robbjens utsago går att tolka som en appropriering av queeraktivism i syfte att avfärda personer i förorterna – implicit invandrare och flyktingar – något som både Jasbir K. Puar (2007) och Wasshede (2021, 149) skriver att högervridna grupper ofta utnyttjar

queeraktivism för att göra. Denna agenda förstärks om vi tittar närmare på Sverigedemokraternas Göteborgs senaste budget – *SD Göteborg budget 2022. För ett tryggt Göteborg - genom hela livet* – där de tydligt kopplar samman frågan om hbtqi+personers rättigheter till utsatta områden, hedersförtryck och hederskultur. Det är svårt för ”västerländska värderingar, mänskliga rättigheter och demokrati” att få genomslag i dessa områden, skriver de (Sverigedemokraterna Göteborg, 2022, 75). Frågan om monumentet blir på så sätt ett verktyg Sverigedemokraterna använder för att förstärka en främlingsfientlig diskurs om vissa områden och människor samtidigt som de framställer sig själva som moderna och progressiva i jämförelse.

Som enda politiska parti i kommunfullmäktige att rösta nej till monumentet är Sverigedemokraterna den aktör som kanske tydligast särskiljer sig från de övriga i processen. Att partiet så tydligt, genom att vara enda parti som röstade nej, tog ställning mot monumentet och därefter sökt använda det som ett redskap för att framställa särskilda områden och personer på ett negativt sätt har också inneburit att övriga politiska partier har kunnat använda frågan för att ta ställning gentemot Sverigedemokraterna. Ledamoten berättar: “[...]nej men jag hade nog räknat med stöd från många olika partier... Men kanske inte att det skulle bli så unisont. Men eftersom SD fanns där som sa nej så tror jag det förstärkte stödet ännu mer.”

Monumentet blev alltså ett konkret tillvägagångssätt för de övriga politiska partierna i kommunfullmäktige att ta avstånd från Sverigedemokraterna. I linje med detta nämns den ökade närvaron av högerpopulistiska organisationer som vill inskränka på hbtqi+personers rättigheter – både lokalt och globalt – av flera informanter som en orsak till att hbtqi+monumentet fått så starkt politiskt stöd. I september 2017, bara några månader innan motionen lyftes i kommunfullmäktige synliggjordes nämligen öppet homofientliga Nordiska motståndsrörelsens närvaro i staden i samband med en demonstration (Sund, 2018). Ledamoten berättar att hbtqi+monumentet blev ett enkelt och påtagligt sätt för de kommunala partierna, utom Sverigedemokraterna, att markera mot detta slags grupper. Monumentet kan med andra ord ses som ett redskap för att både ta avstånd från särskilda ideologiska grupper och samtidigt visa att de står upp för andra värderingar och ståndpunkter.

Peterson, Wahlström och Wennerhag (2018) skriver att queera symboler och -aktivism ofta approprieras av nationer, städer, politiska partier och liknande för att framställa sig själva som toleranta, moderna och progressiva jämfört med andra nationer, städer och partier (2018,

221). Frågan om hbtqi+rättigheter har idag blivit en geopolitisk fråga som delar upp världen. Peterson, Wahlström och Wennerhag skriver:

During the last decade, the internationalization of LGBT rights, defined as human rights, has entered the geopolitical arena to divide the world between those “civilized, progressive” countries, which are pro-gay, and those “backward, illiberal” countries, which are anti-gay. (ibid., 221)

Den uppdelningen som Peterson, Wahlström och Wennerhag beskriver mellan “civiliserade” och “progressiva” länder som står upp för hbtqi+rättigheter och de “bakåtsträvande” och “inskränkta” länder som inte gör det menar jag går att jämföra med den uppdelning som sker på ett lokalt plan i frågan om hbtqi+monumentet. Även om det här sker på en mindre skala – mellan kommunala partier och lokala organisationer – handlar det i grund och botten om att framställa sig själva som progressiva och moderna jämfört med “andra” som är “bakåtsträvande” och “inskränkta”. För vissa är “andra” personer i förorten (implicit invandrare och flyktingar) och för vissa är “andra” högerpopulistiska grupper och organisationer. Genom att tillskriva monumentet olika betydelser och syften blir hbtqi+monumentet, i egenskap av en slags hbtqi+symbol, ett sätt att markera och ta ställning gentemot dessa “andra”. Hbtqi+monumentet kan därmed ses som ett slagträ i en bredare politiskt kontext där olika parter försöker använda frågan som legitimitetsinstrument, som medel för offentlig fostran, och för att framställa sig själva på ett mer förmånligt sätt (jfr Sjöholm Skrubbe, 2007, 114). Att ta ställning för monumentet och hbtqi+rättigheter verkar därför kunna handla om att stå på rätt sida av den geopolitiska historien.

Vem får representera vem?

Laurajane Smith skriver i *Usage of heritage* (2006) att historia och minnen påverkar vår känsla av identitet. Vilka vi är som individer, grupper, samhällen eller nationer formas av vår uppfattning om historien och på de sätt våra kollektiva minnen förstås och gestaltas (Smith, 2006, 36). Smith skriver:

The issues revolve around the cultural politics of identity – who has the legitimacy and power to define who a particular group or community *are* and who they are not [...]. The ability to control your own identity, to define who you are and to establish a sense of community belonging is emotionally and politically a powerful act. (ibid., 35-36)

Kulturarv är i mångt och mycket en fråga om makt, representation och tolkningsföreträde. En kritisk analys av kulturarv – såsom monument – bör följaktligen inkludera frågor om vem som får representera vem och på vilka villkor. Frågan om representation i minnesplatser är därtill tvådelad: det handlar både om vem som får representera vem i ett beslutsfattande

skede, och om hur personer och/eller händelser representeras och framställs i det materiella monumentet. Jag kommer i detta avsnitt att diskutera bådadera men inleder med det förstnämnda.

Initiativet till hbtqi+monumentet kom, som nämnts tidigare, från Göteborgs Stads HBTQ-råd men ansvaret för upprättandet av det åligger kommunen, och mer specifikt, Göteborg Konst. Göteborg Konst förfogade alltså över den definitiva makten att – genom upprättandet av monumentet – definiera vilka hbtqi+ *är* och inte är; en definition som kommer att få politiska och kulturella effekter för individer, grupper och samhällen (jfr Smith, 2006). Kommunens ansvar betonas flertalet gånger under förstudien. I anteckningarna från workshopen *Staden och monumentet* går till exempel att läsa: “Kommunen är avsändaren och kommunen står för makten och strukturerna och de välkomnar hbtq-personer och står upp för dem. Och då är det viktigt att kommunen verkligen gör det arbetet också.” (Göteborgs Stad kulturförvaltning, *Bilaga 1, Dokumentation workshopen Staden och monumentet*. u.å., 5).

Det slutgiltiga beslutet om monumentets utformning togs av en bedömningsgrupp som Göteborg Konst satt samman. Bedömningsgruppen bestod av processledare på Göteborg Konst, en extern konstkonsulent, två externa sakkunniga inom samtidskonstfältet, en representant från Park- och naturförvaltningen, samt två ledamöter från Göteborgs Stads HBTQ-råd (Göteborgs Stad, *Inbjudan till intresseanmälan*, 2021, 7). Dessa personer avgjorde alltså vilka eller vilken konstnär som, genom monumentet, skulle få gestalta Göteborgs hbtqi+historia. Informanten Ledamoten var en av de två ledamöterna från HBTQ-rådet som medverkade i bedömningsgruppen och beskriver uppdraget som allvarsamt:

Det är inte bara att skapa ett monument och så är alla glada och nöjda. Utan vi har ju känt av det, jag och [den andra ledamoten från HBTQ-rådet], vilket ansvar vi har men också alla andra i gruppen, och staden, har. Även om staden kanske inte känner av det på samma sätt...

Av citatet framgår att bedömningsgruppen inte har tagit lättvindigt på det ansvar de tilldelats. Informanten betonar också att de två ledamöterna från HBTQ-rådet har känt ett särskilt stort ansvar som ensamma representanter för ett hbtqi+perspektiv i processens slutskede. Trots detta stora ansvar beskriver ledamoten deras medverkan i bedömningsgruppen som något positivt. Även om de bara representerar en liten liten del av communityt är det bra att de fått lov att vara med och påverka, säger hen.

Alla delar dock inte denna åsikt. Informanten Genusvetaren ser till exempel de två ledamöternas medverkan i bedömningsgruppen som problematisk av flera anledningar. Hen menar att ingen individ från HBTQ-rådet kan ges tolkningsföreträde för hbtqi+. Till skillnad

från andra kommunala råd som ofta fungerar som ombud för en grupp, en förening eller en fråga, representerar ledamöterna i HBTQ-rådet enbart sig själva som enskilda individer. Av den anledningen är det inte rimligt att låta två av dem stå som representanter för hela hbtqi+. Därtill ser Genusvetaren ledamöternas medverkan i bedömningsgruppen som problematisk därför att hen anser att de två utvalda ledamöterna har för lika perspektiv och erfarenheter gällande ålder, könsidentitet och sexualitet; de representerar bara ett väldigt litet fragment av allt och alla som innefattas av hbtqi+-begreppet, menar hen. Nora (1989) ser minnesplatser som ett medel för att återskapa minnen i det kollektiva medvetandet och göra dessa till en del av nationens historia (Nora, 1989, 19-20). För att en minnesplats ska vara representativ för en hela grupp – såsom hbtqi+ – och dess historia är det därför viktigt att de minnen som gestaltas speglar en bredd av identiteter, erfarenheter och liv. I linje med Nora tolkar jag således Genusvetarens kritik som ett uttryck för en vilja att monumentet ska vara representativt för många identiteter, erfarenheter och liv snarare än ett fåtal.

Kritiken handlar alltså om att Göteborg Konst lejt ut makt för en fråga Genusvetaren menar att två enskilda individer inte kan eller borde ha tolkningsföreträde för. Istället, menar hen, borde projektet ha förankrats i den mycket omfattande forskning som finns i, och om, hbtqi+ i Göteborg. På så sätt hade förvaltningen kunnat fatta beslutet på egen hand. Genusvetaren berättar att hen själv bidragit med att ge kontaktuppgifter, referenser och underlag till Göteborg Konst för att de skulle kunna ingå en kunskapsprocess om ämnet, men att förvaltningen inte verkar ha velat göra detta arbete. Inte heller verkar de ha hört av sig till de forskare de fått kontaktuppgifter till. Informanten Forskaren uttrycker på samma sätt en förvåning över att hen eller hens kollegor aldrig kontaktades av Göteborg Konst⁹. Forskaren säger att hen gärna hade varit någon slags kontaktperson under projektet. Som en av de ledande forskarna inom queer- och homoforskning i Sverige, och i synnerhet Göteborg, besitter informanten ett sällsynt perspektiv som förvaltningen hade kunnat nyttja för att förankra projektet historiskt.

Representation i kulturarv och minnesplatser är angeläget att diskutera därför att det påverkar maktordningar för en lång tid framöver, som Sjöholm Skrubbe skriver om i relation till de manliga strukturer som präglade upprättandet av folkhemperiodens offentliga skulpturer:

Det var alltså manliga behov och begär som låg till grund för den offentliga skulpturens representationsstrategier. Detta är ett faktum som inte bara har betydelse för historieskrivningen.

---

⁹ Forskaren har dock varit behjälplig med att delge berättelser till Sam Hultins projekt *Mitt Queera Göteborg*.

Eftersom de offentliga skulpturerna placerades permanent är detta manligt präglade representationssystem än idag verksamt i den offentliga miljön. (Sjöholm Skrubbe, 2007, 92)

Vad Sjöholm Skrubbe belyser är att de erfarenheter och begär som präglar upprättandet av offentliga skulpturer inte bara påverkar historieskrivningen utan också samtiden och framtidens maktordningar genom sin permanenta placering i det offentliga rummet. Alltså är det av vikt att titta närmare på vilka erfarenheter och begär det är som ska komma att återspeglas i det hbtqi+monumentet som bedömningsgruppen till slut valde ut som det vinnande förslaget.

Kortfattat består *Gläntans* utformning – som bekant – av tre olika rum, tre kuddar, en träddunge samt en mässinglinje. Rummen i monumentet kan ses som såväl ikoniska tecken på de faktiska rummen som indexikala tecken på hbtqi+personers närvaro i staden (Hatt & Klonk, 2006, 209). Om vi utgår från paraplybegreppet hbtqi+ och tittar närmare på vilka rum och platser som gestaltas i *Gläntan*, och vilka som rört sig i dessa rum, kan vi ganska snabbt konstatera att monumentet representerar olika hbtqi+-identiteter och -erfarenheter olika mycket.

I skissförslaget beskriver konstnären delvis vilka som rört sig i monumentens olika rum. Om köket i det feministiska kollektivet “Högst upp” skriver han till exempel: “Det var en öppen plats där framförallt kvinnor, lesbiska och queerfeminister rörde sig över tid.” (Karlsson Lundgren & New Order Arkitektur, 2022, 12). Sovrummet i “Josefins” lägenhet beskrivs som en plats homosexuella män framförallt befunnit sig i. Därtill skriver konstnären: “Flera av männen upplevde sig ha en flytande könsidentitet och de refererade till varandra med kvinnligt kodade namn.” (ibid., 15). Vilka som befunnit sig på Touch specificeras inte. Även om queerfeminister och män med flytande könsidentiteter kort omnämns kan monumentet framförallt sägas representera homosexuella identiteter och erfarenheter eftersom det är de som explicit artikuleras flertalet gånger i beskrivningen. Likaså kan mässinglinjen, som fått sin form efter stadens första homodemonstration, ses som ett indexikalt tecken på homosexuella personers närvaro (Hatt & Klonk, 2006, 209). Betoningen på homosexualitet förstärks därtill av monumentets rosa färg som ofta ses som ett symboliskt tecken på – i synnerhet manlig – homosexualitet (Ambjörnsson, 2011, 175). I ett monument som ska gestalta hbtqi+historia är en övervägande betoning på homosexualitet inte helt och hållet orimlig. Det vi idag kallar för hbtqi+rörelsen var länge huvudsakligen fokuserad på homosexualitet – och särskilt manlig sådan – medan andra identiteter, sexualiteter och uttryck inte getts samma offentliga utrymme; varken i rörelsen eller samhället i stort. Inkluderingen av bisexualitet, trans, queer och intersex (och andra identiteter och erfarenheter) har snarare

skett efterhand. Dessa aspekter av hbtqi+begreppet antyds bara i monumentet – till exempel queer och transerfarenheter – eller osynliggörs helt: bisexualitet, intersex och andra erfarenheter nämns inte överhuvudtaget i anknytning till *Gläntan*¹⁰.

Användandet av begreppet “queer” är dessutom intressant i sammanhanget. Ambjörnsson skriver i *Vad är queer?* (2016) att återtagandet av begreppet brukar kopplas samman med 1990-talets homosexuella frigörelseparad i New York (Ambjörnsson, 2016); det vill säga tjugo år efter att kollektivet där “queerfeminister rörde sig över tid” bildades (Karlsson Lundgren & New Order Arkitektur, 2022, 12). Under kollektivets första tjugo år var det således inte troligt att de själva definierade sig på det sättet – även om de kan ha uttryckt sig på ett sätt som liknar det vi idag benämner som queer. Användningen av begreppet illustrerar att historien ofta är en produkt av sin samtid (jfr Nora, 1989; Holgersson, 2017 och Harrison, 2013). Av den anledningen är det angeläget att undra hur mycket av beskrivningen som är en efterkonstruktion; kanske medveten för att bredda representationen i ett monument som annars riskerar att bara betona homosexualitet?

Flera informanter lyfter att beskrivningen av monumentet framhäver vissa avgränsade delar, rum och personer ur hbtqi+historien och osynliggör andra. Forskaren tycker att monumentet är fint med de olika slags rum som gestaltas, men menar att det konstnären lyfter fram i sin kommentar till verket uteslutande representerar normativt godkända och accepterade rum och möten. Berlant och Warner (1998) menar att samhället är strukturerat efter heteronormativa strukturer där intimitet, sex och begär görs till privata angelägenheter (Berlant & Warner, 1998, 553). Två av de tre rum som gestaltas i *Gläntan* är separatistiska och privata rum som existerar åtskilt från offentligheten (sovrummet och köket). Rummen som framhålls i *Gläntan* är således förståeliga utifrån en heteronormativ struktur av samhället (jfr Berlant & Warner 1998), medan andra möten, intimiteter och umgängen osynliggörs.

Men monumentet kan potentiellt rikta uppmärksamheten mot dessa typer av erfarenheter och liv också. Forskaren berättar att när hen ser trädningen så tänker hen inte minst på de dominerande platserna för manligt homoliv i Göteborg under flera decennier kring mitten av 1900-talet: parker, pissoarer samt promenadstråket Rundan som sträckte sig från Heden i öster till Pustervik och Rosenlund – där Esperantoplatsen ligger – i väster. Där skapades och upprätthölls sida vid sida med sexuella möten manlig homosexuell gemenskap

---

¹⁰ Observera att *Gläntan* också kommer att gestalta tre kuddar men när denna uppsats skrivs har det inte beslutats om vilka hbtqi+personers privata huvudkuddar som kuddarna i monumentet ska gjutas efter. Kuddarna – som ständigt kommer avge kroppsvärme – kan liksom rummen ses som indexikala tecken på hbtqi+personers närvaro i staden och kan således potentiellt representera och legitimera andra liv och erfarenheter än de som diskuteras här.

och identitet, och där grodde så småningom tankar om klubbar och föreningar. Forskaren anser att det vore värdefullt att nämna detta i en kommentar till verket. Inte bara för att dessa platser och dessa liv var dominerande och betydelsefulla för framtiden utan också för att det erotiska livet där många gånger idag ses som en mindre önskvärd form av liv. Forskaren berättar att hen framfört detta till konstnären och till de båda ledamöterna som deltagit i urvalsprocessen av monumentet.

I *En annan stad: kvinnligt och manligt homoliv 1950-1980* skriver Margareta Lindholm och Arne Nilsson (2002) att en anledning till att platser som dessa var dominerande i manlig, kollektiv homosexuell gemenskap under flera decennier av 1900-talet var att män vid denna tid hade få möjligheter att träffas i hemmen eller andra privata rum utan att väcka misstanke (Lindholm & Nilsson, 2002 108). Genom en kommentar eller kortare text i anslutning till monumentet skulle dock dessa typer av möten, begär och erfarenheter kunna lyftas fram: till exempel genom att låta trädningen representera "Rundan" eller "Parken", som Forskaren föreslår. Detta hade breddat representationen och samtidigt problematiserat den heteronormativa förståelsen av sexuella intimiteter. En sådan kommentar eller text hade därmed kunnat innebära en typ av *queer worldmaking* (jfr Berlant & Warner, 1998, 558).

Forskaren är emellertid inte den enda som lyfter frågan om representation i anslutning till monumentet. I workshopen *Staden och monumentet* framhålls vikten av att monumentet speglar en bredd av identiteter och perspektiv. I anteckningarna står till exempel: "Viktigt att tänka på vithet, representation och vem är det som utför uppdraget." (Göteborgs Stad kulturförvaltning, *Bilaga 1 Dokumentation workshopen Staden och monumentet*, u.å., 5-6). Som synliggörs här handlar det inte bara om vilka aspekter av hbtqi+-begreppet som gestaltas i monumentet. Representation handlar också om andra intersektioner och maktordningar: till exempel ras/etnicitet som personen ovan lyfter fram som exempel.

Lindholm och Nilsson belyser att tillgången till olika rum och offentligheter i staden har villkorats av intersektioner såsom klass, ålder, umgängeskretsar, könsidentitet och -uttryck. Inte minst har tillgången till nattklubbar som Touch villkorats av kön och ålder: män var så gott som alltid i majoritet under den undersökta perioden, skriver Lindholm och Nilsson, och ålder påverkade vilket klubbiv en kunde delta i och inte (Lindholm & Nilsson, 2002, 247). Att inte adressera vilka som explicit haft möjlighet att röra sig och leva i monumentets olika rum och delar kan ses som en medveten strategi för att inte exkludera någon individ eller grupp. Resultatet kan dock få motsatt effekt genom att skapa ett osynliggörande. Minnesplatser legitimerar nämligen identiteter, erfarenheter och världsbilder

(Smith, 2006, 35-36). Osynliggörandet av särskilda erfarenheter och liv i minnesplatser skapar således en syn på dessa liv som mindre legitima än andra. Smith skriver:

[...]traditional and authorized definitions of heritage tell nationalizing stories that simply do not reflect the cultural or social experiences of subaltern groups. This is problematic as it discounts the historical legitimacy of the experiences of these communities and thus the social, cultural and/or political roles they play in the present are ignored or trivialized. (Smith, 2003, 36)

Upprättandet av minnesplatser kan på så sätt bli en assimilerande process där dominerande narrativ om hbtqi+ leder till social, kulturell och politisk exkludering (jfr Smith, 2006, 30, Harrison, 2013, 230; Martins Holmberg, 2010). Minnesplatser som bygger på ojämn representation vidmakthåller nämligen föreställningar som leder till asymmetriska maktordningar (jfr Savage, 1997). I *Gläntan* handlar det om att homosexualitet och erfarenheter som går att förstå enligt heteronormativa strukturer lyfts fram, medan andra erfarenheter och aspekter av hbtqi+begreppet osynliggörs, liksom intersektioner såsom klass, ras, etnicitet, funktionsvariation, ålder och liknande.

Redan innan dess upprättande har representationsfrågan väckt invändningar mot hbtqi+monumentet. Invändningarna, som bland annat Genusvetaren uttrycker i vår intervju, är ungefär desamma som de som lyfts kring Knutte Westers *Romanoparken - Sång om en plats*. Westers verk skulle från början vara ett romskt minnesmärke men då det framkom att det inte var möjligt att skapa ett monument som symboliserar eller sammanfattar *en* gemensam romsk historia omformulerades verket till att istället vara en *gestaltning* av romska erfarenheter berättelser och minne (Alnäs, 2020). Genusvetaren menar att samma logik borde appliceras på hbtqi+monumentet; det är inte möjligt att skapa ett monument som symboliserar eller sammanfattar *en* gemensam hbtqi+historia.

Göteborg Konst menar att förståelsen av hbtqi+monumentet ska inkludera förstudien och dess olika delar. Förstudien ska digitaliseras och tillgängliggöras invid det fysiska monumentet och ska ses som en förlängd, permanent, del av verket som porträtterar och representerar fler delar av hbtqi+communityt och hbtqi+historien än vad som är möjligt i ett enskilt verk. Den del av förstudien som kanske framförallt är relevant att lyfta gällande breddad representation är konstnären Sam Hultins *Mitt Queera Göteborg*. Hultins verk skildrar 92 berättelser, varav många av dem utspelar sig på offentliga platser: i buskage i Göteborgs parker och vid Saltholmens kallbadhus för att ge några exempel. Till skillnad från *Gläntan* bryter *Mitt Queera Göteborg* med de normer som placerar intimitet i privata rum och strukturerar offentligheten efter en heterosexuell norm. Genom att gestalta andra typer av relationer, intimiteter och begär gör *Mitt Queera Göteborg* alltså en typ av queer

worldmaking (jfr Berlant & Warner, 1998, 558). Därtill porträtteras och adresseras intersektioner såsom ras, etnicitet, funktionsvariation och klass i Hultins verk. *Mitt Queera Göteborg* kan således ses som ett komplement som ökar representationen och därmed legitimerar andra erfarenheter och liv jämfört med de dominerande, nationella och lokala narrativen som minnesplatser ofta bygger på och (re)producerar (Smith, 2006, 30).

Komplementet fungerar dock bara om människor aktivt väljer att söka sig vidare och på egen hand tillägna sig mer information om monumentet. Dessutom kvarstår det faktum att det finns en utmärkande skillnad mellan fysiska monument och digitala alster. Doreen Massey skriver i *Space, Place and Gender* (1994) att rumslighet är socialt konstruerat. Arkitektoniska element, tredimensionella objekt och andra byggda livsmiljöer artikulerar maktrelationer inom den specifika situation den uppträder i (Massey, 1994, 22). Med utgångspunkt i detta kan *Gläntan* – som ett arkitektoniskt, byggt element i den offentliga miljön – tolkas som en artikulering och materialiserad symbol för den maktordning det gestaltar. *Gläntans* eventuellt ojämna representation artikulerar, materialiserar och reproducerar således ett ojämlikt maktförhållande i det offentliga rummet – oavsett om det finns digitala delar som kompletterar denna snedfördelning eller inte.

Konst för den kreativa klassen

I det kommunfullmäktigesammanträde där motionen *Göteborg - HBTQ-staden* röstas igenom talar olika politiska representanter om att monumentet ska vara en gynnsam symbol för staden. Socialdemokraten Mariya Voyvodova säger till exempel:

Hbtq-rådet består av ledamöter som representerar hbtq-Community i Göteborg, de finns inom hbtq-begreppet och de är väldigt måna om att det här monumentet upprättas i Göteborgs Stad som ytterligare understryker att Göteborgs Stad ska vara en öppen, inkluderande och välkomnande stad. (Kommunfullmäktiges protokoll, 2018/nr 11:27, 54)

På samma linje säger vänsterpartisten Bettan Andersson i en replik: “Det här monumentet ska faktiskt vara för att visa att Göteborg ska vara en öppen stad, välkomnande för alla, där alla kan leva sina liv oavsett sina förutsättningar.” (ibid., 55). I uttalanden som dessa verkar monumentet ses som en symbol som understryker och signalerar att Göteborg är en öppen, tolerant och progressiv stad. Hur ligger då detta i linje med Göteborgs Stads mer övergripande arbete och visioner?

Göteborgs Stads kulturprogram antogs av kommunfullmäktige 2013 och är det övergripande dokumentet stadens förvaltningar och bolag ska förhålla sig till gällande konst och kultur. Kulturprogrammet anger en riktning för hur Göteborg ska bli en ledande stad

inom konst, kultur och evenemang. I inledning går att läsa: “Kulturen är viktig för göteborgarna och deras välbefinnande, men också för näringsliv, arbetsmarknad, turism och stadens profil och attraktionskraft.”(Göteborgs Stad, 2013, 11). I kulturprogrammet etableras tidigt en syn på konsten och kulturen som ett medel för samhällsövergripande och ekonomiska mål; att satsa på kultur och konst ska betraktas som en strategisk investering med betydelse för hela samhällsekonomin. (ibid., 12). De skriver: “Göteborg år 2021 - en gränslös stad som byggs och skapas av människor från hela världen. Kulturens och konstens styrka och tyngd formar en stad som lockar och förför, där alla vill verka och bo.” (ibid., 11). Kulturprogrammet verkar således genomsyras av en entreprenörsurbanistisk diskurs som handlar om att sälja in staden i en global konkurrens om investeringar, företag, turister och medborgare (Franzén, Hertting & Thörn, 2016, 29). Att investera i kultur verkar framförallt handla om att skapa en stark profil för staden som kultur- och evenemangsstad. Upprättandet av offentlig konst (såsom hbtqi+monumentet) skulle därmed kunna tolkas som en entreprenörsurbanistisk strategi för att stärka stadens profil. Men på vilket sätt kan *Gläntan* bidra till denna profil?

Hbtqi+monumentet ska placeras på Esperantoplatsen. Valet av plats kritiserar av Sverigedemokraten Karl Robbjens som menar att monumentet istället bör placeras i förorten (Kommunfullmäktiges protokoll, 2018/nr 11:27, 54). Som vi såg i tidigare avsnitt lyfter Sverigedemokraterna frågan om plats för en annan – av kritiker sedd som rasistisk – agenda, men valet av placering är likväl intressant ur andra infallsvinklar. Hbtqi+personer finns ju överallt i staden, inte bara i de centrala delarna såsom på Esperantoplatsen, så varför är det just där monumentet ska komma att stå? Anledningen förklaras i *Inbjudan till intresseanmälan* med att platsen har starka kopplingar till stadens hbtqi+historia genom att verksamheter såsom RFSL, Hellmans café, bokhandeln Rosa Rummet och nattklubben Touch tidigare har funnits på platsen. Idag rymmer Esperantoplatsen ett språkcafé, flertalet restauranger, en teater och arkitektur som ofta utnyttjas av skateboardåkare. Platsen beskrivs som mycket central och i anknytning till “norra Europas största stadsutvecklingsprojekt”: omvandlingen av Masthuggskajen och Skeppsbron (Göteborgs Stads, 2021, *Inbjudan till intresseanmälan*, 5). Esperantoplatsen framställs som en plats med komplexa lager av historia och skilda sociala verksamheter, där monumentet ska bidra till platsens redan mångfacetterade karaktär (ibid.). Två saker att ta fasta på i Göteborg Konsts beskrivning av Esperantoplatsen är dels kopplingen till hbtqi+historia och dels att platsen relateras till ett omfattande stadsutvecklingsprojekt: bådadera går att förklara som uttryck för entreprenörsurbanistiska logiker.

Att Esperantoplatsen är en plats som påverkas av närliggande omvandlingsprojekt är inte bara något som betonas i Göteborg Konsts beskrivning, det är också konkret märkbart på den fysiska platsen. Under min observation av Esperantoplatsen noterar jag åtskilliga lyftkranar, byssjor och halvfärdiga byggnadskomplex i den närliggande miljön som indikerar att området är en arbetsplats som genomgår en omfattande förvandling. Ett av de stadsomvandlingsprojekt som angränsar till Esperantoplatsen och som kopplas an till platsens beskrivning är Masthuggskajen. Omvandlingen av Masthuggskajen har en egen hemsida dedikerad till projektet där visionen för området bland annat beskrivs som en ny hållbar stadsdel och ett kulturcentrum (Masthuggskajen, *Projektet*, u.å.). Området särskiljs från andra nybyggda områden genom att:

Masthuggskajen vilar på en lång historia. Området är och har alltid varit en central plats i staden där kultur och mångfald frodas. Nya Masthuggskajen kommer fortsatt vara ett område präglad av puls och kulturell dynamik. En plats full av kontraster mellan gammalt och nytt, storslaget och småskaligt, högt och lågt, globalt och lokalt. Där spännande verksamheter blandas och samsas med restauranger, affärer, folkliv och kulturyttringar. Dessa värden vill konsortiet bygga vidare på och utveckla. (Masthuggskajen, *Frågor & svar*, u.å.)

Fokus på att stärka områdets attraktionskraft med hjälp av kultur och mångfald är ett återkommande element i beskrivningen av projektet och är ett tydligt tecken på hur staden arbetar enligt entreprenörsurbanistiska strategier (Franzén, Hertting & Thörn, 2016). För att omvandla stadsrummet tillskrivs kulturen en bärande roll. Kulturen och synliggörandet av mångfald blir – som vi också såg i Göteborgs Stads kulturprogram – ett verktyg för att skapa en stark profil för staden och området. Men det är inte vilken mångfald som helst som är välkommen på området. Som Werner skriver handlar den postdemokratiska staden också om att minska synlighet hos de medborgare som saknar en stark attraktionskraft (Werner, 2018, 40). Fältanteckningar från min observation av Esperantoplatsen innehåller beskrivningar av bänkar med anti-hemlösdesign, välstanerade gator och en ständig närvaro av väktare som cirkulerar platsen; gång på gång. Sammantaget vittnar dessa inslag i stadsrummet om vilken typ av aktivitet och människa som platsen byggs om för respektive vad som är oönskat på området. För att sälja in staden enligt entreprenörsurbanistiska logiker döljs samhällets ojämlikheter (hemlöshet till exempel) på Esperantoplatsen med hjälp av både arkitektur och väktare, trots att “mångfald” sägs vara en del av områdets profil. Rent materiellt omvandlas stadsrummet: det offentliga rummet tas i anspråk och integrerar entreprenörsurbanismen rent arkitektoniskt (Hoskyns, 2014). Detta sker på bekostnad av ett offentligt, politiskt, rum där samhällets ojämlikheter kan synliggöras inför varandra (Franzén, Hertting & Thörn, 2016, 41-45).

I beskrivningarna av platsen kopplas Esperantoplatsen också tydligt an till stadens hbtqi+historia. Visst finns där en stark koppling till olika verksamheter som legat på platsen, men ansatsen kan också beskrivas som det Holgersson (2017) beskriver som "storytelling". Hon skriver: "This involves revealing selected parts of the past to create a feeling of authenticity - another, even more strategic, way to perform the past." (Holgersson, 2017, 79). Genom att koppla an monumentet till denna typ av historieskrivning rättfärdigas monumentets placering på Esperantoplatsen. Platsen framställs som autentisk; en plats präglad av mångfald, som länge har utnyttjats av hbtqi+personer. Enligt den teori Richard Florida presenterar i *Den kreativa klassens framväxt* (2001/2006) lockar synlig mångfald till sig den "den kreativa klassen" – det vill säga en grupp unga, sociala, flexibla individer som har gemensamt att de på något sätt arbetar med kreativt verksamma yrken (Florida, 2001/2006). "Den kreativa klassen" menar Florida är en huvudsaklig drivkraft för städens ekonomiska tillväxt enligt den entreprenörsurbanistiska diskurs som utstakas både i Göteborgs Stads kulturprogram och det aktuella stadsutvecklingsprojektet. Frågan är följaktligen om hbtqi+monumentets upprättande på Esperantoplatsen kan bero på denna entreprenörsurbanistiska logik? I så fall skulle monumentet kunna ses som ett verktyg för att stärka Göteborgs profil som en heterogen stad där homosexuella lever öppet och synligt; en stad där "den kreativa klassen" kan trivas och blomstra (ibid., 272).

För att locka till sig "den kreativa klassen" kan dock inte alla delar av stadens faktiska hbtqi+historia porträtteras i monumentet. Som Holgersson (2017) belyser handlar det om att plocka fram utvalda delar av historien som kan vara värdeskapande för området. Trots att motionen *Göteborg - HBTQ-staden* lägger vikt vid att Göteborg en gång varit känd som "bögknackarstaden" och att monumentet ska påminna om denna tid som måste förpassas till det förflutna (Motion till Charles Felix Lindbergs donationsfond: 2018-02-22. *Göteborg HBTQ-staden*) gestaltas inte detta i *Gläntan*. Göteborg har återkommande bevittnat diskriminering, marginalisering och våld mot hbtqi+personer och på Esperantoplatsen specifikt har hbtqi+personer utsatts för förföljelse och våld. Det kanske mest uppmärksammade fallet är mordet på Kent Antonsson 1990. Antonsson blev knivhuggen i ryggen av nynazister när han försökte förhindra dessa från att trakassera människor som stod i kön till nattklubben Touch på Esperantoplatsen (Samuelsson, 2021; Unia, 2007). Händelser som denna åskådliggörs inte i den historieskrivning som görs i monumentet. Inte heller lyfts det fram att en anledning till att de separatistiska och privata rum som gestaltas i monumentet uppstått är på grund av hot om våld och trakasserier. Lindholm och Nilsson skriver:

Det slags erotiska intimitet som idealiserades i samhället kunde inte gestaltas offentligt som homosexuell intimitet, utan att man blev utsatt för våld och trakasserier. Det främjade tankar om egna platser inomhus att träffas och umgås på. Platser som kunde erbjuda ett visst skydd från en fientlig värld. (Lindholm & Nilsson, 2002, 180)

Monumentet gestaltar istället utvalda delar ur historien som sammantaget skapar en – för staden och området – mer positiv berättelse: inramningen påminner om de första demonstrationerna för hbtqi+personers rättigheter som tagit plats i staden och de olika rummen där hbtqi+personer befunnit sig vittnar om att Göteborg varit en stad där hbtqi+personer länge har kunnat bo och leva. En möjlig tolkning är därmed att hbtqi+monumentet blir en slags hbtqi+symbol Göteborg använder för att dölja den våldsamma och förtryckande historia staden har på ett sätt som är jämförbart med hur Wasshede (2021) beskriver att regnbågsflaggan används av nationer för att tvätta bort bilden av ett homofobiskt förflutet (jfr Wasshede, 2021, 149, Puar, 2007 och Peterson, Wahlström och Wennerhag, 2018 om hur andra hbtqi+symboler används på liknande sätt). De mer inflammerade delarna av hbtqi+historien osynliggörs nämligen i monumentet, liksom den prekaritet som samhället än idag påtvingar somliga hbtqi+personer.

Rapporten *Hbtqi+personers livsvillkor i Göteborg 2021* visar att Göteborg 2021 är en plats där många hbtqi+personer upplever att de inte kan leva fullständigt öppet, fria från våld, diskriminering, hat och trakasserier. I rapporten går att läsa att hbtqi+personer lider av sämre psykisk hälsa än övriga samhället. När det handlar om sexuell identitet, könsidentitet eller könsuttryck finns exempelvis stress kopplad till erfarenheter av förväntat, upplevt eller internaliserat stigma som är sammankopplat med minoritetsidentiteten (Jacobson & Lindström, 2022, 50). Tillståndet som beskrivs i rapporten kan tolkas som prekärt då flertalet hbtqi+personer verkar lida av såväl minskat socialt och ekonomiskt skyddsnät som ökad exponering av olika typer av skador, våld och död (jfr Butler, 2015, 33). Hbtqi+ är en heterogen grupp och sårbarhet och utsatthet skiljer sig åt beroende på olika intersektionella identiteter och maktordningar. Transpersoner, queera personer, intersexpersoner och ickebinära lider till exempel i större utsträckning av ohälsa och utsatthet enligt rapporten (Jacobson & Lindström, 2022, 53). De som drabbas hårdast av prekaritet är med andra ord samma grupper och personer vi såg i föregående avsnitt är de vars erfarenheter och liv osynliggörs i beskrivningen av *Gläntan*. En möjlig tolkning till att specifika delar av hbtqi+ – homosexualitet och framförallt manlig sådan – lyfts fram i monumentet medan andra osynliggörs är således på grund av en entreprenörsurbanistisk logik: dessa delar av hbtqi+communityt kan bidra till att sälja in staden och området till invånare, besökare och

kapital, medan andra delar inte kan det. Vita, homosexuella män från medelklassen är, enligt Florida och Mellanders “Bohemian-Gay Index”, ett tecken på en attraktiv och framgångsrik stad (Florida & Mellander, 2010, 184), medan prekaritet är svårare att adressera och utnyttja för att marknadsföra staden enligt entreprenörsurbanistiska strategier.

När jag frågar informanten från RFSL vad hbtqi+monumentet kan betyda för Göteborg svarar hen: “[...]när staden sedan blir först med ett hbtqi-monument så stärks stadens position som den stad som mest uppmärksammar och arbetar med hbtqi-frågor.”. Svaret åskådliggör att upprättandet av hbtqi+monumentet särskiljer staden och stärker dess profil som föregångare i hbtqi+frågor. Men som jag försökt visa stärks denna profil enbart med hjälp av utvalda delar av hbtqi+ och “rätt” typ av mångfald. Prekaritet och hemlöshet är två exempel på social mångfald som staden tvärtom verkar vilja dölja i omvandlingen och marknadsföringen av staden. Frågan är följaktligen om *Gläntan* - och den hbtqi+historia som monumentet gestaltar - används instrumentellt av staden på bekostnad av personer som redan befinner sig i en prekär och utsatt situation? Entreprenörsurbanistiska logiker bygger i så fall inte bara bort Esperantoplatsens politiska potential som ett demokratisk offentlig rum genom att mota bort oönskade personer från platsen (Franzen, Hertting & Thörn, 2016). Det osynliggör också det prekära tillstånd hbtqi+personer befinner sig i till fördel för en mer smickrande historieskrivning som kan göra staden mer konkurrenskraftig, och i förlängningen, locka till sig den kreativa klassens vita manliga idealsubjekt (Parker, 2008, 223)

3.3 Förhandling och motstånd i det offentliga rummet

Den instrumentella historieskrivning om hbtqi+ i Göteborg som vi såg utstakas i föregående kapitel är skäl till att problematisera motiven till varför staden vill upprätta ett hbtqi+monument i Göteborg, och specifikt i relation till ett närliggande stadsomvandlingsprojekt. Men när vi gör denna problematisering ska vi också komma ihåg att hbtqi+monumentet – oavsett *varför* politiker och kommunen väljer att upprätta det – har många egenskaper som kan vara betydelsefulla för hbtqi+rörelsen. Att påstå att monumentet *bara* är ett redskap för staden reducerar dessa många andra funktioner och värden. Till exempel har monumentet en inneboende potential som plattform och utgångspunkt att lyfta frågor om hbtqi+personer och -rättigheter för en bredare allmänhet, som Ledamoten säger:

Alltså, vi behöver allting. Det behöver vara med stora företag och det behöver vara med hela Göteborgs Stad. Även om det är pinkwashing ibland... För att synas så behöver vi ha med dem för att

kunna lyfta för allmänheten. För annars gör ingen det. Vi orkar inte själva lyfta det för hela allmänheten hela tiden.

Som informanten påpekar kan det inte *bara* vara hbtqi+personer själva som återkommande lyfter frågan och driver kampen för hbtqi+personers rättigheter. För att sociala rörelser ska uppnå konkret förändring behövs också allierade, något som sociologen Dieter Rucht framhåller:

Indeed, seeking allies can become critical for a movement's survival, particularly when it is in an outsider position. Only by broadening their support can most movements hope to make an impact. Hence challenging an opponent and appealing to potential constituents and allies are both elementary tasks for social movements. (Rucht, 2008, 197)

Att den offentliga makten och dess företrädare stödjer och aktivt arbetar för hbtqi+ har således positiva effekter för rörelsens överlevnad och framgångar. Hbtqi+monumentets betydelse och funktion i det offentliga rummet kan därför inte avfärdas bara för att staden arbetar enligt entreprenörsurbanistiska strategier; dess betydelse är inte avhängigt detta utan vilar också på ett antal andra aspekter och logiker. Detta sista analysavsnitt tar sin huvudsakliga utgångspunkt i teorier om motstånd och queera former av aktivism för att diskutera i vilken mån detta kommunala hbtqi+monument kan ses som en form av aktivism och motstånd mot heteronormativa och antidemokratiska strukturer.

Ett materialiserat erkännande

Vi är centralt, vi är decentralt, vi är på gatuplan, i undergrunden och i luften
Vi - Monumentet - är en acceptans, ett erkännande, ett ansvar, ett inkluderande och ett deltagande
Det känns relevant för hela hbtqi globalt och lokalt
Det speglar det förflutna, nuet och framtiden
Vi sitter, vi ligger, vi kryper, vi hoppar
Det luktar inte kiss eller alkohol
Det är på, hos, i och runt VI som vi samlas
Här finns plats för både gamla och barn
Vi är en plats, vi är en stad, vi är ett träd och en del av naturen
Vi är något som växer
(Göteborgs Stad kulturförvaltning, *Bilaga 1 Dokumentation workshopen Staden och monumentet*, u.å., 9)

Citatet ovan kommer från workshopen *Staden och monumentet* där deltagarna fick improvisera fram en konkret gestaltning av ett hbtqi+monumentet som de skulle vilja fanns i Göteborg. Andra satsen i citatet illustrerar en betydande komponent av hbtqi+monumentet; nämligen att det kan signalera acceptans, erkännande, ansvar, inkluderande och deltagande. Specifikt handlar det om att kommunen – som representant för makten – gör ett offentligt

ställningstagande gällande hbtqi+personer och -rättigheter: genom monumentet tar de ansvar, erkänner och inkluderar hbtqi+ i offentligheten.

Sjöholm Skrubbe skriver att makten över gestaltningen av det offentliga rummet utgör ett visuellt tolkningsföreträde som är reserverat för en begränsad mängd aktörer på specifika maktpositioner (2007, 300-301). Detta innebär att de konstverk och monument som upprättas i det offentliga rummet alltid, i någon mån, är ideologiska markörer över makthavares politiska och samhällliga åskådningar. Avsaknaden av hbtqi+monument i Sverige är på en och samma gång ett pågående osynliggörande av hbtqi+personer som en indikation på att hbtqi+ historiskt har åsidosatts och marginaliserats på grund av ideologiska föreställningar. Att Göteborgs Stad nu ska upprätta ett monument påverkar således vår tolkning av verket som innebär ett offentligt och materialiserat ställningstagande för hbtqi+.

I workshopen *Staden och monumentet* säger en deltagare: ”Monumentet ska vara ett statement att det är mer än okej att vara hbtqi i Göteborg.” (Göteborgs Stad kulturförvaltning, *Bilaga 1 Dokumentation workshopen Staden och monumentet*, u.å., 5). När jag frågar informanten från RFSL vad monumentet skulle kunna betyda svarar hen kort och gott: “*Stolthet. Att hbtqi-frågor tas på allvar i samhället.*”. Av dessa anledningar verkar Göteborgs hbtqi+monument av många vara efterlängtat. Edward Summanen – författare och sakkunnig i transfrågor – skriver till exempel i QX hösten 2021:

En enhörning, Karin Boye och ett gäng kalkstensfigurer där några av dem har en mer eller mindre stark koppling till hbtqi-rörelsen – är det verkligen allt detta land har att erbjuda i monumentväg när det kommer till queera rättigheter? Nej, jag upptäcker till min stora glädje att Göteborgs stad faktiskt planerar för ett konstverk som ska gestalta och påminna om kampen för hbtqi-personers rättigheter. (Summanen, 2021)

Med anledning av att transaktivisten Marsha P. Johnson blivit staty i New York eftersökte Summanen fler offentliga statyer över hbtqi-personers kamp. I sitt sökande fann Summanen få nationella exempel på statyer och monument där kampen för hbtqi+rättigheter står i fokus eller där den som avbildats tagit ställning för hbtqi+frågor under sin livstid: tills nu. Summanen är inte den enda som uppmärksammat att Göteborgs Stad ska upprätta ett hbtqi+monument. *Gläntan* har väckt stor uppmärksamhet, såväl nationellt som internationellt. I Sverige har till exempel Göteborgs-Posten (Kruse, 2021; Frid, 2022), Sveriges Radio (Juliussen, 2022) och Statens kulturråd (Statens kulturråd, 2021) alla skrivit om projektet. Internationellt har monumentet bland annat uppmärksammat av den nordiska konsttidskriften *Kunstkritikk* (Stasinski, 2021) liksom av den queera tidskriften *Gay45*, baserad i Österrike (*Gay45*, 2022).

Processledaren på Göteborg Konst berättar att projektet har engagerat många utomstående intressenter. Hen har själv kontaktats av flertalet privatpersoner och grupper från spridda delar av Europa. Det har funnits ett stort intresse som bubblat omkring i media och på andra ställen, berättar hen, och de som hört av sig har varit väldigt engagerade och positiva och kommit med tips och förslag på både konstnärer och processer. De många, och i högsta grad positiva, reaktionerna vittnar om att monumentet för många signalerar såväl hopp som bekräftelse: hopp över att monumentet kan förändra normer och förtryck, och bekräftelse på att den offentliga makten i och med upprättandet av monumentet uppmärksammar och står upp för hbtqi+personer och -rättigheter.

Då minnesplatser ofta porträtterar avlidna, historiska personer innebär upprättandet av dem en manifestation och förhandling om vilka liv som anses sörjbara och inte. Traditionella monument hyllar ofta framstående individer såsom kungar, presidenter, krigshjältar och liknande (jfr Sjöholm Skrubbe, 2007; Savage, 1997). I *Frames of War: When Is Life Grievable?* (2009) skriver Judith Butler att fördelningen av offentlig sorg är en politisk fråga med levda konsekvenser för olika grupper och människor. Att göra en individ till föremålet för ett monument innebär att vi, som samhälle, säger att det här (och liknande liv) är ett liv som är värt att offentligt erkänna och sörja. Butler skriver att prekära liv sällan ses som subjekt med rättigheter som måste hedras eller liv som är värda att varken skyddas eller sörjas (Butler, 2009; Butler 2015). Men i, och genom, *Gläntan* kommer hbtqi+personer att både hyllas, erkännas och sörjas.

Gläntan porträtterar inte en avliden person, men monumentet ska likväl fungera som en påminnelse över de hbtqi+personer som inte längre finns med oss. I beskrivningen av verket understryker konstnären: “Gläntan laddas ytterligare med ett figurativt tillägg och är tänkt som en minnesplats för de som inte längre är med oss – med avtryck av älskare, vänner eller nära personer ur en utvidgad familj.” (Karlsson Lundgren & New Order Arkitektur, 2022, 23). När den offentliga makten upprättar en minnesplats blir det således en offentlig förhandling om vilka liv som anses sörjbara, vems rättigheter som borde erkännas och vilka händelser som orsakat samhällelig smärta. *Gläntan* blir ett sätt att hävda att hbtqi+personer och liv *är* sörjbara och bör erkännas av samhället. På så sätt är *Gläntan* i sig självt en markering och förhandling av politiska och sociala strukturer och maktförhållanden.

När jag ber Ledamoten berätta om tanken bakom motionen *Göteborg - HBTQ-staden* säger hen: “Vi vill ju att det ska uppmärksammas, alltså... Att vi finns. Ett fysiskt monument på något sätt, oavsett hur det skulle se ut, så gör det att det blir påtagligt i stan. Det är liksom ingenting du kan dölja längre då.”. Citatet illustrerar att monumentet innebär ett

synliggörande och erkännande men det belyser också de fysiska och materiella aspekterna av att upprätta ett monumentet i det offentliga rummet. Massey (1994) skriver att bestående arkitektoniska element i stadsrummet – såsom ett monument – artikulerar och materialiserar sociala förhållanden och maktordningar. Även om hbtqi+monumentet bara representerar ett urval av allt och alla som innefattas av hbtqi+begreppet artikulerar monumentet likväl en förändrad maktordning. Monumentet bör därmed inte bara ses som ett materialiserat, offentligt erkännande av hbtqi+personer och -rättigheter; det innebär också en problematisering och förändring av maktstrukturer.

Eftersom den rumsliga produktionen av samhället är integrerad med den sociala (Massey, 1994, 22) kan upprättandet av hbtqi+monumentet förändra de sociala maktstrukturerna genom att till exempel bryta med de heteronormativa strukturer som delar upp intimitet och sex i dikotomin privat/offentligt (Berlant & Warner, 1989, 553). Karlsson Lundgren – konstnären bakom *Gläntan* – beskriver de tre kuddarna i monumentet som ett utforskande av gränsen mellan det privata och det offentliga: ”Placerat högt upp på scenen blir de en påminnelse om de privata liv och intima begär som exponerats och förvandlats till politik.” (Karlsson Lundgren & New Order Arkitektur, 2022, 23). Enligt en semiotisk analysmodell kan kuddarna därmed ses som symboliska tecken på privata liv och normbrytande intimiteter (Hatt & Klonk, 2006, 209). Juxtapositioneringen av dessa privata intimiteter i offentliga rum blir på det sättet en typ av queer worldmaking (Berlant & Warner, 1989) och ett problematiserande av heteronormativa maktstrukturer. Med hjälp av juxtapositioneringen synliggörs maktstrukturerna materiellt i den byggda miljön samtidigt som monumentet bryter mot nämnda strukturer. *Gläntan* utgör följaktligen – bara genom att finnas som tredimensionellt objekt i det offentliga rummet – en politisk queeraktivistisk funktion genom att uppmärksamma och bryta mot heteronormativitet och andra antidemokratiska strukturer som leder till marginalisering – och i vissa fall prekarisering – av hbtqi+personer.

Monumentet som plattform och mötesplats

Gläntan markerar och manifesterar alltså mot den exkludering, marginalisering – och i vissa fall prekarisering – som många hbtqi+personer drabbas av. Men för många är detta inte tillräckligt: upprättandet av monumentet måste följas av ett vidare arbete och fortsatt dialog, som exempelvis Summanen skriver i QX: ”Göteborgs hbtqi+monument är efterlängtat men förhoppningsvis bara början.” (Summanen, 2021). I workshopen *Staden och monumentet*

verkar på samma linje medverkande hbtqi+personer övervägande prioritera monuments funktion nu och i framtiden över dess historiska förankring och historieberättande egenskaper (även om dessa också ska ges plats). I sammanställningen av anteckningarna från workshopen står bland annat: “En ny central mötesplats är viktigare än historieskrivningen, men det hindrar inte att historieskrivningen också finns med.” (Göteborgs Stad kulturförvaltning, *Bilaga 1 Dokumentation workshopen Staden och monumentet*, u.å., 5). Flera deltagare verkar uttrycka att det viktigaste är att monumentet fungerar som grund för samtal och diskussioner om allas lika värde.

Konstruktionen av monumentet bör alltså ledas av en vilja att adressera och öppna upp snarare än att se minnesplatsen som ett sätt att kompensera, markera och sedan åsidosätta. Kampen för hbtqi+personers rättigheter är inte på långa vägar färdig; något både rapporten *Hbtqi+personers livsvillkor i Göteborg 2021* (Jacobson & Lindström, 2022) och uppsatsens inledning illustrerar. Hbtqi+monumentet är i sig självt ett symboliskt tecken på den, pågående, politiska kampen för hbtqi+personer rättigheter. Såväl motionen *Göteborg - HBTQ-staden* som Göteborg Konsts uppdragsbeskrivning och konstnärens skissförslag betonar att kampen är pågående och oavslutad. I Kulturnytt i P1 beskriver Karlsson Lundgren den mässinglinje som ska omsluta verket. Linjen ska ses som en markering över att kampen fortgår och aldrig tar slut; den börjar om och om igen (Juliussen, 2022). Enligt en semiotisk analysmodell blir mässinglinjen alltså ett symboliskt tecken över den politiska kampen som funnits och fortfarande pågår och blir därmed ett viktigt element för att se monumentet som en del av ett fortlöpande arbete snarare än en avslutad händelse.

Under workshopen nämner flera personer risken för att monumentet ska skändas eller utsättas för vandalism, men menar att detta, på det stora hela, inte hade varit något uteslutande negativt. En deltagare säger: “Det finns en poäng i att monumentet blir skändat. Det får synas att hatet finns!” (Göteborgs Stad kulturförvaltning, *Bilaga 1 Dokumentation workshopen Staden och monumentet*, u.å., 8). En annan deltagare framhåller: “Vandaliseringen kan också synliggöra att det finns ett hot mot hbtq-personer.” (ibid., 5). Citaten illustrerar hur vandalisering av monumentet skulle kunna fungera som utgångspunkt för att lyfta frågor och diskussioner om allas lika värde och rättigheter.

Återkommande under förstudien framträder också en stark önskan om att hbtqi+monumentet ska kunna användas som en mötesplats för, och av, hbtqi+personer. I *Staden och monumentet* uttrycks detta explicit av deltagarna när de får beskriva hur de vill att monumentet ska vara och verka. Genomgående framställs monumentet då som en slags samlingspunkt för olika aktiviteter som, till exempel, att sörja, umgås, drömma, hylla,

minnas, manifesteras och samlas på. I anteckningarna står: ”Platsen ska fungera som en plats. Det ska gå att använda den. Kanske lägger någon blommor, turister sätter sig.” (Göteborgs Stad kulturförvaltning, *Bilaga 1 Dokumentation workshopen Staden och monumentet*, u.å., 6). Hbtqi+monumentet beskrivs i workshopen som en plattform och träffpunkt som hbtqi+personer kan ta i anspråk, utnyttja och politisera. Även konstnären Karlsson Lundgren vill att *Gläntan* ska användas på ett liknande sätt. I visionsbilderna av verket sitter människor på monumentet och i skisspresentationen beskriver han *Gläntan* som: “[...]en ny scen i en varm rosa ton – där vi kan samlas för politiska möten, där vi kan dejta, vila, samtala, bråka, hångla, minnas, planera, fantisera eller dansa tillsammans under bar himmel.” (Karlsson Lundgren & New Order Arkitektur, 2022, 6).

För att en mötesplats ska vara öppen, inkluderande och tillgänglig kan den inte finnas i ett stängt, privat rum eller vara kopplad till konsumtion och liknande, ett faktum som betonas av workshopens deltagare: “Viktigt att det är en mötesplats, man ska kunna sitta och umgås. Ett block, en trappa till exempel. En plats att vara på som inte kostar pengar och inte är koncentrerad till alkohol och konsumtion” (Göteborgs Stad kulturförvaltning, *Bilaga 1 Dokumentation workshopen Staden och monumentet*, u.å., 5). Som vi såg i föregående analyskapitel präglas Esperantoplatsen med omnejd av entreprenörsurbanistiska krafter som underminerar och avpolitiserar de offentliga rummen till fördel för privatisering och ökad konsumtion (Hoskyns, 2014, 61). Men Esperantoplatsen är fortfarande ett offentligt, publikt rum som *kan* politiseras och tas i anspråk av olika sociala grupper. I *Inbjudan till intresseanmälan* skriver Göteborg Konst att hbtqi+monumentet ska vara platsskapande; monumentet ska, med andra ord, både *ta* och *skapa* plats i det offentliga rummet (Göteborgs Stads, *Inbjudan till intresseanmälan*, 2021, 1). Här understryks något mycket viktigt; nämligen att monumentet ska skapa och garantera plats i det offentliga rummet tillägnad hbtqi+personer. I det offentliga rummet utgör hbtqi+monumentet som mötesplats nämligen en potentiell motståndsstrategi.

Franzén, Hertting och Thörn (2016) menar att det offentliga rummet kan ses som en politisk scen där samhällets konflikter, ojämlikheter och sociala skillnader synliggörs. Som politisk scen kan det offentliga rummet också användas för att mobilisera politiskt stöd och artikulera krav och ståndpunkter (Franzén, Hertting & Thörn, 2016, 41-45). Genom att använda hbtqi+monumentet som en mötesplats utgör det således en bas där det offentliga rummets demokratiska funktion kan realiseras (Franzén, Hertting & Thörn, 2016). I linje med detta menar Butler att när prekära personer, såsom vissa hbtqi+personer, samlas i det offentliga rummet – exempelvis vid hbtqi+monumentet – och delar erfarenheter, upplevelser

och kunskaper med varandra, synliggörs prekaritet som ett delat, politiskt tillstånd (Butler, 2015, 26). Som mötesplats kan *Gläntan* alltså potentiellt utgöra ett motstånd mot de politiska och sociala strukturer som skapar prekaritet och marginalisering och en typ av motstånd mot de entreprenörsurbanistiska tendenser som söker bygga bort de politiska, offentliga rummen (Hoskyns, 2014, 61).

I *Notes toward a performative theory of assembly* (2015) skriver Butler att när prekära kroppar samlas i det offentliga rummet utövar de en performativ rättighet att finnas och existera på lika villkor, trots att de anses utbytbara och disponibla. Som mötesplats utgör därför *Gläntan* en bas för performativ artikulering av motstånd mot den prekaritet många hbtqi+personer upplever. Butler menar att folksamlingar i offentligheten utövar motstånd oavsett om kropparna och människorna gör och säger något eller inte. I sin tystnad artikulerar de politiska rättigheter enbart genom att finnas och synas inför andra (Butler, 2015, 26). Till tidskriften *Kunstkritikk* säger konstnären Sam Hultin: “Så jag hoppas att gemenskapen ska vara i centrum för detta monument, snarare än enskilda individer som ofta är i fokus i många monument. Att det blir mycket kraftfullt, men som ett tyst, lågmält pridetåg.” (Stasinski, 2021). Hultin exemplifierar Butlers poäng om att även i tystnad och stillhet kan kroppar i gemenskap utöva makt och motstånd: som ett tyst, lågmält pridetåg.

I *Gläntan* finns inga fysiska kroppar, men rummen och kuddarna kan ses som ett slags förkroppsligande av hbtqi+kroppars symboliska närvaro. Som tidigare nämnt kan både rummen, kuddarna och mässinglinjen i *Gläntan* ses som ikoniska och indexiala tecken på hbtqi+personer och deras närvaro i staden. Monumentet är med andra ord en slags implicit gestaltning av prekära kroppar i det offentliga rummet och kan därför i sig självt utgöra den typ av performativa motstånd som Butler beskriver. *Gläntan* blir på så sätt en bestående markering av hbtqi+kroppars existens som synliggörs för alla som befinner sig på platsen. Med denna premiss utövar monumentet i sig självt därmed samma performativa motstånd som när kroppar samlas i det offentliga rummet: de artikulerar och utövar hbtqi+personers rättighet att synas och finnas och blir på så sätt en visuell och performativ typ av aktivism och manifestering av maktförhållanden.

Det finns, med andra ord, stor politisk och social potential att förändra heteronormativa och antidemokratiska maktstrukturer i, och med hjälp av, *Gläntan*. Men det är viktigt att vi ser monumentet för dess *potential*. Det är nämligen först i mötet med andra människor, grupper och strukturer som monumentets potential kan “aktiveras”, som Werner skriver gällande konstens demokratiska funktion:

”[...]den demokratiska potentialen består av vilka verk och ytor som kan aktiveras demokratiskt. Ett konstverk - eller ett torg - är aldrig i sig demokratiskt, postdemokratiskt eller icke-demokratiskt. Det blir det först som en del av den samhälleliga väven, i möten med betraktare och brukare. Däremot kan konstverk och stadsrum analyseras i termer av vilken potential de besitter som kan bli demokratiska. (Werner, 2018, 103)

För att upprättandet av monumentet ska åstadkomma en faktisk förändring är det mötet med betraktare och brukare som är viktigt, menar Werner. På samma linje skriver Smith (2006) att konstverk och kulturarv i sig själva inte står för förändring eller förhandling av identiteter och maktordningar. Smith skriver:

Heritage is not necessarily about the stasis of cultural values and meanings, but may equally be about cultural change. It may, for instance, be about reworking the meanings of the past as the cultural, social and political needs of the present change and develop, or it may be about challenging the ways in which groups and communities are perceived and classified by others. Heritage is about negotiation – about using the past, and collective or individual memories, to negotiate new ways of being and expressing identity. In this process heritage objects, sites, places or institutions like museums become cultural tools or props to facilitate this process – but do not themselves stand in for this process or act. (Smith, 2006, 4)

Hbtqi+monumentet *Gläntan* kan således användas som utgångspunkt för förhandling och förändring av heteronormativa och antidemokratiska strukturer; men ansvaret för det åligger inte verket i sig självt. Snarare sker denna förhandlingen och förändring först i mötet med dess betraktare, brukare och upprättare. Monumentet bör därför inte ses som ett färdigt arbete utan snarare som en plattform och utgångspunkt för vidare arbete, eller, som konstnären skriver:

Gläntan finns där som ett stöd, en scen för oss att känna, blicka och lyssna såväl framåt mot möjliga världar, som bakåt mot de förlorade. Vårt arbete kanske precis har börjat, men om allt (någon gång) blir sagt och gjort så är Gläntan inget mer eller mindre än en fantastisk plats för ett party. (Karlsson Lundgren & New Order Arkitektur, 2022, 7)

4. Diskussion och slutsatser

Denna uppsats har tagit avstamp i en samtida kulturpolitisk debatt om monuments funktion och värde i samhället idag. Mer konkret har jag tittat närmare på hbtqi+monumentet *Gläntan*; dess tillblivelseprocess och tänkta utfall. Jag har sökt svara på *hur* och *varför* ett hbtqi+monument ska upprättas i Göteborg 2023 och vilken historieskrivning av hbtqi+historia i Göteborg som görs i *Gläntan*. Jag har undersökt vilka olika funktioner monumentet förväntas ha samt hur dessa förhåller sig till varandra och till övergripande samhällsliga strukturer. Slutligen har jag sökt undersöka i vilken mån hbtqi+monumentet kan förenas med teorier om aktivism och motstånd mot heteronormativa och antidemokratiska strukturer. Kortfattat indikerar uppsatsens material att det inte finns något enskilt svar på några av mina frågeställningar. Som jag ska komma att redogöra för i detta avslutande diskussionskapitel präglas upprättandet av hbtqi+monumentet av en mängd orsaker och strukturer vilka sammantaget skapar olika paradoxer och ambivalenser som monumentet kommer att vila på.

4.1 En produkt av samtiden

Liksom Harrison (2013) argumenterar jag för att ett monument måste förstås utifrån tre temporaliteter: den dåtid monumentet gestaltar, den tid det skapas i, och den framtid för vilken det upprättas (Harrison, 2013, 229). Monument bör således ses som materialiserade spår från en specifik tid och kontext. Vilka spår kan vi då se i upprättandet av *Gläntan*?

Uppsatsens material pekar på att hbtqi+communityts starka fäste i staden varit en förutsättning för hbtqi+monumentet. Göteborgs Stads HBTQ-råd – med sin nära relation till kommunstyrelsen – har varit en drivande aktör i frågan. Rådet initierade till exempel projektet genom motionen *Göteborg - HBTQ-staden*. Motionens genomslagskraft verkar ha stärkts av mer övergripande ideologiska skiftningar i samhället som har att göra med framåtskridandet av högerpopulistiska och konservativa strömningar som söker inskränka på hbtqi+rättigheter. Materialet pekar på att det – med undantag för Sverigedemokraterna – enhetliga medhålllet för motionen i kommunfullmäktige kan förstås som ett uttryck för de politiska partiernas vilja att använda monumentet som ett redskap för att markera att de står för andra värderingar och ståndpunkter än detta slags grupper. Stödet för motionen verkar också bygga på en övergripande samhällslig diskurs om monumentets funktion som

plattform, inspiration och katalysator för ökad jämställdhet. Monument är, och har alltid varit, politiska manifestationer och förhandlingar av maktstrukturer (jfr Nora, 1989; Smith, 2006; Harrison, 2013; Sjöholm Skrubbe, 2007) men dess möjlighet att verka för en mer pluralistisk demokrati är ett mer samtida påfund som går att koppla samman med postdemokratiska logiker. Liksom Werner (2018) argumenterar jag för att kultursektorn i det postdemokratiska tillståndet är den kanske största arenan för ideologiska frågor. Den diskurs om monumentets demokratiska funktion som vi kan se urskönjas i materialet, gång på gång, verkar alltså i högsta grad vara konstruerad enligt en samhällsövergripande postdemokratisk logik (jfr Werner, 2018, 11).

Inramningen för hbtqi+monument har också att göra med upprättandet av nya, mer representativa monument vilken är en nationellt utbredd trend som kan härledas till det senaste decenniets statyprotester. Ifrågasättandet av de ensidiga representationssystem som präglar våra offentliga minnesplatser – vilka historiskt stått för patriarkala, koloniala och hierarkiska värden (jfr Smith, 2006, 30 och Sjöholm Skrubbe, 2007, 292) – fungerar som en slags förgrund till frågan. Att upprätta nya, mer demokratiskt laddade, monument kan ses som en ansats att förändra den ensidiga historieskrivning som monument generellt upprätthållit och (re)producerat. Liksom majoriteten av de monument som upprättas i början av 2020-talet handlar hbtqi+monumentet således paradoxalt nog om att på en och samma gång ta avstånd från dåtidens monument som att utnyttja den politiska, sociala (och numera demokratiska) funktion som traditionella monument har (jfr Nora, 1989; Smith 2006; Harrison 2013; Sjöholm Skrubbe 2007; Werner, 2018).

Upprinnelsen till monumentet kan, med andra ord, inte härledas till något enskilt initiativ utan måste förstås utifrån flera olika – men sammanhängande – drivkrafter och samhällsutvecklingar. Sammantaget pekar undersökningen på att upprättandet av ett hbtqi+monument i Göteborg år 2023 bör förstås som ett offentligt ställningstagande i en samtida intersektion av globalt uppmärksammade kulturdebatter, historiska förutsättningar, ideologiska skiftningar och postdemokratiska logiker. Offentlig konst – och kanske specifikt monument – är alltid en performativ produkt av sin samtid (jfr Harrison, 2013, 229) och *Gläntan* är ur många avseenden ett barn av sin tid.

4.2 (Anti)demokratiska funktioner

Som jag sökt visa i diskussionen ovan är hbtqi+monumentets funktion och värde i samtiden mångtydigt. Om vi därtill ser till monumentets tillämpning i det offentliga rummet blir resultatet än mer komplext. Liksom alla offentliga konstverk bör hbtqi+monumentet *Gläntan* ses som ett typ av politiskt ställningstagande i det offentliga rummet (jfr Sjöholm Skrubbe, 2007, 301). Genom att verka subversivt och ifrågasättande av den rådande maktordningen kommer monumentet kunna problematisera övergripande sociala maktstrukturer (jfr Werner, 2018, 95). Mer specifikt kommer hbtqi+monumentet *Gläntan* markera och materialisera att kommunen – som företrädare för den offentliga makten – synliggör och erkänner hbtqi+. Monumentet kan ses som en slags offentlig förhandling över att hbtqi+personer lever sörjbara liv, värda att erkännas och skyddas (jfr Butler, 2009). Genom monumentet kommer hbtqi+historia också göras till en del av det dominerande nationella narrativet och kulturarvet (jfr Smith, 2006). Som arkitektoniskt element i det offentliga rummet kommer monumentet också kunna förändra stadens materiella maktstruktur (jfr Massey, 1994).

Jag argumenterar alltså för att hbtqi+monumentet, i sig självt, kan utgöra en typ av motstånd mot heteronormativa och marginaliserande strukturer. Därtill kommer monumentet också garantera en mötesplats och plattform i det offentliga rummet där hbtqi+personer kan alliera sig och uttrycka krav på lika värde och rättigheter (jfr Franzén, Hertting & Thörn, 2016 och Butler, 2015). Hbtqi+monumentet kan därmed också ses som ett motstånd mot antidemokratiska, entreprenörsurbanistiska, strukturer som söker avpolitisera det offentliga rummet och underminera principer om lika medborgarskap (jfr Hoskyns, 2014, 61; Parker, 2008, 217). Beroende på hur hbtqi+monumentet aktiveras kan den alltså tolkas som en typ av motståndspraktik mot såväl entreprenörsurbanistiska som heteronormativa strukturer. Monumentet besitter således stor potential i att kunna aktiveras politiskt och få en demokratisk funktion (jfr Werner, 2018, 103).

Samtidigt belyser Peterson, Wahlström och Wennerhag (2018) att queera symboler ofta approprieras av exempelvis nationer, städer och politiska partier för att framställa sig själva som på ett positivt sätt jämfört med andra (Peterson, Wahlström & Wennerhag, 2018, 220-221, se också Wasshede, 2021, 149). På samma linje pekar uppsatsens material på att olika aktörer – företrädesvis politiska partier och Göteborgs Stad – verkar använda frågan om hbtqi+monumentet för att framstå som moderna, civiliserade och progressiva jämfört med andra (jfr Peterson, Wahlström & Wennerhag, 2018, 221). Uppsatsens material belyser att

Göteborgs Stad – som är ansvariga för upprättandet av monumentet – verkar arbeta enligt entreprenörsurbanistiska strategier där konsten och kulturen ges en instrumentell roll att stärka stadens profil som kultur- och evenemangstad. En möjlig tolkning är följaktligen att hbtqi+monumentet skulle kunna användas som ett entreprenörsurbanistisk redskap av kommunen för att synliggöra rätt typ av mångfald och marknadsföra staden i en global konkurrens om investeringar, företag, turister och medborgare (jfr Franzén, Hertting & Thörn, 2016, 29 och Florida, 2001/2006). Denna tolkning stärks av den historieskrivning av hbtqi+ i Göteborg som görs i och genom *Gläntan*. De minnen, individer och erfarenheter som gestaltas i *Gläntan* skapar nämligen en positiv diskurs om staden och kampen för hbtqi+personers rättigheter. Liksom många nationer använder queera symboler för att tvätta bort bilden av ett homofobiskt förflutet (jfr Puar, 2007; Peterson, Wahlström & Wennerhag, 2018, 221 och Wasshede, 2021, 149) menar jag att hbtqi+monumentet skulle kunna användas för att dölja stadens såriga historia liksom den prekaritet många hbtqi+personer upplever idag. Jag undrar följaktligen om den historieskrivningen som görs i *Gläntan* därmed bör förstås som en strategi för att locka till sig den kreativa klassens vita, manliga idealsubjekt (Parker, 2008, 223) i syfte att göra Göteborg till en konkurrenskraftig stad.

Monumentets funktion och värde i det offentliga rummet präglas alltså av en mängd motstridiga krafter och komplexa samhällsliga strukturer. Det finns stor politisk potential i att kunna använda monumentet som en manifestation av hbtqi+personers rättigheter och som en politisk, demokratisk mötesplats och motståndstrategi. Samtidigt kan monumentet bli en typ av scen i det offentliga rummet där kommunen kan visa upp hbtqi+personer och marknadsföra staden enligt entreprenörsurbanistiska logiker. Hbtqi+monumentets plats i det offentliga rummet vilar således på en paradox som, på en och samma gång, kan utnyttjas för demokratiska och antidemokratiska syften. Det återstår att se hur den kommer att aktiveras.

4.3 Att minnas är makt

Att minnas är komplext. Som uppsatsen sökt visa är det kanske särskilt komplext när det är kommunen som ska göra minnesarbetet för en grupp som är avskild från den offentliga makten. Liksom Berlant & Warner (1998) argumenterar jag för att det finns en heteronormativ struktur i samhället som separerar den offentliga makten från hbtqi+ genom, bland annat, en institutionell uppdelning av privat/offentligt. Genom att få sex och intimitet att framstå som irrelevanta för offentligheten blockerar heteronormativa konventioner

konstruktionen av icke-normativa kulturer såsom hbtqi+ (jfr Berlant & Warner, 1998, 550-555). Dessa strukturer menar jag kan vara en orsak till att den offentliga makten saknar kunskaper och kompetenser om hbtqi+. Strukturerna kan förklara varför Göteborg Konst uppger att förstudien varit nödvändig; varför de valt att bjuda in utomstående hbtqi+personer och -organisationer till projektet på olika sätt.

Förstudiens resultat är – som så mycket annat i hbtqi+monumentet – ambivalent. Genom att bjuda in utomstående personer att påverka såväl processen som det färdiga monumentets utformning kan förstudien tolkas som ett mer demokratiskt tillvägagångssätt än många andra offentliga konstprojekt där beslut främst fattas av sakkunniga inom kulturförvaltningens stängda rum. Mitt material pekar alltså på att förstudien har demokratiserat monumentet. Samtidigt har förstudien – och kanske specifikt bedömningsgruppen – kritiserats för att Göteborg Konst släppt ifrån sig ansvaret och lejt ut tolkningsföreträde till utomstående individer som kritikerna menar varken kan, eller bör, företräda frågan.

Förstudien belyser att det inte finns något enkelt svar på *hur* upprättandet av ett monument bör gå till. Tvärtom visar min undersökning hur komplex frågan är. Uppsatsen exemplifierar många av de konflikter och dilemman som kan uppstå längs vägen: hur och av vem ska monumentet utformas? Var ska det placeras? Hur kan projektet förankras? Vem har det slutgiltiga beslutsansvaret? Uppsatsens informanter har alla uttryckt olika åsikter och perspektiv på hur processen borde ha gått till; vad som har varit bra och vad som borde ha gjorts annorlunda. På många sätt återspeglar meningsskiljaktigheterna i projektet olika synsätt på vad som kan anses vara representativt för hbtqi+-identiteten i Sverige, och i synnerhet Göteborg, idag (jfr Schult, 2017).

Liksom Sjöholm Skrubbe (2007) menar jag att upprättandet av ett monument är ett visuellt tolkningsföreträde som är reserverat en begränsad mängd aktörer på specifika maktpositioner (Sjöholm Skrubbe, 2007, 300-301). Att gestalta minnen i det offentliga rummet är därmed en typ av maktutövning. Makten över monument handlar om makten över att kunna uppmärksamma och legitimera särskilda erfarenheter, händelser och individer och på samma gång osynliggöra och exkludera andra. Makten över monument handlar om makten att gestalta de minnen som kommer att forma vår syn på såväl historien som samtiden och framtiden. Makten över monument handlar om makten över att kunna definiera sig själv och andra (Harrison, 2013, 229-230; Smith, 2006, 35-36; Nora, 1989, 19). Vad uppsatsen belyser är att den som besitter det visuella tolkningsföreträdet att gestalta minnen i det

offentliga rummet också måste se vikten av sitt ansvar och den betydelse monument har för grupper, individer och samhällen. Liksom flera informanter lyfter är det en nästintill omöjlig uppgift att skapa *ett* monument som alla berörda känner sig hundra procent tillfreds med. Men genom att tydligt förankra projektet och aktivt arbeta för att inkludera den grupp vars minnen ska gestaltas verkar chanserna kunna öka och skapa öppning för aktivering.

Uppsatsen visar att det ur många avseenden kan vara problematiskt när den offentliga makten väljer att upprätta ett hbtqi+monument. Men också att det är problematiskt när de väljer att göra tvärtom; när företrädare för den offentliga makten börjar plocka ner och förbjuda hbtqi+symboler, såsom med regnbågsflaggan i Sölvesborg. I en tid när åtstramningar och inskränkningar av hbtqi+personers rättigheter intensifieras behövs alla former av motstånd och allierade. Med monumentet väljer Göteborg att markera att de står upp för hbtqi+personer även när andra inte längre gör det: en markering som kommer att göra sig tillkänna i det offentliga rummet för en – förhoppningsvis – lång tid framöver.

4.4 Konstens instrumentella värde

Så till sist några ord om relationen mellan konst och politik. Fastän den offentliga konstens placering i det offentliga rummet ofta betraktas som statisk är dess värde och funktion föränderlig; något det senaste decenniets kulturpolitiska debatt har åskådliggjort. Genom att titta närmare på *Gläntan* – dess tillblivelseprocess och tänkta utfall – har uppsatsen sökt illustrera den samtida kopplingen mellan monument, makt och demokrati. Uppsatsen exemplifierar hur konsten idag instrumentaliseras av olika aktörer i olika syften; politiska, sociala och kulturella. Konstens värde och funktion varierar ständigt, och ett och samma verk kan utnyttjas för både demokratiska och antidemokratiska syften på en och samma gång.

Att instrumentalisera konsten är emellertid inget nytt fenomen. I skärningspunkten av politiska spänningsfält har offentlig konst – och kanske specifikt monument – ofta gjorts till redskap för att förhandla och materialisera politiska åskådningar och sociala ståndpunkter (jfr Sjöholm Skrubbe, 2007, 114; Smith, 2006, 300; Harrison, 2013, 229). Men i ett postdemokratiskt tillstånd där politiska instanser töms på innehåll och vitalitet och kulturen görs till det huvudsakliga slagfältet för samhällets antagonistiska kamper (jfr Werner, 2018, 11) finns allt större skäl att göra konsten föremål för kritisk granskning.

I linje med Werner (2018) argumenterar jag för att konstens värde idag, i mångt och mycket, styrs av postdemokratiska logiker vilka tillskriver konsten i sig självt en politisk och demokratisk funktion. I det postdemokratiska tillståndet instrumentaliseras konsten som ges

ett demokratiskt ansvar att verka för ökad jämställdhet (jfr Werner, 2018, 11). Som Werner och Smith belyser är det dock först i mötet med betraktaren och brukaren som ett verk kan “aktiveras” och bli demokratiskt – eller antidemokratiskt (Werner, 2018, 103; Smith, 2006, 4). Trots det pekar uppsatsens material på att våra samtida konstverk – och monument som *Gläntan* – ges ansvar som i grund och botten är politiska. Postdemokratiska logiker tillskriver konsten ideologiska åtaganden vilka egentligen är upp till politiker att lösa; inte konstnärer eller konstverk. Av den orsaken borde vi kanske låta monument, konst och kultur få vara just monument, konst och kultur utan att behöva lösa komplexa samhällsfrågor och politiska problem. Kanske ställer vi för höga krav på våra samtida monumentet och för låga krav på våra ansvariga politiker. Kanske borde vi slå vakt om konstens autonomi.

Den samtida relationen mellan konst och politik är komplex och flyktig. Beroende på hur ett verk aktiveras kan det vara både ett symptom på, och en motkraft till, det postdemokratiska tillståndet som instrumentaliserar och lägger beslag på konsten och dess verkningar. För att värna demokratin är det därför angeläget att ideligen hålla ett öga på politikens ingrepp på konsten.

5. Käll- och litteraturförteckning

5.1 Litteratur

- Ambjörnsson, Fanny (2011). *Rosa: den farliga färgen*. Stockholm: Ordfront.
- Ambjörnsson, Fanny (2016). *Vad är queer?*. 2. utg. Stockholm: Natur & kultur
- Back, Les (2007). *The art of listening*. Oxford: Berg
- Berlant, Lauren Gail & Warner, Michael (1998). "Sex in public". *Literary theory: an anthology*. S. 1034-1049.
- Braun, Virginia & Clarke, Victoria (2006). "Using thematic analysis in psychology." i *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77–101.
- Butler, Judith (2009). *Frames of War: When Is Life Grievable?* London: Vers.
- Butler, Judith (2015). *Notes toward a performative theory of assembly*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press
- Couldry, Nick (2000). *Inside culture: re-imagining the method of cultural studies*. London: Sage.
- Davids, Tine (2014). "Trying to be a vulnerable observer: Matters of agency, solidarity and hospitality in feminist ethnography.", i: *Pergamon, Vol. 43*.
- Enstedt, Daniel (2010) "En delad kropp. Kristen tro och sexualitet" i Holgersson, Helena (red.) *Göteborg utforskat: studier av en stad i förändring*. Göteborg: Glänta produktion.
- Florida, Richard (2001/2006). *Den kreativa klassens framväxt*. Göteborg: Daidalos.
- Florida, Richard & Mellander, Charlotta (2010). "There goes the metro: how and why bohemians, artists and gays affect regional housing values" i *Journal of Economic Geography*, March 2010, Vol. 10, No. 2 (March 2010), pp. 167-188.
- Foucault, Michel (2002). *Sexualitetens historia: Band 1, Viljan att veta*. Göteborg: Daidalos.
- Franzén, Mats, Hertting, Nils & Thörn, Catharina (2016). *Stad till salu: entreprenörsurbanismen och det offentliga rummets värde*. Göteborg: Daidalos.
- Fägerberg, Eva (2011). "Intervjuer" i *Etnologiskt fältarbete*. 2., [omarb. och utök.] uppl. Kaijser, Lars & Öhlander, Magnus (red.). Lund: Studentlitteratur.
- Hammersley, Martyn (2014). "On the ethics of interviewing for discourse analysis" i *Qualitative research* 14 (5).
- Harrison, Rodney (2013). *Heritage: critical approaches*. Milton Park, Abingdon: Routledge.

Hatt, Michael & Klonk, Charlotte (2006). *Art history: a critical introduction to its methods*. Manchester: Manchester University Press.

Holgersson, Helena (2017) "Keep Walking: Notes on How to Research Urban Pasts and Futures" i *Walking through social research*. Bates, Charlotte & Rhys-Taylor, Alex (red.) Abingdon, Oxon: Routledge.

Hoskyns, Teresa (2014). *The empty place: democracy and public space*. Abingdon, Oxon: Routledge.

Klein, Barbro (1990). "Transkribering är en analytisk akt" i *Rig – Kulturhistorisk tidskrift*, vol. 73, nr. 2, 1990.

Lindholm, Margareta & Nilsson, Arne (2002). *En annan stad: kvinnligt och manligt homoliv 1950-1980*. Stockholm: Alfabeta/Anamma.

Löfgren, Mikael (2021). *Kulturstrider & statskonst: historiska perspektiv och kulturpolitiska utmaningar*. Göteborg: Daidalos.

Massey, Doreen (1994). *Space, place and gender*. Oxford: Polity Press

Martins Holmberg, Ingrid (2010). "Amnesins platser. Romska tärtläger i minnespolitikens kraftfält" i Holgersson, Helena (red.) *Göteborg utforskat: studier av en stad i förändring*. Göteborg: Glänta produktion.

Nora, Pierre (1989). "Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire" i *Representations*, Spring, 1989, No. 26, Special Issue: Memory and Counter-Memory (Spring, 1989), pp. 7-24.

Parker, Brenda (2008). "Beyond the class Act: Gender and Race in the 'Creative City' Discourse" i *Gender in an Urban World*. Emerald.

Peterson, Abby, Wahlström, Mattias & Wennerhag, Magnus (2018). *Pride parades and LGBT movements: political participation in an international comparative perspective*. New York: Routledge.

Pripp, Oscar & Öhlander, Magnus (2011). "Observation" i *Etnologiskt fältarbete*. 2., [omarb. och utök.] uppl. Kaijser, Lars & Öhlander, Magnus (red.) Lund: Studentlitteratur.

Puar, Jasbir K. (2007). *Terrorist assemblages: homonationalism in queer times*. Durham: Duke University Press.

Rucht, Dieter (2004). "Movement allies, adversaries, and third parties" i *The Blackwell companion to social movements*. pp. 197-216.

Savage, Kirk (1997). *Standing Soldiers, Kneeling Slaves: Race, War, and Monument in Nineteenth-Century America [Elektronisk resurs]*. Princeton University Press.

Sahlin, Ingrid (1999). "Diskursanalys som sociologisk metod" i Sjöberg, Katarina (red.) *Mer än kalla fakta. Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur. 83-106.

Schult, Tanja (2009). *A hero's many faces: Raoul Wallenberg in contemporary monuments*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Schult, Tanja (2017). "Gestaltningen och etablerandet av Förintelseminnet i Sverige: Förintelsemonument i Sverige 1990-2009" i *Nordisk judaistik*, Vol.28 (2), p.39.

Sjöholm Skrubbe, Jessica (2007). *Skulptur i folkhemmet: den offentliga skulpturens institutionalisering, referentialitet och rumsliga situationer 1940-1975*. Diss. Uppsala : Uppsala universitet.

Smith, Laura Jane (2006). *Uses of heritage*. New York: Routledge.

Wasshede, Cathrin (2010). "Skägg och kjol på avenyn" i Holgersson, Helena (red.) *Göteborg utforskat: studier av en stad i förändring*. Göteborg: Glänta produktion.

Wasshede, Cathrin (2021). "Rainbow Flag and Belongings/Disbelongings: Öckerö Pride and Reclaim Pride in Gotheburg, Sweden 2019" i Alm, Erika, Lundahl, Mikela, Berg, Linda, Johansson, Anna, Laskar, Pia, Martinsson, Lena, Mulinari, Diana & Wasshede, Cathrin (red.) *Pluralistic struggles in gender, sexuality and coloniality: challenging Swedish exceptionalism*. London: Palgrave Macmillan. 147-175.

Werner, Jeff (2018). *Postdemokratisk kultur*. [Möklinta]: Gidlunds förlag.

Öhlander, Magnus (2011). "Analys" i *Etnologiskt fältarbete*. 2., [omarb. och utök.] uppl. Kaijser, Lars & Öhlander, Magnus (red.) Lund: Studentlitteratur.

5.2 Offentliga utgivningar och politiska dokument

Göteborgs Stad (2013). *Göteborgs Stads Kulturprogram, version 2.0*. Göteborgs Stad Kultur. <https://goteborg.se/wps/wcm/connect/1f921df3-ae42-473f-956f-7db030e6fa08/G%C3%B6teborgs+Stads+Kulturprogram.pdf?MOD=AJPERES> (Hämtad 2022-03-17).

Göteborgs Stad (2021). *Inbjudan till intresseanmälan*. <https://hbtqi.goteborgkonst.se/wp-content/uploads/2021/06/Inbjudan-till-intresseanmalan-hbtqi.pdf> (Hämtad 2022-02-26).

Göteborgs Stad HBTQ-råd (2018). Protokoll 2018-02-13. Göteborg.

Göteborgs Stad, Kommunfullmäktiges protokoll 2018: nr 11. Göteborg.

Göteborgs Stad, Kommunfullmäktiges protokoll. Yttrande 2018: nr 11. Göteborg.

Göteborgs Stad kulturförvaltning (u.å.). *Sammanställning förstudie: Göteborg HBTQI+staden*. Göteborg. <https://hbtqi.goteborgkonst.se/wp-content/uploads/2022/02/Sammanstallning-forstudie-Goteborg-HBTQIstaden.pdf> (Hämtad 2022-02-20).

Göteborgs Stad kulturförvaltning (u.å.). *Bilaga 1, Dokumentation workshopen Staden och monumentet*. Göteborg.

https://hbtqi.goteborgkonst.se/wp-content/uploads/2022/02/Bilaga-1_Dokumentation-fran-workshopen-Staden-och-monumentet.pdf (Hämtad 2022-02-20).

Göteborgs Stad Kulturnämnden dnr. 0260/18, 2018-06-01. *Yttrande till kommunfullmäktige över motioner samt förslag till fördelning av disponibla medel ur Charles Felix Lindbergs donationsfond*. Göteborg.

ILGA Europe, (2022). *Annual Review of the Human Rights Situation of Lesbian, Gay, Bisexual, Trans, and Intersex people in Europe and Central Asia 2022*. Europeiska Unionen, Bryssel.

Jacobsson, Maria & Lindström, Annika (2022). *Hbtqi+personers livsvillkor i Göteborg 2021*. Antidiskrimineringsbyrån Väst. Göteborg.

Karlsson Lundgren, Conny & New Order Arkitektur (2022). *Gläntan: Skissförslag/hbtqi+monument, Göteborg*. Göteborg.

Motion till Charles Felix Lindbergs donationsfond: 2018-02-22. *Göteborg HBTQ-staden*. <https://hbtqi.goteborgkonst.se/wp-content/uploads/2021/01/Motion-till-Charles-Felix-Lindbergs-donationsfond-HBTQI.pdf> (Hämtad 2022-02-20).

Sverigedemokraterna Göteborg (2022). *SD Göteborg budget 2022. För ett tryggt Göteborg - genom hela livet*. Göteborg.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm.

5.3 Webb sidor och tidningsartiklar

Alnäs, Sofie (2020). *Knutte Westers RomanoParken - Sång om en plats installerat på Göteborgs Stadsmuseum*. 19 maj.

<https://goteborgkonst.se/charles-felix-lindbergs-donationsfond/knutte-westers-romanoparken-sang-om-en-plats-installerat-pa-goteborgs-stadsmuseum/> (Hämtad 2022-03-28).

Bolin, Vendela (2020). ”Därför stormar det kring Carl von Linné” i *SVT Nyheter*, 5 juli. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/darfor-stormar-det-kring-carl-von-linne> (Hämtad 2022-04-25).

Campbell, Adina (2021). “What is Black Lives Matter and what are the aims?” i *BBC*, 13 juni. <https://www.bbc.com/news/explainers-53337780> (Hämtad 2022-04-25).

Chaudhuri, Amit (2016). “The real meaning of Rhodes Must Fall” i *The Gaurdian*, 16 mars. <https://www.theguardian.com/uk-news/2016/mar/16/the-real-meaning-of-rhodes-must-fall> (Hämtad 2022-07-28).

de los Reyes, Paulina et al. (2017). “Vi genusforskare hotas till tystnad” i *Aftonbladet*, 18 november. <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/6nwnmL/vi-genusforskare-hotas-till-tystnad>

(Hämtad 2022-05-28).

Frid, Karin (2022). "Conny Karlsson Lundgren gör Sveriges första monument för Hbtqi+" i *Göteborgs-Posten*, 23 mars.
<https://www.gp.se/kultur/kultur/conny-karlsson-lundgren-g%C3%B6r-sveriges-f%C3%B6rsta-monument-f%C3%B6r-hbtqi-1.68470351> (Hämtad 2022-05-28).

Gay45 (2022). "Sweden's first LGBTQI monument has pillows in body temperature, dance floor and secret bedroom" i *Gay45*, 13 juni.
<https://gay45.eu/swedens-first-lgbtqi-monument-has-pillows-in-body-temperature-dance-floor-and-secret-bedroom/> (Hämtad 2022-07-24).

Gillberg, Jonas (2021). "Malmö's rosa enhörning nominerad till designpris" i *Sydsvenskan*, 16 september.
<https://www.sydsvenskan.se/2021-09-16/malmo-rosa-enhorning-nominerad-till-designpris> (Hämtad 2022-04-25).

Göteborg Konst (u.å.). *Charles Felix Lindbergs donationsfond*.
<https://goteborgkonst.se/konsten/charles-felix-lindbergs-donationsfond/> (Hämtad 2022-03-31).

Göteborg Konst (u.å.). *Enprocentsregeln*. <https://goteborgkonst.se/konsten/enprocentregeln/> (Hämtad 2022-05-24).

Göteborg Konst (u.å.). *Delawaremonumentet*.
<https://goteborgkonst.se/artwork/delawaremonumentet> (Hämtad 2022-03-31).

Göteborg Konst (u.å.). *Karin Boye*. <https://goteborgkonst.se/artwork/karin-boye> (Hämtad 2022-04-12).

Göteborg Konst (u.å.). *Så blir hbtqi+monumentet*.
<https://hbtqi.goteborgkonst.se/sa-blir-hbtqimonumentet/> (Hämtad 2022-07-28).

Göteborg Konst (u.å.). *Vårt uppdrag*. <https://goteborgkonst.se/vart-uppdrag/> (Hämtad 2022-05-24).

Göteborgs Stad (u.å.). *Göteborgs Stads HBTQ-råd*.
<https://goteborg.se/wps/portal/start/kommun-o-politik/kommunens-organisation/kommunstyrelsen/goteborgs-stads-hbtqrad> (Hämtad 2022-04-07).

Göteborgs Stad (u.å.). *Open call: Hbtqi+monument*.
<https://hbtqi.goteborgkonst.se/open-call-hbtqimonument/> (Hämtad 2022-04-07).

Hagman, Jerker (2019). "Prideflaggan stoppas i Sölvesborg" i *SVT Nyheter*, 13 september.
<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/blekinge/sd-kraver-stopp-for-prideflaggan> (Hämtad 2022-04-14).

Haimi, Rebecca (2015). "Fotografen bakom bilden: Den slaktas" i *SVT Nyheter*, 19 februari.
<https://www.svt.se/kultur/konst/fotografen-bakom-bilden-den-slaktas> (Hämtad 2022-04-25).

Haimi, Rebecca (2017). "Fotografen om Loreens nummer: Känns tveksamt" i *SVT Nyheter*, 25 februari. <https://www.svt.se/kultur/musik/fotografen-om-loreens-referens-kanns-tveksamt> (Hämtad 2022-04-25).

Juliusson, Carl Magnus (2022). "Han gör sveriges första hbtqi+-monument" i *Sveriges Radio, Kulturnytt i P1*, 24 mars.

Karlsson Lundgren, Conny (2022). *About*. <https://karlssonlundgren.se/About> (Hämtad 2022-05-28).

Kruse, Filip (2021). "Göteborg får hbtqi+-monument" i *Göteborgs-Posten*, 31 januari. <https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/g%C3%B6teborg-f%C3%A5r-hbtqi-monument-1.40616001> (Hämtad 2022-05-28).

Lindqvist, Johan (2014). "Konstnärerna bakom Shoreline-stenen talar ut" i *Göteborgs-Posten*, 19 september. <https://www.gp.se/kultur/konstn%C3%A4rerna-bakom-shoreline-stenen-talar-ut-1.237193> (Hämtad 2022-04-25).

Lindqvist, Johan (2020). "Fem konstverk i Göteborg som vandaliserats" i *Göteborgs-Posten*, 9 januari. https://www.gp.se/kultur/kultur/fem-konstverk-i-g%C3%B6teborg-som-vandaliserats-1.22356814#listicle-d9a251df3092fb4e5639632459cb1e64_1-of-5 (Hämtad 2022-04-25).

Lodalen, Mian (2021). "Sveriges första homomonument invigt" i *QX*, 17 december. <https://www.qx.se/samhalle/221839/sveriges-forsta-homomonument-invigt/> (Hämtad 2022-07-02).

Malm, Victor (2020). "Pågår det en feministisk revolution på högskolan?" i *Expressen*, 1 juni. <https://www.expressen.se/kultur/bocker/pagar-det-en-feministisk-revolution-pa-hogskolan/> (Hämtad 2022-08-17).

Malmö stad (2021). *Arbetet kring antirasistiskt monument tar form i höst*. <https://malmo.se/Aktuellt/Artiklar-Malmo-stad/2021-06-21-Arbetet-kring-antirasistiskt-monument-tar-form-i-host.html> (Hämtad 2022-02-17).

Malmö stad (2021). *Vanliga frågor om enhörningen på Gustav Adolfs torg*. <https://malmo.se/Sa-arbetar-vi-med.../Stad-och-trafik/Vanliga-fragor-om-enhorningen-pa-Gustav-Adolfs-torg.html> (Hämtad 2022-04-01).

Masthuggskajen (u.å.). *Projektet*. <https://masthuggskajen.se/projektet/> (Hämtad 2022-05-31).

Masthuggskajen (u.å.). *Frågor och svar*. <https://masthuggskajen.se/fragor-svar/> (Hämtad 2022-05-31)

Moberg, Per (2019). "Fler Evert Taube än kvinnor står staty i stan" i *Göteborgs-Posten*, 18 februari.

- Oscarsson, Stina (2022). "Varför duckar du?" i *SvD Kultur*, 13 februari.
- RFSL (2019). *Hbtqi*. 2 december. <https://www.rfsl.se/hbtqi-fakta/hbtqi/> (Hämtad 2022-04-01).
- Rönnqvist Fors, Klara (2020). "Ivar Arpi: Jämställdhetstanken har blivit en extrem lära" i *SVT Nyheter*, 27 maj. <https://www.svt.se/kultur/ivar-arpi-jamstalldhetstanken-har-blivit-en-extrem-lara> (Hämtad 2022-07-28).
- Samuelsson, Sanna (2021). "Glöm inte att Göteborg varit 'bögknackarstaden'" i *Göteborgs-Posten*, 2 oktober. <https://www.gp.se/kultur/kultur/gl%C3%B6m-inte-att-g%C3%B6teborg-varit-b%C3%B6gknackarstaden-1.56169621> (Hämtad 2022-06-17).
- Selvin, Claire & Solomon, Tessa (2020). "Toppled and Removed Monuments: A Continually Updated Guide to Statues and the Black Lives Matter Protests" i *Artnews*, 11 juni. <https://www.artnews.com/art-news/news/monuments-black-lives-matter-guide-1202690845/> (Hämtad 2022-03-08).
- Stasinski, Robert (2021). "Göteborg får sitt första hbtqi+monument" i *Kunstkritikk*, 5 februari. <https://kunstkritikk.se/goteborgs-forsta-hbtqi-monument/> (Hämtad 2022-03-20)
- Statens konstråd (2021). *Astrid Göransson får uppdraget att skapa ett demokratimonument som hyllar kvinnliga pionjärer*. <https://statenskonstrad.se/astrid-goransson-far-uppdraget-att-skapa-ett-demokratimonument-som-hyllar-kvinnliga-pionjarer/> (Hämtad 2022-02-17).
- Statens kulturråd (2021). *Göteborg får ett hbtqi-monument*. <https://www.kulturradet.se/i-fokus/hbtqi/nyheter/2021/goteborg-far-hbtqi-monument/> (Hämtad 2022-07-28).
- Storkaas, Adelina (2021). "Nytt lagförslag i Ungern: Förbjud 'homoframjande'" i *SVT Nyheter*, 12 juni. <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/ungern-vill-forbjuda-homoframjande> (Hämtad 2022-04-14).
- Ströde, Emma (u.å.). *Nikes Göteborg*. <http://www.emmastrode.net/offentlig-konst/nikes-goteborg/nikes-goteborg.htm> (Hämtad 2022-04-25).
- Strömberg, Henrik (2007). "Bilderna av en ung räddare" i *Göteborgs-Posten*, 25 maj. <https://www.gp.se/kultur/kultur/bilden-av-en-ung-r%C3%A4ddare-1.1195101> (Hämtad 2022-07-02).
- Summanen, Edward (2021). "Ge oss fler statyer som visat hbtqia-personers kamp" i *QX*, 15 september. <https://www.qx.se/samhalle/216320/edward-summanen-ge-oss-fler-statyer-som-visar-hbtqia-personers-kamp/> (Hämtad 2022-03-20).
- Sund, Joel (2018). "Efter nazistdemonstrationen: 16 åtalas för hets mot folkgrupp" i *SVT*

Nyheter, 4 oktober.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/efter-nazistdemonstrationen-16-atalas-for-hets-mot-folkgrupp> (Hämtad 2022-05-12).

Thorén, Matilda (2022) "Florida stäms - endast tre dagar efter don't say gay-lagen skrevs under" i *QX*, 2 april.

<https://www.qx.se/samhalle/226138/florida-stams-endast-tre-dagar-efter-dont-say-gay-lagen-skrevs-under/> (Hämtad 2022-04-14).

Unia, Facundo (2007). "Bögmordet' som ledde fram till straffskärpning" i *QX*, 4 juni.

<https://www.qx.se/nyheter/5200/bogmordet-som-ledde-fram-till-straffskarpning/> (Hämtad 2022-06-17).

Vaske, Ida (2017). "Ruben Östlund vill införa en ruta i Göteborg" i *SVT Nyheter*, 24 augusti.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/ruben-ostlund-vill-infora-en-ruta-i-goteborg> (Hämtad 2022-04-25).

Voss, Jon (2021). "Hbtqi+monument skall resas i Göteborg" i *QX*, 2 februari.

<https://www.qx.se/samhalle/207423/hbtqi-monument-skall-resas-i-goteborg/> (Hämtad 2022-04-07).

Quintanilla, Ivan (2019). "These monuments honor LGBTQ history around the world" i *National Geographic*, 6 juni.

<https://www.nationalgeographic.com/travel/article/lgbtq-monuments-around-the-world> (Hämtad 2022-07-02).

6. Bilagor

6.1 Intervjuguide

Intervjuguiden har syftat till att ange en riktning gällande övergripande ämnesområden och *förslag* på frågor till informanten. Intervjuguiden har endast behandlats som en slags startpunkt och därför finns följdfrågor och specifika frågor riktade till olika personer inte med. Observera också att guiden har använts olika mycket beroende på intervjusituation.

- Bakgrund: berätta om dig själv och din inblandning i projektet. Din yrkesroll och/eller roll i processen till exempel.
- Detta kommer att bli ett av de första officiella monumenten i Sverige som uppmärksammar hbtqi+. Varför, tror du, att det är aktuellt med ett hbtqi+monumentet just nu?
- Vad är idén/tanken bakom hbtqi+monumentet?
- Vilka styrkor och svagheter innebär det att upprättandet av monumentet kommer från offentligt håll?
- Vad kan ett sådant här monument betyda för hbtqi+personer?
- Vad kan ett sådant här monumentet betyda för Göteborg som stad?